

บทที่ 2

ประวัติและความเป็นมาของบัลเล่ต์ในประเทศไทย

ประวัติและความเป็นมาของบัลเล่ต์โดยสังเขป

บัลเล่ต์เป็นศิลปะการเต้นรำที่เริ่มเกิดขึ้นในยุโรปตะวันตก (ประเทศอิตาลี) ระหว่างยุคเรอเนสซองส์ ประมาณปี พ.ศ. 1843-2143 (ค.ศ.1300-1600)เป็นการแสดงเพื่อสลับกับการเสิร์ฟเมนูอาหารในราชสำนักของประเทศอิตาลี ในปีพ.ศ. 2032 (ค.ศ. 1489) การแสดงจะประกอบด้วย การแสดงศิลปะ บทกวี ดนตรี และการเต้นรำ¹ ถึงแม้ว่าบัลเล่ต์จะเริ่มมีขึ้นในประเทศอิตาลีแต่ประเทศที่พัฒนาทำให้บัลเล่ต์กลายเป็นศิลปะที่เป็นที่นิยมได้แก่ประเทศฝรั่งเศส มีการแสดงบัลเล่ต์เรื่องแรกในราชสำนักของพระราชินีแคเธอรีน เดอ เมเดซี (Catherine de Medeci) ที่กรุงปารีส ในปี พ.ศ.2124 (ค.ศ.1581) เรื่อง *เลอ บัลเล่ต์ คอมมิก เดอ ลา รีน (Le Ballet Comique de la Reine)*² หรือเรื่อง *เดอะ ควีนส์ บัลเล่ต์ คอมเมดี้ (The Queen's Ballet Comedy)* การแสดงประกอบด้วยการบรรเลงไวโอลินและการเต้นรำของนักเต้นรำสมัครเล่น พวกราชวงศ์จะเดินอยู่บนเวทียกพื้นด้านหนึ่ง และพวกที่อยู่ในวงล้อมชั้นสูงจะเดินในบริเวณห้องโถงซึ่งมีขนาดใหญ่ ส่วนผู้ชมนั้นจะดูจากทางด้านบนของอีกสามด้านที่เหลือ การแสดงจึงเน้นในเรื่องของการแปรแถวเป็นสำคัญ มักมีการใช้บทกวีและดนตรีประกอบการเต้นรำ บัลเล่ต์ในราชสำนักฝรั่งเศสส่วนใหญ่จะประกอบด้วยฉากของการเต้นรำที่มีเนื้อเรื่องน้อยที่สุดเนื่องจากการออกแบบเพื่อความบันเทิงของคนชั้นสูงเป็นหลัก การแสดงจะถูกสงวนไว้สำหรับกษัตริย์ ราชวงศ์ และขุนนางในราชสำนักเท่านั้นจึงเน้นที่ เครื่องแต่งกายที่มีราคาแพง ฉากและเวที และเริ่มมีการใช้เวทีแบบโพรซีเนียม* บัลเล่ต์ในฝรั่งเศสเป็นที่นิยมสูงสุดในสมัยพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 พ.ศ. 2186 -2258³ ปรากฏว่ามีการแสดงบัลเล่ต์หลายเรื่องด้วยกัน พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 แห่งฝรั่งเศสได้ทรงตั้งโรงเรียน

¹ Encarta ® Online Deluxe Ballet <http://encarta.msn.com> ,p1,3.

² Horst Koegler , The Concise Oxford Dictionary of Ballet ,(London:Oxford UniversityPress,1982) ,P.32.

* proscenium stage คือการใช้ฉากส่วนหน้าของเวทีกั้นแยกส่วนของนักแสดงและผู้ชม

³ Encarta ® Online Deluxe Ballet <http://encarta.msn.com> ,p1,3.

สอนบัลเลต์แห่งแรกขึ้นในปีพ.ศ. 2204 (ค.ศ. 1661) คือ อะคาเดมี่ รอยัล เดอ ดองส์ (Academie Royale de Danse) เพื่อเป็นการพัฒนาเทคนิคการเต้นบัลเลต์ให้มีความสวยงามและยากขึ้นและสอนให้กับคนทั่วไปเพื่อสร้างนักเต้นบัลเลต์อาชีพขึ้น ภายหลังจากในปีพ.ศ.2214 (ค.ศ.1672) ได้ถูกรวมกับโรงเรียนสอนดนตรีโดยใช้ชื่อว่า อะคาเดมี่ รอยัล เดอ ดองส์ เอต์ มิวสิค (Academie Royale de Danse et Musique) การเต้นบัลเลต์ในสมัยแรกนักแสดงจะเป็นผู้ชายทั้งสิ้น เมื่อนักแสดงต้องการจะแสดงเป็นบทผู้หญิงก็จะใส่วิกและหน้ากาก นักเต้นหญิงได้รับการอนุญาตให้เต้นรำในที่สาธารณะ ในปีพ.ศ. 2224 (ค.ศ.1681) ในการแสดงเรื่องแรกได้แก่ เรื่อง เลอ ตริออม เดอ ลามัวร์ (*Le Triomphe de l'Amour*) หรือ เดอะ ทริยัมพ์ ออฟ เลิฟ (*The Triumph of Love*)⁴ ซึ่งจะต้องใส่ชุดที่ยาวคลุมข้อเท้ามีใส่ชุดที่สั้นอย่างในปัจจุบัน

ประวัติและความเป็นมาของบัลเลต์ในประเทศไทย

บัลเลต์เริ่มเข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่เมื่อใดนั้นยังไม่มีข้อมูลทางเอกสารหรือหลักฐานใดระบุไว้อย่างแน่ชัด แต่สันนิษฐานได้ว่าการที่การแสดงบัลเลต์ของตะวันตกได้เข้ามาเป็นที่รู้จักและเป็นที่ยอมรับในประเทศไทยนั้นน่าจะมีสาเหตุอยู่ 2 ประการด้วยกัน คือ การที่ครูและนักบัลเลต์ชาวต่างประเทศได้เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ทำให้นักการเต้นบัลเลต์ที่ตนมีความรู้ความสามารถเข้ามาด้วย ตลอดจนมีโอกาสดูและจัดการแสดงในประเทศไทย และการที่ชาวไทยได้มีโอกาสได้ไปเห็นหรือได้ศึกษาการเต้นบัลเลต์จากต่างประเทศแล้วนำกลับมาสอนหรือแสดงในประเทศไทยให้เป็นที่รู้จักของคนไทย

ประวัติและความเป็นมาของบัลเลต์ในประเทศไทยตั้งแต่ยุคแรกเริ่มจนถึงปัจจุบัน ในปีพ.ศ. 2541 นั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ช่วง ตามลักษณะและวิวัฒนาการทางการเรียนการสอนและทางการแสดง ดังนี้

1. ช่วงที่ 1 ยุคริเริ่ม (ตั้งแต่เริ่มแรก ถึงปีพ.ศ. 2494)
2. ช่วงที่ 2 ยุคพัฒนาบัลเลต์ (ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2494 ถึงปีพ.ศ. 2509)
3. ช่วงที่ 3 ยุคมาตรฐานบัลเลต์คลาสสิก (ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2509 ถึงปีพ.ศ. 2541)

⁴ Annabel Thomas and Lucy Smith , *Ballet&Dance*, 2nd ed.(London:Usborne Publishing Ltd.,1992), p.3.

ช่วงที่ 1 ยุคริเริ่ม (ตั้งแต่เริ่มแรก ถึงปีพ.ศ. 2494)

ในยุคนี้ครอบคลุมตั้งแต่เริ่มมีการแสดงอย่างของตะวันตกที่เรียกกันว่าการเต้นบัลเลต์ หรือนาฏศิลป์สากล โดยเริ่มมีหลักฐานการสอนนาฏศิลป์สากลโดยครูบัลเลต์ชาวต่างประเทศเป็นครั้งแรก และเริ่มมีการนำรูปแบบของการแสดงบัลเลต์เข้ามาใช้ในการแสดงนาฏศิลป์ไทยอย่างเห็นได้ชัด

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในจดหมายเหตุต่างๆ ทั้งที่เขียนโดยชาวไทย และชาวต่างประเทศ เป็นที่ชัดเจนว่าคนไทยได้มีการติดต่อกับประเทศต่างๆ ทั่วโลกในสมัยกรุงศรีอยุธยา อาทิ ชาวอินเดีย จีน ญี่ปุ่น โปรตุเกส และชาวยุโรป อีกหลายประเทศซึ่งเดินทางเข้ามาโดยทางเรือ ในสมัยนั้นมีชาวต่างชาติเข้ามาค้าขายมากกว่าล้านคน แต่จากหลักฐานการเสียดูของชาวยุโรปและอเมริกาเหนือที่เข้ามาอยู่อาศัยในกรุงศรีอยุธยาในขณะนั้น มีประมาณ 1,000 คน⁵ สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ.2200-2231) ในปีพ.ศ.2223 พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 แห่งฝรั่งเศสได้ส่งทูตจากราชสำนักคือ ม.เซอวาลิแอร์ เดอโซมงต์ เข้าเฝ้าสมเด็จพระนารายณ์มหาราชเพื่อถวายสาส์นเจริญสัมพันธไมตรี และจากบันทึกของ เจษฎาจารย์ ฟ. ฮีแลร์ แห่งโรงเรียนอัสสัมชัญ เรื่องโกษาปานไปประเทศฝรั่งเศส ได้กล่าวว่าเจ้าพระยาโกษาปานได้ไปประเทศฝรั่งเศสในช่วงประมาณปีพ.ศ. 2229 ในครั้งนั้นเจ้าพระยาโกษาปานได้ดูละครโอเปร่าเรื่อง *ธิดาพระสมุทร* *บัลเลต์เป็นที่นิยมกันมากในประเทศฝรั่งเศสขณะนั้นเพราะได้มีการนำการแสดงบัลเลต์มาแสดงร่วมกับละครโอเปร่าเรียกว่า โอเปร่าบัลเลต์ (Opera-Ballet) ซึ่งได้มีการบันทึกไว้ในหนังสือของนักบัลเลต์ชาวฝรั่งเศส ชื่อ Raoul Feuillet ว่าการแสดงโอเปร่า-บัลเลต์ในสมัยนั้นมีการเน้นการร้องเพลงและการเต้นรำพอกัน⁶ จึงน่าจะเป็นไปได้ที่เจ้าพระยาโกษาปานจะได้ดูการแสดงบัลเลต์ที่อยู่ในละครโอเปร่าด้วย แต่ถึงแม้ว่าเจ้าพระยาโกษาปานจะได้ดูการแสดงบัลเลต์ที่อยู่ในละครโอเปร่าในครั้งนั้นก็ตาม ก็ยังไม่มี หลักฐานว่ามี การเต้นหรือการแสดงบัลเลต์เกิดขึ้นในขณะนั้นแต่อย่างใด

⁵ Steve Van Beek . Bangkok Then and Now. (Nontaburi:AB Publication ,1999) ,p.49.

* ประชุมพงศาวดารตอนที่ 57-60

⁶ Encarta ,p.3.

ในปีพ.ศ.2231 ความรุ่งเรืองอย่างสูงสุดของกรุงศรีอยุธยาได้อวสานลงเนื่องจากเกิดสงครามพม่าสมเด็จพระนารายณ์ทรงเสด็จสวรรคตเมื่อวันที่ 11 กรกฎาคมพ.ศ.2231 กรุงศรีอยุธยาถูกทำลายทำให้ต้องปิดประเทศสมเด็จพระเพทราชาทรงขับไล่ทหารชาวฝรั่งเศสและชาวต่างประเทศออกนอกประเทศตั้งแต่นั้นมา จวบจนถึงปี พ.ศ.2373 ซึ่งตรงกับ สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 (พ.ศ.2367-2394) ชาวต่างประเทศได้กลับเข้ามาในประเทศไทยอีกครั้งหนึ่ง⁷ มีทั้งพ่อค้าเข้ามาทำการค้าขายและมีชนนารีที่เข้ามาเพื่อเผยแพร่ศาสนา(คริสต์) กระแสของอารยธรรมตะวันตกทั้งในด้านศิลปะและสังคมเริ่มเข้ามามีบทบาทกับชาวไทยมากขึ้น แต่เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวไม่ทรงโปรดการละคร การละครและการละเล่นต่างๆ จึงต้องทำกันอย่างมิดชิดมิให้เอ็งกรีกโดยเฉพาะในเขตพระราชฐานในพระบรมหาราชวัง เนื่องจากเป็นการขัดต่อพระราชนิยม จึงกล่าวได้ว่าการเดินและการแสดงบัลเลต์ไม่สามารถเกิดขึ้นในประเทศไทยในช่วงระยะเวลานี้ ถึงแม้ว่าในช่วงศตวรรษนี้บัลเลต์ได้ แพร่หลายและกำลังเป็นที่นิยมไปยังประเทศต่างๆ ในแถบตะวันตกและยุโรปหลายประเทศ อาทิเช่น ประเทศอังกฤษ และประเทศรัสเซีย ก็ตาม

ประเทศไทยมีการติดต่อกับชาวตะวันตกมากขึ้นเรื่อยๆ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว(พ.ศ 2394-2411) ทรงจ้างอาจารย์ชาวอังกฤษ คือมิสซิสแอนนา เลียวโนเวน (Mrs. Anna Leonowens) มาทำการสอนภาษาแก่พระราชโอรสในช่วงปีพ.ศ.2405-2410 และต่อมาในภายหลังพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่5(พ.ศ.2411-2453) ได้ทรงส่งพระราชโอรสไปศึกษาศิลปะวิทยาการ ณ ประเทศอังกฤษหลายพระองค์ปรากฏว่าสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลก กรมขุนเพ็ชรบูรณ์อินทราชัย (5 กรกฎาคม 2435 - 8 กรกฎาคม 2466) พระราชโอรสพระองค์ที่ 8 ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ได้ทรงศึกษาการแสดงบัลเลต์⁸ ระหว่างที่ประทับที่ประเทศอังกฤษ แต่เมื่อเสด็จกลับประเทศไทยก็มีได้ทรงสนพระทัยในการแสดงบัลเลต์แต่อย่างไร และไม่ปรากฏหลักฐานว่าได้ทรงแสดงบัลเลต์ในประเทศไทยหรือนำการแสดงบัลเลต์เข้ามาใช้ในการแสดงละครในวังของ

⁷ Steve Van Beek . Bangkok Then and Now. p.51.

⁸ คณะอนุกรรมการจัดทำหนังสือที่ระลึกในคณะกรรมการอำนวยการ โครงการเชิดชูพระเกียรติ ๑๐๐ ปีสมเด็จพระเจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลก กรมขุนเพ็ชรบูรณ์อินทราชัย .๑๐๐ ปี สมเด็จพระเจ้าฟ้าจุฑาธุช , (กรุงเทพฯ:2535) หน้า 52.

พระองค์ท่านแต่อย่างใด นอกจากนี้การนำรูปแบบของการแสดง และการจัดฉาก ในการแสดงละครของตะวันตกมาใช้เท่านั้น

บัลเลต์ในประเทศแถบยุโรปได้มีการพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะประเทศฝรั่งเศส และประเทศรัสเซีย ในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 18 ซึ่งตรงกับสมัยสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เกิดเป็นบัลเลต์ยุคโรแมนติกซึ่งเกิดมีการสร้างบัลเลต์ที่สำคัญขึ้นหลายเรื่องอาทิ เรื่องลา ซิลฟิด (La Sylphide :มีนาคม 2375) นาโปลี (Napoli :29 มีนาคม 2485) จีเซลล์ (Giselle:28มีนาคม 2384)และตั้งแต่กลางคริสต์ศตวรรษที่ 18 เป็นต้นไปเป็นบัลเลต์ยุคคลาสสิก และบัลเลต์ที่ถูกสร้างขึ้นในช่วงนี้ได้แก่ เรื่อง คอปเพเลีย (Coppelia :25 พฤษภาคม 2413)ลา บายาแดร์ (La Bayadere :4 กุมภาพันธ์ 2420)เจ้าหญิงนิทรา(The Sleeping Beauty:15 มกราคม 2433)เดอะนัทแครกเกอร์ (The Nutcracker:17 ธันวาคม 2435)สวอน เลค (Swan Lake:15 มกราคม 2438) เรย์มอนด์ (Raymonda :19 มกราคม 2411).เดอะ ดายอิง สวอน (The Dying Swan :2448) เลส์ ซิลฟิด (Les Sylphide :20 มีนาคม 2451) และ ปริ้นซ์ อิกอร์ (Prince Igor :18 พฤษภาคม 2452) ซึ่งอยู่ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและหลังจากนี้ต่อมาศิลปะการเต้น บัลเลต์ในแถบยุโรปและตะวันตกก็ได้พัฒนาอย่างต่อเนื่องจวบจนถึงปัจจุบัน

การที่บัลเลต์ในยุโรปเจริญถึงขีดสูงสุดในช่วงปลายศตวรรษที่ 18 นั้นมิได้มีผลโดยตรงกับประเทศไทย ยังไม่มีคนไทยผู้ใดได้ศึกษาศิลปะการแสดงทางด้านนี้อย่างจริงจัง เพราะการเต้นบัลเลต์เป็นศาสตร์ที่จะต้องใช้เวลาในการฝึกฝนนานหลายปีและในขณะนั้นจะต้องไปศึกษาต่างประเทศเท่านั้น ผู้ที่มีโอกาสน่าจะมีเพียงบุคคลในราชวงศ์เท่านั้น เนื่องจากไม่ปรากฏว่ามีนักเต้นบัลเลต์อาชีพชาวต่างประเทศเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยในช่วงก่อนรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 (พ.ศ.2468-2478) แต่อย่างใด

ถึงแม้ว่าศิลปะการเต้นบัลเลต์จะยังไม่เข้ามาเป็นที่นิยมโดยตรง แต่ศิลปะการแสดงโอเปร่าบัลเลต์ของตะวันตกมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในด้านรูปแบบและลักษณะ การนำเสนอนาฏศิลป์และการละครของไทยในเวลาต่อมาอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะในรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ปรากฏว่าเจ้าพระยาเทเวศรวงศ์วิวัฒน์ เป็นคนแรกที่น่าเอาความคิดของโอเปร่าบัลเลต์ (Opera Ballet) มาใช้ในการสร้างสรรค์การแสดงละคร

ของไทยโดยร่วมกับกรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ จัดเป็นการแสดงละครดึกดำบรรพ์ โดยแบ่งการแสดงออกเป็นฉากเป็นตอนและออกแบบเป็น 3 ส่วน คือส่วนแรก ส่วนกลาง และส่วนท้าย ด้วยการกั้นฉากหรือวาดรูปบนผ้าสีดำเพื่อกั้นระหว่างฉาก พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นผู้สนับสนุนโรงละครของกรมพระยานริศฯ ผู้เป็นพระอนุชา พระองค์ทรงพระราชทานคำแนะนำหลังจากที่ได้ทรงทอดพระเนตรละครตะวันตก บัลเลต์ และโอเปร่า ระหว่างที่เสด็จพระราชดำเนินยังประเทศอังกฤษ เมื่อครั้งเสด็จประพาสยุโรป ในปี พ.ศ.2450 แต่กรมพระยานริศฯ ว่า ให้พัฒนาการสร้างฉากและให้มีการจัดฉากบนเวที โดยเฉพาะเวลาแสดงเพื่อต้อนรับแขกชาวต่างประเทศ⁹

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระราชหัตถเลขาถึงสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้านิภานภาดลเมื่อครั้งทรงเสด็จประพาสประเทศเยอรมัน อังกฤษ และฝรั่งเศส เกี่ยวกับเรื่องที่พระองค์ท่านได้ทอดพระเนตรละครที่กรุงบาเดิน ประเทศอังกฤษ ซึ่งลักษณะของ การเต้นรำในละครและการแต่งกายของนักเต้นในครั้งนั้นคล้ายกับการแสดงการเต้นสมัยใหม่ (Modern Dance) คือการเต้นโดยไม่ใส่รองเท้านักแสดงใส่ชุดที่บางพริ้วคล้ายชุดของกรีกหรือชุดที่พระเยซูใส่ และมีชุดที่แนบลำตัวทำให้มองเห็นรูปร่างของนักเต้น เนื่องจากผู้เต้นมีความคิดว่าร่างกายมนุษย์เป็นสิ่งสวยงามจึงควรที่จะแสดงให้เห็น นอกจากนี้ยังทรงได้ทอดพระเนตรโอเปร่า * เรื่อง *อาเดียน* ที่โรงละคร กรองด์ออปรา (Le Grand Opera) ** ประเทศฝรั่งเศส ว่าการแสดงโอเปร่าของตะวันตกก็เป็นการเต้นรำโดยใช้มือและเท้าเหมือนกันกับของไทย เพียงแต่ของไทยจะดูแล้วนุ่มนวลและช้ากว่าของตะวันตก เนื่องจากนาฏศิลป์ของไทยมีข้อบังคับมากกว่า การเต้นของตะวันตกมีอิสระมากกว่า¹⁰ พระองค์ได้ทรงพระราชทานข้อคิดเห็นที่เกี่ยวกับละครดึกดำบรรพ์ว่าเป็นการเน้นการแสดงออก ของท่าทางและมีการดำเนินเรื่องอย่างรวดเร็วคล้ายกับการเล่าเรื่องบัลเลต์ของ

⁹ Mattani Moj dara Rutnin , *Dance, Drama and Theatre in Thailand :The Process of Development and Modernization* , (Chiang Mai : Silkworm Books , 1996), pp.139,235.

* ในพระราชหัตถเลขาทรงเขียนว่า "ออปรา"

** สร้างในปีคริสต์ศักราช 1660 (พ.ศ.2203)ซึ่งตรงกับสมัยพระเจ้าปราสาททอง ภายหลังโรงละครคอน ได้มีการเปลี่ยนแปลงมาเรื่อยๆ โรงละครคอนโรงใหม่นี้สร้างในสมัยแผ่นดินนโปเลียนที่ 3

¹⁰ โครงการยุโรปศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย . *ไกลบ้าน* (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540) หน้า 62 และหน้า 147.

ตะวันตก การแสดงบทร้องละครดึกดำบรรพ์ เป็นการเริ่มต้นด้วย การโหมโรง (Overture) และลงท้าย เป็นบทจบ (Finale) และเพลงสรรเสริญพระบารมี (Royal Anthem) เป็นผลโดยตรงมาจากละคร โอเปร่า การแสดงคอนเสิร์ตและการแสดงบัลเลต์ของตะวันตกซึ่งเป็นรูปแบบการแสดงที่ยิ่งใหญ่ (Grand Style)¹¹ พระองค์เจ้าหญิงดวงจิตร์ จิตรพงษ์ พระธิดาในกรมพระยานริศฯ ได้เปรียบเทียบ วิธีการจัดการแสดงของนักการละคร 2 ท่านว่า " กรมพระฯ ได้ทรงดัดแปลงเทคนิคของฝรั่งมาสู่ ละครไทย แต่กรมหลวงนราธิฯ นำละครไทยให้ใกล้เคียงกับรูปแบบของฝรั่งในการเดินให้่ง่าย ไม่ สลับซับซ้อนใช้เครื่อง แต่งกายและเพลงสมัยใหม่หลังจากได้สร้างการแสดงละครเพลง (Operetta) และบัลเลต์"¹²

จากเหตุการณ์และหลักฐานคำยืนยันดังกล่าวน่าจะทำให้สามารถสันนิษฐานได้ว่าการ แสดงบัลเลต์ได้เริ่มเข้ามาเป็นที่รู้จักของคนไทยอย่างเห็นได้ชัดควบคู่ไปกับการแสดงละครโอเปร่า โดยเฉพาะในสังคมชั้นสูงขึ้นไปจนถึงสังคมกษัตริย์ในช่วงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว อีกทั้งการแสดงบัลเลต์และรูปแบบของการแสดงบัลเลต์ยังเข้ามามีบทบาทสำคัญใน การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการจัดการแสดงทางนาฏศิลป์ของไทยอีกด้วย นอกจากนี้ชาวไทย ที่อยู่สังคมชั้นสูงจะได้ไปเห็นการแสดงบัลเลต์หรือโอเปร่าบัลเลต์ในต่างประเทศแล้วจากการที่มี ชาวต่างประเทศได้เข้ามาอยู่ในประเทศไทยเป็นจำนวนมากและกระแสดความนิยมในศิลปะและ วิวัฒนาการของตะวันตกเป็นผลทำให้มีการนำศิลปะการแสดงจากต่างประเทศเข้ามาแสดงใน ประเทศไทยโดยปรากฏว่าในช่วงก่อนปีพ.ศ. 2453 โรงแรมโอเรียนเต็ล กรุงเทพฯเคยเป็นที่ตั้งสตูดิโอ (ชั่วคราว) ของร้านถ่ายรูป โรเบิร์ต เลนซ์ ยุคแรกและเคยเป็นที่แสดงคอนเสิร์ตและการแสดงต่างๆ ของฝรั่ง¹³ หลังจากนั้นปรากฏว่ามีหลักฐานที่เกี่ยวกับการแสดงบัลเลต์หรือการเดินรำต่างๆ ของ ฝรั่งน้อยมาก อาจมีสาเหตุมาจากการที่มีกระแสนิยมในศิลปะวัฒนธรรมของตะวันตกเพิ่มขึ้นอย่าง รวดเร็วจึงทำให้มีบุคคลบางกลุ่ม เริ่มตระหนักและหันมาให้ความสำคัญในการอนุรักษ์ในศิลปะ และวัฒนธรรมที่เป็นของไทยมากขึ้น และเริ่มมีการต่อต้านศิลปะและวัฒนธรรมที่เป็นของตะวันตก อีกด้วย ดังจะเห็นได้จากการที่มีการตั้งโรงละครที่เป็นของชาวต่างชาติ เป็นโรงมหรสพเพื่อจัดการ

¹¹ Mattani Moj dara Rutnin , Dance,Drama and Theatre in Thailand :The Process of Development and Modernization , pp.131,132.

¹² Mattani Moj dara Rutnin , Dance,Drama and Theatre in Thailand :The Process of Development and Modernization . p.145.

¹³ เอนก นาวิกมูล, ฝรั่งในเมืองสยาม (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แสงดาว , 2542) หน้า 16.

แสดงย่านแขกขายผ้าในเขตพาทูร์ต โรงละครนี้มีชื่อว่า " โรงละครอิตาเลียน " บริเวณด้านหน้าเป็นร้านขายผ้ามีช่องเล็กๆเข้าไปสุดหลังตึก เจ้าของชื่อว่ามีตามบัวซอน ตัวละครเป็นคนไทยรุ่นหนุ่มรุ่นสาว ผู้แสดงผู้ชายจะแต่งตัวเป็นฝรั่ง ผูกโบว์ไท่ ผู้หญิงจะนุ่งกระโปรงที่เป็นเสื้อกระโปรงทั้งตัว เป็นสีเขียวน สีแดง สีเหลือง สีชมพู ฯลฯ. และสีต่างๆที่ดูดูขาด ตัวละครพูดไทยเหมือนละครพูด แต่ออกกิริยาท่าทางเป็นแบบฝรั่ง เรื่องเล่นก็เป็นเรื่องทางฝรั่งโดยแสดงแบบนี้ทุกเรื่อง โรงละครอิตาเลียนมีในปี พ.ศ.ใดไม่ปรากฏ แต่ผู้คนในสมัยนั้นเห็นว่าเป็นเรื่องแปลกไปจากการแสดงละครพูดและละครรำของไทยเป็นคนละทาง " โรงละครอิตาเลียนนี้แสดงเป็นประจำอยู่ประมาณปีหนึ่งจึงเลิก คาดว่าไม่มีคนดูต่อมาที่โรงละครและบริเวณโดยรอบจึงกลายเป็นที่อยู่ของพวกแขกขายผ้าหมด"¹⁴

ในปีพ.ศ. 2476 เริ่มมีกรมศิลปากรเกิดขึ้น และในวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2477 พลตรีหลวงวิจิตรวาทการ (พ.ศ.2441-2505) ได้รับตำแหน่งเป็นอธิบดีกรมศิลปากร และได้ดำเนินการจัดตั้งโรงเรียนสอนฟ้อนรำและดนตรี โดยใช้ชื่อว่าโรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์ ถึงแม้ว่าในประเทศที่เจริญแล้วมีโรงเรียนที่สอนการเต้นรำและดนตรีมานานมากแล้วดังเช่นในประเทศฝรั่งเศส แต่การจัดตั้งโรงเรียนสำหรับสอนการฟ้อนรำและดนตรีแห่งนี้เป็นแห่งแรกในประเทศไทยซึ่งคนไทยส่วนใหญ่ถือว่าอาชีพเต้นรำกินเป็นอาชีพชั้นต่ำจึงสร้างความลำบากให้กับพลตรีหลวงวิจิตรวาทการ ดังที่ท่านเคยเขียนในประวัติว่า " โรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์แห่งนี้ได้ตั้งขึ้นท่ามกลางมรสุมแห่งการนิทนาบว่าร้าย การโจมตีทุกทิศทุกทางในหนังสือพิมพ์เกือบทุกฉบับ เพราะตั้งแต่เกิดมาเป็นประเทศไทยก็ไม่เคยมีโรงเรียนชนิดนี้ งานเต้นรำกินถือเป็นงานชั้นต่ำ แม้จะรู้กันว่ามีอยู่ในนานาประเทศที่เจริญแล้ว ก็ยังเห็นกันอยู่ว่าไม่เหมาะสมสำหรับประเทศเรา " ¹⁵ แต่ตามที่เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีได้เป็นผู้ดำเนินการให้เป็นกฎหมายโดยบัญญัติไว้ในพระราชกฤษฎีกาแบ่งกองแบ่งแผนกสำหรับกรมศิลปากรว่าจะต้องมีโรงเรียนสอนการฟ้อนรำและดนตรีเมื่อครั้งเป็นผู้ว่าการกระทรวงธรรมการในขณะนั้น ¹⁶ ดังนั้นนักเรียนรุ่นแรกที่รับเข้าศึกษาจึงเริ่มตั้งแต่ ปี พ.ศ.2477 ในปีที่จัดตั้งโรงเรียนนั่นเอง โดยรับนักเรียนเข้าศึกษาในชั้นประถมปีที่ 4 สาขาวิชาที่สอน ได้แก่ นาฏศิลป์ไทย นาฏศิลป์สากล ดนตรีไทย และดนตรีสากล เมื่อโรงเรียนเปิดได้ประมาณ

¹⁴ สง่า กาญจนาคพันธ์ . กรุงเทพฯเมื่อวานนี้ พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ : สารคดีเพรส ,2542) หน้า 143.

¹⁵ พลตรีหลวงวิจิตรวาทการ .รำลึก ๑๐๐ ปีพลตรีหลวงวิจิตรวาทการ:บทคัดสรรว่าด้วยชีวิตประวัติและผลงาน หน้า 53.

¹⁶ เรื่องเดียวกัน,หน้า 49.

1 ปี นักเรียนสามารถแสดงได้แล้ว พลเรือตรีหลวงวิจิตรวาทการจึงได้พยายามที่จะสร้างโรงละคร เพื่อให้นักเรียนของโรงเรียนได้แสดง โดยมีความตั้งใจที่จะสร้างโรงละครแห่งชาติขึ้น (National Public Theatre) โดยให้มีการแสดงต่างๆอาทิ การเดินรำ ดนตรี การแสดงละคร โดยการแสดงของ กรมศิลปากรในช่วงแรกๆ จะได้รับอิทธิพลมาจากฝรั่งเศส ได้แก่ การแสดงละครฝรั่งเศส บัลเลต์ และโอเปรา¹⁷ หลังจากโรงเรียน นาฏดุริยางคศาสตร์ได้ทำการสอนมาเป็นเวลาประมาณ 4 ปีจึงได้ มีพิธีเปิดในวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ.2481 ซึ่งต่อมาในภายหลังได้กลายมาเป็นวิทยาลัยนาฏศิลป์ สังกัดกรมศิลปากรสาขานาฏศิลป์สากลหรือบัลเลต์ซึ่งเป็นหนึ่งในวิชาเอกขณะนั้นทำการสอนโดย มาตามสวัสดีธนบาล ซึ่งเป็นชาวต่างประเทศ (ไม่ปรากฏสัญชาติ) มีสามีเป็นคนไทย¹⁸ และปรากฏ ว่ามาตามสวัสดีธนบาลได้ทำการสอนและจัดการแสดงตั้งแต่โรงเรียนเริ่มเปิดในปีแรกจนถึงปี พ.ศ. 2484 ซึ่งเป็นปีที่โรงเรียนปิดทำการสอนเนื่องจากเกิดสงครามมหาเอเซียบูรพา (สงครามโลกครั้งที่ 2) และโรงเรียนได้เปิดอีกครั้งในปี พ.ศ. 2488 แต่มิได้มีหลักฐานใดกล่าวไว้ว่ามาตามสวัสดีธนบาล ได้กลับเข้ามาสอนอีกหรือไม่ จากคำบอกเล่าของคุณพรัตน์ หวังในธรรม ผู้เชี่ยวชาญสาขานาฏศิลป์ไทย ซึ่งเป็นนักเรียนโรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์ และได้รับราชการต่อมาในวิทยาลัยนาฏศิลป์ ว่า หลังจากมาตามสวัสดี ธนบาลแล้ว ผู้ที่ได้สอนวิชานาฏศิลป์สากลมีอีก 2 คน คือ คุณวินท์ และคุณวินหัตตรา (ซึ่งน่าจะเป็นการสอนในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2489-2499)

การเดินบัลเลต์หรือนาฏศิลป์สากลในช่วงนี้มักจะเห็นได้ชัดในการแสดงละครชายจริงหญิงแท้ของคณะละครเอกชน อาทิ คณะศิวารมณั คณะผกาวัลลี คณะละครนิยมไทย คณะอัศวิน การละคร คณะศรีอยุธยา คณะเทพศิลป์ คณะเทพอำนาจ คณะเทพไท คณะวิจิตรเกษม และ คณะเฉลิมศาสตร์นาฏศิลป์ เป็นต้น¹⁹ ที่มักจะแสดงกันที่โรงละครเฉลิมไทย และโรงละครเฉลิมกรุง ซึ่งการแสดงละครชายจริงหญิงแท้เป็นที่นิยมกันมากตั้งแต่ในช่วงสงครามจนกระทั่งสงครามสิ้นสุดลง มีหลักฐานปรากฏว่าในละครเกือบทุกเรื่องจะมีการเดินนาฏศิลป์สากลประกอบ เพื่อเป็นการแสดงระบำสลัจากหรือการแสดงคั่นเวลาเมื่อต้องเปลี่ยนฉาก อีกทั้งยังเป็นการทำให้ละครมีความ

¹⁷ Mattani Moj dara Rutnin , Dance,Drama and Theatre in Thailand :The Process of Development and Modernization . p.238.

¹⁸ สัมภาษณ์ สุวรรณี ชลานุเคราะห์ , ศิลปินแห่งชาติ , 9 กุมภาพันธ์ 2543.

¹⁹ ศุภสิริ สังขมรธรรม , "คณะนาฏศิลป์ไทยเอกชนในกรุงเทพมหานครปี พ.ศ. 2499 - 2538" (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ,2540), หน้า 22.

หลากหลายและน่าสนใจมากขึ้น ดังนั้นนักแสดงจะต้องมีความสามารถทุกด้าน ได้แก่ แสดงละคร
เก๋ ร้องเพลงไพเราะ และเต้นรำได้ดี นักแสดงที่มีชื่อเสียงในยุคนี้ที่มีความสามารถดังกล่าวเป็น
อย่างดี ได้แก่ คุณ สุพรรณ บูรณพิมพ์ คุณชูศรี มีสมมนต์ และคุณ ถวัลย์ วรวิบูลย์ เป็นนักเต้น
บัลเลต์ฝ่ายชาย เป็นต้น

สำหรับผู้ฝึกซ้อมนาฏศิลป์สากลในขณะนั้นปรากฏว่าหม่อมหลวงทรงสอางค์ ทิฆัมพร
ซึ่งเป็นอาจารย์ผู้ปกครองของคณะศิวารมณได้เชิญมาตามสวัสดิ์ธนบาลมาเป็นผู้ฝึกซ้อม²⁰ โดย
การแสดงในครั้งนั้นมีทั้งการแสดงรำไทยและบัลเลต์ ในช่วงปีพ.ศ.2489 เมื่อคุณสุพรรณ บูรณพิมพ์
ได้เข้ารับการคัดเลือกเข้าแสดงกับคณะศิวารมณ มาตามสวัสดิ์ธนบาลได้ให้คุณสุพรรณ ยก
กระโปรงขึ้นเหนือเขาเพื่อดูชวงขา (ซึ่งถือเป็นขั้นเบื้องต้นขั้นตอนหนึ่งสำหรับคัดเลือกนักเรียน
บัลเลต์ของสาขานาฏศิลป์สากลซึ่งยังใช้มาจวบจนถึงปัจจุบัน) ในปี พ.ศ.2490 เมื่อคุณสุพรรณได้
เข้าคณะศิวารมณแล้วจึงมีโอกาสได้ฝึกนาฏศิลป์สากลกับมาตามสวัสดิ์ธนบาล ดังที่คุณอาจินต์
ปัญญาพรศักดิ์กล่าวถึงคุณสุพรรณว่า "จากการเป็นนักร้องที่มีเรื่อร่าทั้งามระหงในวัย 17 โปรแกรม
ละเพลงหน้าวงของนารถ ถาวรบุตร ที่เปลี่ยนมาเป็นหลายเพลง และร้องนำหมู่มาสู่ักเต้นนำใน
ลีลาเก๋บัลเลต์ของคณะศิวารมณที่เฉลิมกรุง " การแสดงของคณะศิวารมณที่ปรากฏว่าเป็นการ
เต้นบัลเลต์ที่ออกแบบท่าเต้นโดยมาตามสวัสดิ์ธนบาล ได้แก่เรื่อง พันท้ายนรสิงห์²¹ ซึ่งไม่ปรากฏ
ว่าเป็นการแสดงในปีใด(หลังปีพ.ศ.2489)ละครของคณะศิวารมณมีลักษณะคล้ายกับการแสดง
อ็อปเปราเรตต้า (Operetta) ของฝรั่ง คือมีนาฏศิลป์ มีเพลง มีพูด มีระบำประกอบ สมัยนั้นละคร
ทุกเรื่องของคณะศิวารมณ จะต้องมีบัลเลต์ ประกอบด้วยเพลงร้อง²² นอกจากคณะศิวารมณแล้ว
ยังมีคณะภควาลิที่ปรากฏว่ามีการนำการเต้นบัลเลต์เข้ามาประกอบการแสดงละครเมื่อสงครามยุติ
ลงแล้ว โดยครุฑัตตา สารตายน ได้ร่วมกับอาจารย์ประสิทธิ์ ศิลปบรรเลง (ทายาทของหลวง
ประดิษฐไพเราะ) ซึ่งได้ไปเรียนวิชาดนตรีสากลกลับมาจากต่างประเทศ ได้มีความคิดที่จะพัฒนา
เพลงไทยสากลรุ่นใหม่ทำเป็นลีลาเพลงไทยผสมโอเปร่า มีบทละครโดยตัวละครร้องจะออกมาใน
เรื่องด้วยการแสดงที่คล้ายกับลีลาละครผสม บัลเลต์ เป็นการสร้างละครอย่างทีแสดงกันในยุโรป

²⁰ ม.ล.ทรงสอางค์ ทิฆัมพร, "แม่สุพรรณกับดิฉัน," สุพรรณ บูรณพิมพ์, หน้า 57.

²¹ สัมภาษณ์, ศาสตราจารย์นายแพทย์วราวุธ สุมาวงศ์, อดีตนักเต้นบัลเลต์ชาย, 22 พฤศจิกายน 2541.

²² แทนเงา, สัมภาษณ์, "นัดพบสุพรรณ บูรณพิมพ์ นักแสดงอาชีพ," นิตยสารรายปักษ์ ลลนา
ปักษ์หลัง, (กรกฎาคม 2520): 51.

ที่โรงละครเฉลิมไทยจึงได้ตั้งเป็นคณะผกาวัลลีขึ้น ละครคณะผกาวัลลีได้รับความนิยมสูงมากในขณะนั้นเนื่องจากการแสดงในแนวทางกึ่งโอเปร่าจึงต้องใช้ผู้แสดงที่มีพรสวรรค์ทางการแสดงอย่างครบถ้วน โดยในวันที่ 16-19 ธันวาคม พ.ศ.2491 มีการแสดงเรื่อง *มนต์นาคราช* เป็นการออกแบบท่าเต้นโดยคุณประสิทธิ์ จันทรนิตรรา และในปีพ.ศ. 2492 แสดงละครเรื่อง *เงือกน้อย* (ไม่ปรากฏชื่อผู้ออกแบบท่าเต้น) ซึ่งใช้ลีลาการแสดงประกอบการเต้นบัลเลต์ เป็นการดัดแปลงมาจากเรื่อง *เดอะ ลิตเติ้ล เมอร์เมด (The Little Mermaid)* ของ ฮานส์ คริสเตียน แอนเดอร์สัน (Hans Christian Anderson) เพลงที่ใช้ในการแสดงได้แก่เพลงไอ้จันทรา และเพลงบุปผาบาน นางเอกคือคุณพรณีนี (รุทธะวณิช) สาคริก พระเอกคือคุณอุโฆษ จันทรเรือง คุณชูศรี มีสมมนต์แสดงเป็น ย่าเงือก คุณสวัสดิ์ ผกาพันธ์ แสดงเป็นเงือกใหญ่ และคุณเสาวภาค (อนันตศัพท์) อักษรานุเคราะห์ คุณเกษแก้ว มาศะวิสุทธิ คุณวงศ์ ศรีสวัสดิ์ คุณมาลินี สาคริก และคุณเวสชาติ รุทธะวณิช ร่วมแสดงในระบำ นอกจากนี้คณะนาฏศิลป์สากลเฉลิมศาสตร์นาฏศิลป์ ซึ่งมีการแสดงที่นอกจากจะเป็นของไทยแล้วยังมีการแสดงระบำที่เป็นนาฏศิลป์สากลด้วย อาทิ *ระบำสองหน้า* *ระบำรำมะนา* *ระบำสีฟ้า* *ระบำจิ้งกิ้ง* และ*ระบำนางไม้* โดยใช้วงดนตรีสากลบรรเลงทำนองเพลงที่ใช้ในการแสดง²³

ในสมัยที่คุณธนิต อยู่โพธิ์ เป็นอธิบดีกรมศิลปากร ได้เชิญท่านผู้หญิงหม่อมหลวงแผ้ว สนิทวงศ์เสนี* เป็นอาจารย์สอนในวิทยาลัยนาฏศิลป์ หม่อมแผ้วหรือหม่อมอาจารย์ได้ออกแบบท่าระบำต่างๆมากมาย ซึ่งหลายระบำที่หม่อมอาจารย์ออกแบบเป็นแรงบันดาลใจที่ได้มาจากการแสดงการเต้นรำและบัลเลต์ของตะวันตก นำมาผสมผสานกับท่ารำไทย เช่น ท่าเต้น *ระบำหงส์เหิร* และในปีพ.ศ. 2493 ได้ออกแบบระบำในฉากวิญญานของนางวันทองและเหล่านางไม้ ในการแสดงละครเรื่อง *ขุนช้างขุนแผน* โดยได้รับแรงบันดาลใจในการออกแบบท่าทางและเครื่องแต่งกายมาจากบัลเลต์เรื่อง *เลส ซิลด์ฟีด (Les Sylphide)*²⁴ *ระบำนางเงือก* ในเรื่อง *พระอภัยมณี* และ

²³ ชูศรี มีสมมนต์ . กว่าจะได้เป็นชูศรี พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์ดอกหญ้า .2536) .หน้า 59.

* หม่อมหำมในสมเด็จพระเจ้าฟ้าอัยยวงศ์เดชาวุธ หลังจากที่พระองค์สิ้นพระชนม์ หม่อมท่านได้ทูลลาออกมาสมรสกับหม่อมสนิทวงศ์เสนี ได้รับคำนำหน้านามว่าคุณหญิงในปี พ.ศ. 2528 และได้รับการประกาศเกียรติคุณเป็นศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง สาขานาฏศิลป์

²⁴ Mattani Moj dara Rutnin , Dance,Drama and Theatre in Thailand :The Process of Development and Modernization , p.178.

อีกหลายระบาก็ปรากฏว่าได้รับอิทธิพลทางด้านการออกแบบเครื่องแต่งกายมาจากศิลปะของตะวันตกเช่นกัน

คุณลมุล ยมะคุปต์ ** เป็นอีกท่านหนึ่งที่ได้เคยนำการเต้นบัลเลต์เข้ามาผสมผสานกับนาฏศิลป์ไทย คุณลมุลเคยจัดการแสดงในโรงละครในวังเขมะซึ่งระบำหลายชุดมีลักษณะท่าทางการแสดงโดยท่อนล่างจะเป็นบัลเลต์แต่การใช้ท่าทางของแขนและเครื่องประดับท่อนบนจะเป็นไทย อาทิระบำชุด มโนห์รา เป็นต้น โดยคุณลมุลได้เคยกล่าวว่า " เอาท่าเต้นให้เป็นฝรั่งเอามือเป็นไทย เราจะได้อยู่บนหัวมัน " ²⁵

ช่วงที่ 2 ยุคพัฒนาบัลเลต์ (ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2494 ถึงพ.ศ. 2509)

ช่วงนี้เป็นช่วงที่เริ่มมีนักเต้นบัลเลต์ที่เป็นชาวต่างประเทศได้เข้ามาในประเทศไทยหลายท่านโดยการติดตามสามี ซึ่งทำงานให้กับสถานทูตประจำประเทศไทย หรือเข้ามาอยู่ในประเทศไทยเนื่องจากมีสามีเป็นคนไทย ซึ่งในเวลาต่อมาท่านเหล่านั้นก็ได้มีโอกาสสอนการเต้นบัลเลต์ให้กับคนไทยและชาวต่างประเทศที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทย อีกทั้งยังจัดให้มีการจัดการแสดงบัลเลต์หลายครั้ง นอกจากมาตามสวัสดิ์ธันบาลซึ่งได้สอนนาฏศิลป์สากล ที่โรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์ (วิทยาลัยนาฏศิลป์) เมื่อปีพ.ศ. 2477 ซึ่งเป็นโรงเรียนของรัฐบาลแล้ว ต่อมาปรากฏว่าเริ่มมีการสอนบัลเลต์ในโรงเรียนที่เป็นของเอกชนเกิดขึ้นคือในปีพ.ศ.2494 ได้มีครูบัลเลต์ชาวเปอร์เซีย (อิหร่าน) ชื่อมิสซิสโกลส์ติน (Mrs.Gaulstin) ได้ติดตามสามีเข้ามาในประเทศไทย และได้เปิดสอนบัลเลต์ที่ ถนนสุขุมวิท ซอย 4 (โรงเรียนสมถวิลในปัจจุบัน) โดยนักเรียนไทยในขณะนั้นได้แก่ ท่านผู้หญิงวราพร (ชลวิจารณ์) ปราโมช ณ อยุธยา คุณกาญจนา ชลวิจารณ์ นอกจากมิสซิสโกลส์ตินแล้ว ยังมี มิสซิสแมคเคย์ (Mrs. Mckay) ซึ่งเป็นชาวดัชท์ ที่สามีได้เข้ามาทำงานในประเทศไทย สอน บัลเลต์อยู่ในโรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย ²⁶ ประมาณปี พ.ศ.2496 (ไม่มีข้อมูลว่าเข้ามาประเทศไทย เมื่อใด) มิสซิสแมคเคย์ กลับประเทศในปีพ.ศ. 2498 แต่มิสซิสโกลส์ตินยังคง

** เป็นข้าหลวงอยู่ในคณะละครวังเพ็ชรบูรณ์ ของสมเด็จพระเจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลก และภายหลังเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านนาฏศิลป์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร

²⁵ สัมภาษณ์ , นพรัตน์ หวังในธรรม , ผู้เชี่ยวชาญทางด้านนาฏศิลป์ไทย , 24 กุมภาพันธ์ 2543.

²⁶ พรพิมล กันทาธรรม , เทปสัมภาษณ์, 15 มกราคม 2534.

สอนอยู่ บุคคลที่ได้เรียนกับ มิสซิสแมคเคย์ ในช่วงนี้ได้แก่ คุณพรพิมล (บุลกุล) กันทาธรรม (เมื่อ มิสซิสแมคเคย์กลับแล้วจึงย้ายไปเรียนกับมิสซิสโกลส์ติน) คุณมัทนี (ไมชดารา) รัตนิน และคุณ รัชนีดา บุญประสพ มิสซิสแมคเคย์ได้จัดการแสดง ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (หอเก่า) โดยคุณมัทนี รัตนิน (ไมชดารา) และคุณ รัชนีดา บุญประสพ สลับกันแสดงเป็นนางเอก (ไม่ปรากฏเรื่องและปีที่แสดง อยู่ในช่วงประมาณปี พ.ศ. 2496 - 2498) ต่อมาในเดือนกันยายน พ.ศ.2497 คุณหญิงเจนเวียฟ เลสบันยอล เดมอน (Khunying Genevieve L'Espagnol Damon) นักบัลเล่ต์ชาวฝรั่งเศส ถิ่นสัญชาติอเมริกัน ได้เข้ามาในประเทศไทยโดยการติดตามสามีที่เข้ามา ทำงานให้กับสถานทูต สหรัฐอเมริกาในประเทศไทย* คุณหญิงเดมอนเริ่มสอนบัลเล่ต์โดยการ สอนแทนมิสซิสโกลส์ติน เดือนพฤศจิกายนในปีเดียวกัน (พ.ศ.2497)²⁷ เนื่องจากมิสซิสโกลส์ติน เดินทางไปต่างประเทศ และหลังจากนั้นคุณหญิงเดมอนจึงได้เปิดสอนเองที่สมาคมฝรั่งเศสและ ที่บ้าน (ซอยประสานมิตร) ท่านผู้หญิงวราพร ปราโมช ณ อยุธยา และคุณกาญจนา ชลวิจารณ์ จึง ได้ย้ายมาเรียนกับคุณหญิงเดมอน

เนื่องจากการเต้นบัลเล่ต์ยังเป็นของใหม่ในประเทศไทย ครูบัลเล่ต์มีเพียง 2-3 คน และ ยังเป็นชาวต่างประเทศอีกด้วย ดังนั้นจึงทำให้ค่าเรียนมีราคาสูง โดยจะอยู่ประมาณ 50 - 75 บาท ต่อชั่วโมง เสื้อผ้าที่ใช้ในการฝึกซ้อมก็หาได้ยากเพราะจะต้องนำเข้ามาจากต่างประเทศเท่านั้น ร้านที่ขายชุดฝึกบัลเล่ต์ในสมัยนี้มีเพียงร้านในตึกเกลดร้านเดียวเท่านั้น

ในปีเดียวกันนี้ได้ปรากฏว่า หม่อมหลวงสุจีรา (ทองแถม) วิศิษฎ์กุล ซึ่งเป็นบุตรสาว ของคุณหญิงจิตรา ทองแถม อดีตอาจารย์ใหญ่วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร ได้ไปศึกษาบัลเล่ต์ (Ballet in Education) ที่โรงเรียน ลา โรช (La Roche School) ประเทศอังกฤษ หลังจากจบชั้น ประถมปีที่ 4 จากโรงเรียนมาแตร์เดอีวิทยาลัย เมื่ออายุได้ 11 ปี ซึ่งถือว่าเป็นคนไทยคนแรกที่ได้ไป ศึกษาบัลเล่ต์อย่างจริงจังยังต่างประเทศ

คุณหญิงเดมอนได้จัดการแสดง บัลเล่ต์ครั้งแรกประมาณปี พ.ศ. 2498-2499 เรื่อง *ลา ซิลฟิเดส (La Sylphides)* แสดง ณ ที่ใดไม่ปรากฏ ต่อมาประมาณปี พ.ศ. 2500 ได้มีครูสอน

* Mr. Phillip A. Damon ทำงานให้กับสำนักข่าวสารอเมริกัน (USIS) และเคยเป็นผู้อำนวยการ ห้องสมุดที่ AUA

²⁷ สัมภาษณ์, คุณหญิงเจนเวียฟ เลสบันยอล เดมอน , 19 มิถุนายน 2541.

บัลเลต์ชาว ออสเตรเลีย ชื่อ มิสซิสเจนิส อิศรเสนา ณ อยุธยา (Mrs.Janice Isarasena Na Ayuthya)เข้ามาในประเทศไทยอีกคนหนึ่งซึ่งได้ช่วยมิสซิสโกลส์ตินสอนและจัดการแสดงบัลเลต์ เรื่อง ซิลฟีดส์ ไม่ปรากฏสถานที่และปีที่แสดง

หลังจากที่คุณหญิงเดมอนได้เริ่มทำการสอนบัลเลต์ในประเทศไทยได้ประมาณ 4 ปี ในปี พ.ศ. 2501 ท่านผู้หญิงทัศนีย์ บุญยคุปต์ ซึ่งดำรงตำแหน่งอาจารย์ใหญ่โรงเรียนจิตรลดาในขณะนั้นได้มาพบคุณหญิงเดมอนเพื่อแจ้งว่าสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถทรงมีพระราชประสงค์ที่จะให้สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าอุบลรัตน์ราชกัญญาและพระสหายได้ทรงศึกษาบัลเลต์กับคุณหญิงเดมอน โดยให้ทรงบัลเลต์ที่บ้านของคุณหญิงเดมอน ในชอยประสานมิตร ในภายหลังคุณหญิงเดมอนจึงได้เข้าไปสอนที่โรงเรียนจิตรลดา และได้ถวายการสอนบัลเลต์แด่พระราชธิดาอีกสองพระองค์ คือ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ ที่โรงเรียนจิตรลดาตนเอง นอกจากคุณหญิงเดมอนจะได้ถวายการสอนบัลเลต์แด่พระราชธิดาทั้งสามพระองค์และพระสหายแล้ว ยังได้ถวายทำเต้นเพื่อการออกกำลังพระวรกายแด่สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถในวังอีกด้วย²⁸ และก็มีในบางครั้งที่ทรงร่วมเรียนบัลเลต์ด้วย ถึงแม้ว่ามิสซิสโกลส์ติน และมิสซิสเจนิส อิศรเสนา ณ อยุธยาจะสอนบัลเลต์อยู่ที่ประเทศไทย แต่ผู้ที่มีชื่อเสียงในการสอนบัลเลต์มากที่สุดในขณะนี้คือ คุณหญิงเดมอน นักเรียนบัลเลต์ของคุณหญิงเดมอนมีทั้งหญิงและชายที่อยู่ในวงสังคมชั้นสูง ทั้งที่ยังเป็นนักเรียนอยู่และที่ทำงานแล้ว คุณหญิงเดมอนจัดการแสดงบัลเลต์การกุศลหลายครั้งโดยการแสดงบัลเลต์การกุศลครั้งแรกเกิดขึ้นเนื่องจากคุณหญิงเดมอนมีความเห็นว่าสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าอุบลรัตน์ราชกัญญาฯ ทรงบัลเลต์พอได้แล้วจึงอยากจะจัดการแสดงขึ้นเพื่อหารายได้เข้าสภากาชาดไทย คุณหญิงเดมอนจึงได้ปรึกษากับท่านผู้หญิงสุมาลี จาติกวณิช ให้ช่วยเป็นประธานจัดงานให้บัลเลต์การกุศลครั้งแรกจัดขึ้นที่หอประชุมวัฒนธรรม ถนนเสือป่า ซึ่งเป็นกระทรวงวัฒนธรรมในสมัยนั้น (ประมาณ 650 ที่นั่ง) เรื่อง *ราชินีดอกไม้* (Queen of the Flower) เริ่มด้วยการแสดงชุดสั้นๆ เป็นฉากออกกำลังกายมาตรฐานของนักบัลเลต์ ต่อด้วยระบำปลายเท้าของท่านผู้หญิงวราพร ปราโมช ณ อยุธยา ซึ่งเป็นศิษย์เอกของคุณหญิงเดมอนในขณะนั้น คุณเทวี วงศ์วิทยาคุณ อัญชลินทร์ บุรพิพัฒน์ คุณอรพินท์ อิศระภักดี และคุณอุ๋ทอง โสมวินทะ ร่วมแสดงด้วย ในการแสดงครั้งนี้สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าอุบลรัตน์ราชกัญญาฯทรงบัลเลต์เป็นราชินีดอกไม้ ประทับบนราชรถ ซึ่งเป็นการแสดงครั้งแรก และสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร ทรงร่วม

²⁸ สัมภาษณ์ , คุณหญิงเจนเวียฟ เลสบันยอล เดมอน , 19 มิถุนายน 2541 .

การแสดงด้วย โดยคุณหญิงเดมอนเล่าว่าทรงมีพระอารมณ์ขันและทรงทำให้การฝึกซ้อมครึกครื้นตลอดเวลา เนื่องจากการแสดงบัลเลต์การกุศลครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่เจ้านายออกมาแสดงต่อหน้าสาธารณชนตัวจึงขายหมดอย่างรวดเร็วจนทำให้ต้องเปิดการแสดงอีกรอบหนึ่ง

ต่อมาท่านผู้หญิงวิจิตรฯ ธารวัชร์ ขอให้ท่านผู้หญิงสุมาลี จาติกวณิช จัดบัลเลต์ การกุศลหนึ่งฉากในงานกาชาดเพื่อสลับกับการแสดงแพชั่นโชว์ ท่านผู้หญิงสุมาลีจึงคิดหาเรื่องไทยมาจัดเป็นบัลเลต์ ได้แก่เรื่อง พระเวสสันดร ตอนกัณท์มัทรี จึงเล่าให้คุณหญิงเดมอนฟังแล้วพอใจ จึงจัดหาเพลงให้ได้อารมณ์และบรรยากาศของเรื่อง ผู้ที่แสดงเป็นพระเวสสันดรได้แก่ ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ ท่านผู้หญิง วราพร ปราโมช ณ อยุธยา ซึ่งเป็นดาราเอกของวงการบัลเลต์ในขณะนั้นรับบทเป็นนางมัทรี คุณกุมารี โกมารกุล เป็นกัณหา และคุณนันทน์ บุรณศิริ เป็นชาลี คุณสมศักดิ์ พลสิทธิ์ เป็นเสื่อ แต่บทซุชกัณท์นั้นเนื่องจากต้องออกท่าทางในการเต้นมากเป็นพิเศษ จึงต้องใช้นักเต้นอาชีพชาวฟิลิปปินส์ จากนั้นมาจึงทำให้กลายเป็นประเพณีในภายหลังว่าจะต้องมีบัลเลต์คู่กับงานลีลาศการกุศลทุกครั้ง²⁹ นอกจากผลงานของคุณหญิงเดมอนแล้วยังมีผลงานของนักบัลเลต์คนอื่น ๆ เท่าที่ปรากฏอีก 2 ครั้ง ได้แก่ การแสดงบัลเลต์ของสโมสรคณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในเดือนมกราคม แต่ไม่ปรากฏชื่อผู้ออกแบบท่าเต้น สถานที่และเรื่องที่แสดง และการแสดงบัลเลต์เรื่อง มโนห์รา ซึ่งจัดโดยสมาคมแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2502 โดยมีศาสตราจารย์นายแพทย์วรารุช สุมาวงศ์แสดงเป็นพระสุธน และคุณยุพา คุขรังสรรค์ เป็นนางมโนห์รา ไม่ปรากฏชื่อผู้ออกแบบท่าเต้นและสถานที่แสดง

และในช่วงประมาณปี พ.ศ.2502 เมื่อคุณหญิงเดมอนเดินทางกลับประเทศฝรั่งเศสชั่วคราวท่านผู้หญิงวราพร ปราโมช ณ อยุธยา จึงได้มีโอกาสเริ่มสอนบัลเลต์แทนที่โรงเรียนจิตรลดา ซึ่งในขณะนั้นท่านผู้หญิงวราพรกำลังศึกษาอยู่ที่ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาปีที่ 2 มีอายุ 17 ปี และในปีเดียวกันนี้เองได้มีคนไทยอีกคนหนึ่งเดินทางไปศึกษาบัลเลต์ยังประเทศอังกฤษ คือคุณพรพิมล (บุลกุล) กัณฑ์ธรรม โดยได้ไปศึกษาที่โรงเรียน ฟิลลิส เบเดลล์ (Phyllis Bedells School) กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ หลังจากจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย เพื่อกลับมาสอนที่โรงเรียนพื่อนรำซึ่งเป็นของมารดา โดยมารดาคุณพรพิมลได้ชวน

²⁹ ท่านผู้หญิงสุมาลี จาติกวณิช . นิตยสารแพรว "เพียงหนึ่งทะเลชีวิต" (กรุงเทพฯ :ม.ป.ป.), หน้า 220-224.

มิสซิสเจนิส อิศรเสนา ณ อยุธยา มาเปิดสอนบัลเลต์ในช่วงที่คุณพรพิมลอยู่ต่างประเทศ ระหว่างที่คุณพรพิมลศึกษาบัลเลต์อยู่ที่โรงเรียนฟิลลิส เบเดลล์ นั่นก็ได้พบกับคนไทยคนหนึ่งซึ่งเรียนอยู่ก่อนแล้วชื่อ คุณพอใจ โชติสาวิกร และต่อมาจึงได้พบกับหม่อมหลวงสุจิตรา (ทองแถม) วิศิษฎ์กุล [ซึ่งในภายหลังทั้งสองได้มาศึกษาต่อที่โรงเรียน รอยัล บัลเลต์ (Royal Ballet School)] และเมื่อท่านผู้หญิงวราพร จบการศึกษาที่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาในปีพ.ศ.2503 ซึ่งมีอายุประมาณ 17 ปี จึงได้ตัดสินใจเดินทางไปศึกษาบัลเลต์ ณ โรงเรียน รอยัล บัลเลต์ (Royal Ballet School) กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษด้วยการสนับสนุนของบิดามารดาโดยมีเงื่อนไขว่าจะต้องกลับมาเป็นครูสอนบัลเลต์ที่เมืองไทย³⁰

ในช่วงปี พ.ศ.2503-2504 เกิดการแสดงบัลเลต์ขึ้นอีกหลายครั้งที่เป็นผลงานของคุณหญิงเดม่อน อาทิ การแสดงบัลเลต์ประกอบเพลงพระราชนิพนธ์ ชุด แสงเดือน (Magic Beam) เป็นการแสดงของนักแสดง 4 คนซึ่งแทนถึงอารมณ์ทั้ง 4 แสดงโดยคุณวนิดา (สุชุม) ดุละลัมพะ แสดงเป็น จอย คุณสุรางค์ รักตะกนิษฐ และอีกสองคนไม่ทราบชื่อ ซึ่งบทเพลงพระราชนิพนธ์ชุดแสงเดือน นี้ เป็นการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์สำหรับการแสดงบัลเลต์โดยเฉพาะ นอกจากนี้ยังมีเรื่อง รามเกียรติ์ องก์ 2 เรื่อง บาเก็ทเทลล์ (Bagatelle) และการแสดงบัลเลต์ประกอบเพลงของ เดบussy (Claude Debussy) และ เรื่อง สปริงไทม์ อิน อะ ฟอเรสต์ (Springtime in a Forest) เป็นต้น

ในช่วงนี้การเต้นบัลเลต์ไม่ได้มีอยู่แต่ในเฉพาะในกรุงเทพมหานครเท่านั้น แต่ได้แพร่ขยายออกไปสู่จังหวัดเชียงใหม่โดยการที่ศาสตราจารย์นายแพทย์วรารุช สุมาวงศ์ ผู้ซึ่งได้เคยศึกษาการเต้นบัลเลต์ระหว่างที่ศึกษาอยู่ ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ขึ้นไปทำงานเป็นแพทย์อยู่ที่โรงพยาบาลสวนดอก จังหวัดเชียงใหม่ ได้ทำการสอนบัลเลต์ที่บ้าน และที่หอประชุมนั้นทนทานการคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ตั้งแต่ประมาณ ปี พ.ศ. 2502-2504 นอกจากการสอนแล้วยังได้จัดการแสดงบัลเลต์หลายครั้ง เช่น เรื่องลูกเปิดชีหะ เพื่อหารายได้ให้กับมูลนิธิต่างๆใน

³⁰ สาทิดา เขียวชะอุ่ม "ประวัติของคุณหญิงวราพร ปราโมช ณ อยุธยา ที่เกี่ยวข้องกับบัลเลต์" (รายงานวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะตะวันออก ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2537).

จังหวัดเชียงใหม่ นักเรียนบัลเล่ต์ของศาสตราจารย์นายแพทย์วราวุธ ในครั้งนั้นมีประมาณ 30 กว่าคน อาทิ เช่น หม่อมหลวงปรียพรรณ พิสิษฐ์กุล ศรีธวัช หม่อมราชวงศ์จิตติพรรณ สวัสดิวัฒน์ และ คุณสุภาวดี อมาตยกุล เป็นต้น ซึ่งเมื่อ นายแพทย์วราวุธย้ายกลับมาปฏิบัติงานที่กรุงเทพฯ แล้วทั้ง 3 คน จึงย้ายไปเรียนกับ มิสซิสลินดา แคมป์เบล(Mrs.Linda Campbell) ที่ ศูนย์นิเทศน์ ศึกษา สวณเจ็ดริน จังหวัดเชียงใหม่ ³¹ ในปี พ.ศ. 2515

หลังจากการที่การเรียนการสอนบัลเล่ต์ในประเทศไทยได้ดำเนินและพัฒนา มาจนถึงระดับหนึ่ง ในปีพ.ศ. 2505 ได้เกิดการแสดงที่ถือได้ว่าเป็นประวัติศาสตร์การแสดงบัลเล่ต์ครั้งสำคัญครั้งหนึ่งในประเทศไทย ได้แก่การแสดงบัลเล่ต์ประกอบเพลงพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่อง มโนห์รา ³² ซึ่งนอกจากจะเป็นการแสดงบัลเล่ต์ประกอบเพลงพระราชนิพนธ์ทั้งเรื่องแล้ว พระองค์ได้ทรงเป็นผู้ควบคุมการแสดงด้วยพระองค์เอง และยังทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ในการแสดงครั้งนี้ด้วย

การแสดงบัลเล่ต์เรื่อง มโนห์รา ครั้งนี้เกิดขึ้นเนื่องมาจากการที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชนิพนธ์บทเพลงประกอบการแสดงบัลเล่ต์เรื่องมโนห์ราขึ้นในปีพ.ศ. 2504 เนื่องจากพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล ได้เคยกราบบังคมทูลให้ทรงพระราชนิพนธ์เพลงชุดขึ้นชุดหนึ่งขึ้น พระองค์จึงได้ทรงเลือกเรื่องมโนห์ราด้วยเหตุที่พระองค์ได้ทรงสนพระราชหฤทัยการแสดง มโนห์รา ซึ่งราษฎรทางภาคใต้ได้เคยจัดถวายหน้าพระที่นั่งเมื่อครั้งเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรทางภาคใต้ เมื่อปี พ.ศ.2502 เมื่อทรงเลือกเรื่องได้แล้วก็ทรงพระราชกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระศาสนโสภณค้นหาเค้าเรื่องเดิมแล้วคัดมาถวาย แต่เนื่องจากเนื้อเรื่องยาวเกินไปจึงทรงผูกเค้าโครงเรื่องเสียใหม่ให้กระชับขึ้นโดยตัดเรื่องตอนต้น ตอนบุชายัญ และตอนท้ายของเรื่องออก คงเหลือไว้เป็นตอน ๆ ดังนี้

" มีนางกนิรี มีพรานไพร นางกนิรีถูกพรานไพรจับตัวมาถวาย เจ้าชายพอพระทัยนางกนิรี และนางกนิรีก็รักชอบเจ้าชาย เจ้าชายและนางกนิรีรัก และปรองดองกัน เจ้าชายจากไปรบ กนิรีโศกเศร้า เจ้าชายเสด็จกลับ กนิรีมีความสุข "

³¹ สัมภาษณ์ , หม่อมหลวงปรียพรรณ พิสิษฐ์กุล ศรีธวัช , 8 เมษายน 2543.

³² สุพรรณี บุญเพ็ง " ประวัติการแสดงบัลเล่ต์เรื่องมโนห์ราในประเทศไทย " (รายงาน วิจัยวิชาการเปรียบเทียบวิธีวิจัยทางศิลปะ ภาคศึกษานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2541).

แล้วจึงทรงนำเพลงพระราชนิพนธ์ที่ได้ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ ทั้งที่เคยและไม่เคยเผยแพร่นำมาเชื่อมต่อกันด้วยวิธีการทำเพลงที่ไม่ได้เป็นไปตามแบบแผนธรรมดา จับเอาหลาย ๆ สิ่งมาเชื่อมต่อกันตามภาพพจน์ และจินตนาการของการประพันธ์ที่มีจินตนาการเกี่ยวกับการบรรยาย และเป็นรูปแบบของเพลงที่สามารถนำเพลงหลาย ๆ เพลงมาเชื่อมต่อกันได้ โดยทรงพยายามให้มีทั้งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของการแสดง ความชัดเจน และเวลา (Unity of Action ,Clarity,Time) เพื่อให้ผู้ฟังและผู้ชมสามารถฟังเพลงและชมบัลเล่ต์ได้โดยไม่ต้องอธิบายมากโดยแบ่งเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่

1. แสดงถึงอารมณ์ต่าง ๆ กัน
2. มีความเป็น Blue ในบทเพลง คือบทเพลงจะเป็นลักษณะที่เป็นเพลงช้าซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของเพลงแจ๊ส
3. มีความรู้สึกเล็กๆ ทำให้เกิดความประทับใจ (อิมเพรสชันนิสต์)

เพลงพระราชนิพนธ์ที่ได้ทรงบรรจุไว้มีทั้งหมด 5 เพลง ตามลำดับดังนี้

1. เพลงเริงวนารมย์ (Nature Waltz) ใช้เสียงของฟลูตและพิณบรรยายถึงฉากธรรมชาติอันสวยงามของป่าหิมพานต์ เป็นเพลงพระราชนิพนธ์ลำดับที่ 31
2. เพลงพรานไพร (The Hunter) เป็นการบรรยายลักษณะของพรานป่าด้วยเสียงเดี่ยวของเครื่องดนตรีต่างๆ เป็นเพลงพระราชนิพนธ์ลำดับที่ 32
3. เพลงกินรี (Kinari Waltz) เป็นการบรรยายลักษณะของกินรีที่งดงาม บริสุทธิ์ อ่อนหวานและ ร่าเริง ด้วยเสียงไวโอลิน เป็นเพลงพระราชนิพนธ์ลำดับที่ 33
4. เพลง ภิรมย์รัก (A Love Story) เป็นเพลงที่ทรงโปรดฯให้ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ จักรพันธ์ ทรงแต่งคำร้องภาษาอังกฤษและพลเรือตรีปรีชา ดิษยนันท์ ประพันธ์คำร้องภาษาไทย เป็นเพลงพระราชนิพนธ์ลำดับที่ 30
5. เพลง อาทิตย์อัสดง (Blue Day) บรรยายถึงความปວดร้าวเศร้าตรม เป็นเพลงพระราชนิพนธ์ลำดับที่ 7

เพลงทุกเพลงจะมีประวัติทั้งสิ้น และเพลงแต่ละเพลงจะสามารถบรรยายฉากธรรมชาติ ความหมายของอารมณ์ ความรู้สึกของตัวละครตรงตามความเป็นจริงด้วยท่วงทำนอง จังหวะลีลาเสียงประสาน แนวเพลงแต่ละเพลง ซึ่งพระองค์ทรงเป็นผู้แยกและเรียบเรียงเสียงประสานด้วย

พระองค์เองทั้งชุดโดยทรงโปรดเกล้าฯ ให้วงดนตรีสุนทราภรณ์บรรเลงและยังทรงควบคุมการฝึกซ้อมด้วยพระองค์เองอีกด้วย

เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระราชนิพนธ์ บทเพลงชุดมโนห์ราขึ้นแล้ว จึงได้โปรดเกล้าฯ พระราชทานให้ คุณหญิงเจนเวียฟ เลสบันยอล เดมอน เป็นผู้ออกแบบท่าเต้น และฝึกซ้อมเพื่อนำออกแสดงที่งานกาชาดในสวนอัมพร ลักษณะท่าทางของการแสดงจะเป็น บัลเลต์ซึ่งเป็นศิลปะตะวันตก แต่ก็จะมีลีลาการเคลื่อนไหวที่มีความเข้มข้นอย่างไทย โดยช่วงบนจะมีการจีบและมีลีลาซึ่งเป็นนาฏยศิลป์ไทยแต่ช่วงล่างจะเป็นการเต้นบัลเลต์ ซึ่งสามารถนำมาผสมกลมกลืนกันได้เป็นอย่างดี

การแสดงบัลเลต์บทเพลงพระราชนิพนธ์เรื่อง มโนห์รา ครั้งแรกนี้ได้ถูกจัดขึ้น เมื่อวันที่ 5 - 7 มกราคม พ.ศ. 2505 ในงานกาชาดครั้งที่ 4 ณ เวทีลีลาศ (เวทีเก่า) สวนอัมพร กรุงเทพมหานคร ถือว่าเป็นจัดการแสดงบัลเลต์ที่สำคัญที่สุด เนื่องจากเป็นการแสดงบัลเลต์เต็มรูปแบบครั้งแรกในประเทศไทย เป็นครั้งแรกในการนำเอาการแสดงระบำปลายเท้าหรือบัลเลต์เข้ามาประกอบกับการแสดงเรื่องราวจากวรรณคดีไทย และบทเพลงพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อีกทั้งยังเป็นการแสดงในพระบรมราชูปถัมภ์อีกด้วย ถึงแม้ว่าแต่ก่อนจะเคยมีการแสดงบัลเลต์มาบ้างแล้วแต่ก็เป็นเพียงการแสดงชุดสั้นๆ ประกอบเพลงที่เรียกว่าจินตลีลา ประกอบเพลง หรือการเต้นประกอบการแสดงละครเท่านั้น

การแสดงครั้งนี้เป็นการแสดงถึงพระอัจฉริยภาพทางด้านต่างๆ ของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องด้วยดนตรีที่ใช้ในการแสดงครั้งนี้ เป็นบทเพลงพระราชนิพนธ์ในพระองค์ทั้งหมด ทรงมีพระปรีชาสามารถทางด้านศิลปะการละครด้วยโดยทรงออกแบบ ฉาก เวที ด้วยพระองค์เอง ทรงเป็นองค์ประธานในการจัดการแสดง ทรงสนพระทัยในด้านเตรียมการ อีกทั้งยังทรงควบคุมการซ้อมด้วยพระองค์เองและทรงเสด็จทุกวันที่มีการแสดง โดยในวันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2505 เป็นวันซ้อมใหญ่ การแสดงจัดให้มีในวันที่ 5 - 7 มกราคม พ.ศ. 2505 วันละ 1 รอบ และวันที่ 8 มกราคม พ.ศ. 2505 เป็นการแสดงถวายแด่กษัตริย์และราชินีของประเทศเดนมาร์ก และยังมี การแสดงเพื่อถ่ายหนังอีก 1 วัน และทรงมีพระบรมราชานุญาตให้ทางสถานีโทรทัศน์กองทัพบก ช่อง 7 ถ่ายทอดการแสดงออกสู่สายตาพสกนิกรได้ชมเป็นพิเศษ (เป็นภาพขาวดำ)

เนื่องจากการแสดงบัลเลต์ที่เป็นเรื่องใหญ่ครั้งแรก นักเรียนบัลเลต์ในสมัยนั้นยังมีไม่มาก มีผู้ที่สามารถเต้นบนรองเท้าปลายเท้า (Point Shoes) ได้ไม่ถึง 10 คน จึงต้องใช้นักแสดงรับเชิญโดยนักเรียนบัลเลต์จะได้เต้นเป็นตัวเอก เช่นบท กวาง ผีเสื้อ กิณรี มโนห์รา เป็นต้น และนักแสดงรับเชิญซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นผู้ที่อยู่ในสังคมชั้นสูง จากบทความในหนังสือพิมพ์บางกอกเวิลด์ (Bangkok World) ฉบับวันพุธที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2505 ว่า " The cast made up of some of Bangkok's talented young socialites " โดยท่านผู้หญิงมณีรัตน์ บุนนาค จะเป็นผู้ช่วยตามอาทิเช่น บุตรสาวของพลเอกถนอม และจอมพลประภาส กิตติขจร ซึ่งจะแสดงบทเห็ด บัวสาย บัวหลวง เป็นต้นโดยจะใส่รองเท้าส้นสูงเต้นแทนที่จะใช้รองเท้าเต้นบัลเลต์ นักแสดงในครั้งนี้นี้จะมีประมาณ 70 คน เวลาซ้อมก็จะแยกกันซ้อม โดยที่ตัวเอกจะซ้อมที่บ้านคุณหญิงเดม่อนก่อนแล้วจึงมาซ้อมรวมกันที่เวทีลีลาศ สวนอัมพร (เวทีเก่า) โดยใช้เวลาในการซ้อมการแสดงในครั้งนี้นี้ประมาณ 6 เดือน

นักแสดงนำ ประกอบด้วย หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นผู้รำเบิกโรงไหว้ครู นางมโนห์รา แสดงโดย คุณวนิดา (สุขุม) ดุละลัมพะ พระสุธน แสดงโดย คุณสมศักดิ์ พลสิทธิ์ นางกิณรีแสดงโดย คุณसानตลา สามเสน คุณจารุรัตน์ ตันตราภรณ์ คุณนุชนาถ ศุภพิพัฒน์ คุณอุ๋ทอง โฆวินทะ คุณลักษณะ อัสวอินทรา และคุณบุษบา โกศินทร์วงศ์ พราหมณ์ แสดงโดย คุณสุรเทิน บุญนาค * คนนำข่าว แสดงโดย ศาสตราจารย์นายแพทย์ วราวุธ สุมาวงศ์ พญานาค แสดงโดย มีสยิบพัน ชุมสายนกยูงแสดงโดย คุณเชนจิต บุรณศิริ ภู แสดงโดย คุณจิรพันธ์ เศวตนันท์ เสือ แสดงโดย พันตำรวจตรี ประสม บุรณศิริ

ในการแสดงครั้งนี้ยังมีความเป็นพิเศษว่าครั้งอื่นๆคือจะมีการประกอบพิธีไหว้ครูทางพราหมณ์ และครอบครูนักแสดงเพื่อความเป็นสิริมงคล เนื่องจากมีนักแสดงป่วยกันหลายท่าน และก่อนการแสดงทุกครั้งจะเป็นการรำเบิกโรงโดยหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ** ดังได้ปรากฏในหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ (The Bangkok Post) ฉบับวันพุธที่ 3 พ.ศ. 2505 ว่า " As the prelude to the Ballet , MR . Kukrit Pramoj performs the traditional (Wai Kru) dance to pay respect to the spirits of long - dead teachers in the arts of Thai Classical

* สามีท่านผู้หญิงมณีรัตน์ บุนนาค

** ภาพที่ 7 หน้า 190

Dance. It is an old custom to perform this dance before each performance of the classical drama 'Manohra'."

ลักษณะของเครื่องแต่งกายครั้งนี้เป็นการออกแบบของคุณปิแอร์ บาลแมง(Mr.Pierre Balmain)ช่างออกแบบเสื้อผ้าผู้มีชื่อเสียงชาวฝรั่งเศสและเป็นช่างออกแบบเสื้อผ้าในสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ โดยชุดที่ออกแบบในครั้งนี้มีทั้งหมด 4 ชุดได้แก่

1. ชุดมโนห์รา ซึ่งคุณปิแอร์ได้เห็นภาพรูปปั้นกนิฐีที่วัดพระแก้ว แล้วจึงได้จินตนาการออกมาเป็นภาพร่างของเครื่องแต่งกาย โดยออกแบบเป็นชุดผ้าซาตินสีขาวยุ้งปักด้วยสีขาวยและสีทอง หางขนไก่ ที่มีขนาดใหญ่ล้อมสีขาวยและสีทอง ถู่น่องปักด้วยเพชรเทียม ใส่เกี้ยวประดับด้วย ขนนก

2. ชุดพระสุธน เป็นชุด 2 ท่อน ท่อนบนเป็นเสื้อหนึ่งสีทองฉลุลาย ท่อนล่างเป็นถู่น่องหนา (Tight) สีดำ มีข้อปิดน่องทำด้วยหนึ่งสีทองฉลุลาย ใส่ชฎาประดับศิระชะ

3. ชุดนกยูง

4. ชุดงู

ส่วนชุดพรานบุญเป็นการออกแบบของคุณคณะอาจารย์จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และชุดที่เหลือเป็นการออกแบบและตัดเย็บโดยคุณกอบแก้ว (ไม่ทราบนามสกุล)

การแสดงบัลเลต์เรื่อง มโนห์รา เป็นจุดเริ่มต้นของการแสดงบัลเลต์เต็มเรื่องโดยใช้วรรณคดีไทย และมีท่ารำไทยประกอบ จึงเป็นการแสดงที่มีลักษณะพิเศษ และถือเป็นโอกาสที่ทำให้ประชาชนคนไทยได้รู้จักเนื่องจากการถ่ายทอดทางสื่อมวลชนจึงเป็นที่สนใจของประชาชนทั่วไป และเมื่อมีพระมหากษัตริย์ให้การสนับสนุน จึงทำให้การเต้นบัลเลต์เจริญรุ่งเรืองนับจากนั้นมา

จากการที่คนไทย 3 คนได้แก่ หม่อมหลวงสุจีรา วิศิษฎ์กุล คุณพรพิมล กัณฑ์ธรรม และท่านผู้หญิงวราพร ปราโมช ณ อยุธยา ได้เดินทางไปศึกษาบัลเลต์โดยตรงยังประเทศอังกฤษ นั้นได้ใช้พยายามจนสำเร็จการศึกษาบัลเลต์ขั้นสูง(Advanced) จึงเริ่มเดินทางกลับมาประเทศไทย เพื่อทำการสอนและแสดงบัลเลต์ในเมืองไทย ผู้ที่เดินทางกลับมาเป็นคนแรก ได้แก่ ท่านผู้หญิงวราพร ซึ่งหลังจากที่สำเร็จการศึกษาบัลเลต์ขั้นสูงจากโรงเรียนรอยัล บัลเลต์ ในเดือนพฤษภาคม

พ.ศ. 2505 จึงได้กลับมาประเทศไทยโดยเริ่มสอนบัลเลต์ก่อน และในเดือนมกราคม พ.ศ. 2506 ท่านผู้หญิง วราพร ได้แสดงนำในบัลเลต์เรื่อง *สวอนเลค อองก์ 2 (Swan Lake Act 2)* ซึ่งเป็นการฝึกซ้อมการแสดงโดยคุณหญิงเดมอน ไม่ปรากฏสถานที่แสดง หลังจากท่านผู้หญิงวราพรแล้ว คนต่อมาได้แก่คุณพรพิมล กันทารธรรม ได้กลับมาในปี พ.ศ. 2506 หลังจากสำเร็จการศึกษาบัลเลต์ขั้นสูงที่โรงเรียน ฟิลลิส เบเดลส์ เมื่อคุณพรพิมลกลับมาประเทศไทยก็ได้เริ่มสอนบัลเลต์ที่ โรงเรียนฟ้อนรำซึ่งมีสซิสเจนิส อิศรเสนา ณ อยุธยา ครูบัลเลต์ชาวออสเตรเลีย ได้ย้ายนักเรียนที่เรียนอยู่ที่โรงเรียนฟ้อนรำไปสอนที่โรงเรียนบัลเลต์แอนิด้า ซึ่งมีคุณจรินทร์ ยุทธศาสตร์โกศลเป็นผู้ควบคุมและดูแล ในช่วงที่มีสซิสเจนิสเลิกสอนที่โรงเรียนฟ้อนรำแล้วนั้น น้องสาวของคุณพรพิมลคนหนึ่งก็ได้ช่วยสอนนักเรียนบัลเลต์ที่เหลืออยู่ไม่กี่คนเพื่อรอให้คุณพรพิมลกลับมาสอน เมื่อคุณพรพิมลกลับมาจึงเริ่มสอนบัลเลต์ที่โรงเรียนฟ้อนรำซึ่งถึงแม้ว่าจะมีโรงเรียนเตรียมพร้อมไว้อยู่แล้วแต่ก็เหมือนกับต้องเริ่มต้นใหม่ นอกจากเรื่องการสอนแล้วคุณพรพิมลได้ร่วมแสดงบัลเลต์การกุศลหลายครั้งที่หอประชุมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยได้แสดงการเต้นบัลเลต์คู่ (*Pas de Deux*) กับคุณเสรี ลืออำรุง ในเรื่อง *เจ้าหญิงนิทรา (The Sleeping Beauty)* ไม่ปรากฏนามผู้ฝึกซ้อมและปีที่แสดง

ในเดือนมกราคม พ.ศ.2506 มีการแสดงบัลเลต์เรื่อง *สวอนเลค อองก์ 2 (Swan Lake Act 2)* ซึ่งฝึกซ้อมโดยคุณหญิงเดมอน และมีท่านผู้หญิงวราพร ปราโมช ณ อยุธยา เป็นนักแสดงนำ ไม่ปรากฏสถานที่แสดง ต่อมาในปี พ.ศ. 2507 หม่อมหลวงสุจิตรา วิศิษฎ์กุลได้เดินทางกลับมาประเทศไทยเป็นคนที 3 หลังจากสำเร็จการศึกษาบัลเลต์ขั้นสูงสุดจากโรงเรียนฟิลลิส เบเดลส์ และศึกษาต่อที่โรงเรียนรอยัลบัลเลต์ ประเทศอังกฤษ อีกเป็นเวลา 1 ปี เมื่อกลับมาหม่อมหลวงสุจิตราได้ทำการสอนบัลเลต์ที่โรงเรียนสมถวิล พระโขนงและราชดำริ และยังได้ร่วมแสดงบัลเลต์การกุศลหลายครั้ง ในปีเดียวกันนี้ได้เกิดการแสดงบัลเลต์หน้าพระที่นั่ง เรื่อง *พระราชินีและนางว็อดเติ้ล 3 องก์ (Queen and Wattle 3 Acts)* ซึ่งสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถทรงโปรดเกล้าฯ ให้คุณหญิงเดมอน จัดบัลเลต์ถวายหลังจากที่ทรงเสด็จประพาสประเทศออสเตรเลียและทรงทอดพระเนตรดอกว็อดเติ้ลซึ่งเป็นดอกไม้ประจำประเทศออสเตรเลีย มีลักษณะเป็นดอกเล็กๆ สีเหลืองแล้วทรงประทับพระราชหฤทัย และเนื่องในโอกาสที่สมเด็จพระราชาธิบดีและสมเด็จพระราชินีแห่งมาเลเซีย เสด็จเยือนประเทศไทย โดยจัดให้มีการแสดงในวันพุธที่ 26 กุมภาพันธ์ ณ หอประชุมวัฒนธรรม ถนนเสือป่า ผู้ประพันธ์เรื่องคือคุณ ลิลลี่ โอ แคลวินส์ (Lily O. Klavins) นักแสดงนำได้แก่ ท่านผู้หญิงวราพร รับบทเป็น พระราชินีหม่อมหลวงสุจิตรา วิศิษฎ์กุล รับบทเป็น นางว็อดเติ้ล

คุณสมศักดิ์ พลสิทธิ์ รับบทเป็น เฮนรี่คุณัญชรินทร์ บุรพิพัฒน์ รับบทเป็น โบโรเนีย และคุณเสรี ลืออำรุง รับบทเป็น รอดนี่ และนักแสดงอีกประมาณ 150 คน ระหว่างการฝึกซ้อมการแสดงใน พระบรมหาราชวัง ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเลี้ยงอาหารแก่เหล่านักแสดง และ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถได้ทรงเสด็จมาควบคุมการ ฝึกซ้อมอยู่เสมอ คุณหญิงเดมอนเป็นผู้ออกแบบท่าเต้นและเครื่องแต่งกาย การแสดงครั้งนี้เป็นอีก ครั้งหนึ่งที่มีการนำเอาศิลปะทั้งของไทยและตะวันตกเข้ามาผสมผสานกันทั้งในเรื่องการออกแบบ ท่าทางและเครื่องแต่งกาย มีการใช้มือจับ ให้เทียนประกอบการแสดงซึ่งมีลักษณะคล้ายการ ฟ้อนเทียนของไทย มีการตกแต่งชุดคล้ายสไบ การจับจับบนกระโปรงบัลเลต์ * จัดได้ว่าการแสดง บัลเลต์หน้าพระที่นั่งครั้งนี้เป็นครั้งที่ ยิ่งใหญ่อีกครั้งหนึ่ง

หลังจากการแสดงเรื่องพระราชินีและนางว็อดเดิลเสร็จสิ้นลง คุณหญิงเดมอนจะ เดินทางกลับประเทศอเมริกาในครั้งแรก นักเรียนบัลเลต์ของคุณหญิงเดมอนจึงจัดการแสดงบัลเลต์ เพื่อเป็นการอำลาโดยจัดขึ้นเมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ.2507 เป็นบัลเลต์บทเพลงพระราชินีพจน์ เรื่อง *มโนห์รา* ซึ่งเป็นการจัดขึ้นเป็นครั้งที่ 2 ที่หอประชุมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เพื่อเป็นการ อำลาคุณหญิงเจนเวียฟ เลสบันยอล เดมอน การแสดงครั้งนี้เป็นการออกแบบท่าเต้นขึ้นใหม่ โดยท่านผู้หญิงวราพร นักแสดงหลายท่านยังเป็นนักแสดงที่เคยแสดงเมื่อครั้งแรกแต่มีการเปลี่ยน ตัวนักแสดงบางท่าน โดยใช้ชื่อว่าคณะศิษย์มาตามเดมอน ในการแสดงครั้งนี้คุณวนิดา (สุขุม) ดุละลัมพะ ไม่ได้แสดงด้วยเนื่องจากได้รับทุนการศึกษาไปศึกษาต่อที่ประเทศออสเตรเลีย ดนตรีที่ใช้ในการแสดงครั้งนี้เป็นการอัญเชิญบทเพลงที่เคยแสดงเมื่อครั้งแรกมาทั้งหมดแต่ในครั้งนี้เป็นการ อำนวนยเพลงโดย ๔พณของคมนตรีพลเรือตรี หม่อมหลวงอัศนี ปราโมช บรรเลงโดยวงดุริยางค์ ทหารเรือ เครื่องแต่งกายเป็นชุดที่ ออกแบบโดยคุณ ปีแอร์ บาลแมง ซึ่งได้มีการขอพระราชทาน ยืมมาจากในวัง ในการแสดงครั้งนี้สำนักข่าวสารอเมริกันประจำประเทศไทย(USIS)ได้มีการบันทึก การแสดงเป็นฟิล์มภาพยนตร์ไว้ซึ่งในขณะนี้เก็บอยู่ที่หอภาพยนตร์แห่งชาติ (ศาลายา) นักแสดงนำ ได้แก่ ท่านผู้หญิงวราพร รับบทเป็น นางมโนห์รา คุณสมศักดิ์ พลสิทธิ์ รับบทเป็น พระสุธน และ คุณเสรี ลืออำรุง รับบทเป็น พรานบุญ

ด้วยเหตุที่มีคนไทยถึง 3 คนที่มีความสามารถทางด้านการเต้นบัลเลต์ จึงทำให้ถึงแม้ว่าจะยังมีครูบัลเลต์ชาวต่างประเทศทำการสอนบัลเลต์ในประเทศไทยอยู่แต่ผู้เรียนส่วนใหญ่จะ

* ดูภาพที่ 10 หน้า 191

นิยมเรียนกับครูบัลเล่ต์ที่เป็นคนไทยมากกว่า โดยเฉพาะเมื่อคุณหญิงเดมอนซึ่งเป็นครูและผู้จัดการแสดงบัลเล่ต์ที่สำคัญคนหนึ่งของประเทศไทยได้กลับไปยังประเทศสหรัฐอเมริกาแล้วยังคงมีการจัดการแสดงบัลเล่ต์หลายครั้งและในช่วงนี้มักเป็นผลงานของคนไทย โดยมีท่านผู้หญิงวราพร ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นจุดศูนย์กลางที่สามารถรวบรวมนักเต้นคนไทยที่มีความสามารถและจัดเป็นการแสดงได้อย่างมีคุณภาพ และการที่มีครูบัลเล่ต์ในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้นจึงทำให้วงการบัลเล่ต์ในประเทศไทยเริ่มกว้างขวางขึ้น

หลังจากที่ท่านผู้หญิงวราพร ได้จัดการแสดงบัลเล่ต์เรื่อง *มโนห์รา* ในปี พ.ศ. 2507 แล้ว ในปีต่อมา วันพุธที่ 29 ธันวาคมปี พ.ศ. 2508 และวันเสาร์ที่ 1 และวันอังคารที่ 2 เดือน มกราคม พ.ศ. 2509 ก็ได้จัดการแสดงบัลเล่ต์กาชาด ขึ้น ณ หอประชุมมหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ เพื่อเป็นการมอบรายได้ให้แก่สภากาชาดไทย โดยแสดงเรื่อง *ฟิวเกิล คอนแชร์โต (Fugal Concerto) ฟาซาด (Facade)* และเรื่อง *จีเซลล์ องก์ 2 (Giselle Act 2)* ซึ่งมีนักแสดงนำในเรื่องต่างๆ ได้แก่ ท่านผู้หญิงวราพร คุณเสรี ลืออำรุง หม่อมหลวงสุจิตรา วิศิษฎ์กุล และนักเรียนของท่านผู้หญิงวราพร แสดงในเรื่อง *ฟิวเกิล คอนแชร์โต* โดยมีท่านผู้หญิงวราพร เป็นผู้ออกแบบท่าเต้น ฝึกซ้อม และออกแบบเครื่องแต่งกาย นักแสดงระบำต่างๆในเรื่อง *ฟาซาด* ได้แก่ นักเรียนของคุณหญิงเดมอนและนักเรียนของท่านผู้หญิงวราพร นักแสดงนำในเรื่อง *จีเซลล์* ได้แก่ ท่านผู้หญิงวราพร รับบทเป็นจีเซลล์ คุณเสรี ลืออำรุง รับบทเป็นเจ้าชายอัลเบรต หม่อมหลวงสุจิตรา วิศิษฎ์กุล รับบทเป็นเมอร์ธา คุณนคร อ่อนเจริญ รับบทเป็นฮิลเลเรียน คุณพัฒนศักดิ์ กรานเลิศ รับบทเป็นวิลเฟรด คุณอัญชลินทร์ บุรพิพัฒน์ รับบทเป็นซิล์มและคุณกาญจนา ชลวิจารณ์ รับบทเป็นมอยนา

จากการที่การเต้นบัลเล่ต์ในประเทศไทยในช่วงนี้ได้เริ่มมีการแพร่ขยายไปสู่จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งแต่ประมาณปี 2502-2504 เป็นต้นมา โดยครูและนักบัลเล่ต์ชายชาวไทย ได้แก่ ศาสตราจารย์นายแพทย์วราวุธ สุมาวงศ์ ในระหว่างนั้นได้มีการจัดการแสดงบัลเล่ต์การกุศลหลายครั้ง เช่น การแสดงบัลเล่ต์หาทุนให้มูลนิธิราชสมภาร ของคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2508 การเต้น บัลเล่ต์ถวายพระพร การแสดงบนเวทีในงานประกวดนางสาวเชียงใหม่ เป็นต้น

ช่วงที่ 3 ยุคมาตรฐานบัลเลต์คลาสสิก (ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2509 ถึงพ.ศ. 2541)

ประวัติความเป็นมาของบัลเลต์ในช่วงนี้เริ่มตั้งแต่การแสดงต่อเนื่องของบัลเลต์กาชาด ในวันเสาร์ที่ 1 และวันอังคารที่ 2 มกราคม พ.ศ.2509 ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยแสดงเรื่อง *ฟิวเกิล คอนแชร์โต (Fugal Concerto) ฟาซาด (Facade)* และเรื่อง *จีเซลล์ องก์ 2 (Giselle Act 2)*

ครูและนักบัลเลต์คนไทยมีบทบาทและความสำคัญต่อวงการบัลเลต์ไทยมากที่สุดในช่วงนี้ โดยครูบัลเลต์ชาวต่างประเทศลดบทบาทลงไปมากไม่เหมือนกับในช่วงแรกและช่วงที่ 2 เนื่องจากคนไทยมีครูบัลเลต์ที่มีความสามารถหลายคน และการที่คุณหญิงเดมอนซึ่งเป็นครูบัลเลต์ที่มีชื่อเสียงที่สุดในสมัยนั้นเดินทางกลับไปประเทศสหรัฐอเมริกา ก็อาจเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คนไทยหันกลับมาเรียนบัลเลต์กับครูบัลเลต์ชาวไทยมากยิ่งขึ้น แต่คนไทยบางคนก็ยังมีค่านิยมที่จะเรียน บัลเลต์กับครูบัลเลต์ชาวต่างประเทศอยู่ซึ่งครูบัลเลต์ชาวต่างประเทศที่ยังเปิดสอนบัลเลต์อยู่ในขณะนี้ก็มีเพียงคนเดียวคือ มิสซิสเจนิส อิศรเสนา ณ อยุธยา ซึ่งสอนอยู่ที่ตึกบริเวณที่ใกล้กับโรงเรียนศรีวิกรม์ในปัจจุบัน นักเรียนบัลเลต์ในช่วงนี้ ได้แก่ คุณอารีย์ สหเวชภักดิ์ คุณวัลลภา บัจฉิมสวัสดิ์ และคุณวราภรณ์ บัจฉิมสวัสดิ์ เป็นต้น โดยเรียนอยู่ไม่นานเมื่อมิสซิสเจนิส พาวิทท์ เริ่มสอนบัลเลต์จึงย้ายไปเรียนด้วย การเต้นบัลเลต์เป็นที่รู้จักของคนส่วนใหญ่ในประเทศ บัลเลต์มีการพัฒนาขึ้นมาก และเกิดการแสดงบัลเลต์มากที่สุดทั้งที่เป็นการแสดงของไทยและการแสดงของต่างประเทศที่มีผู้นำมาแสดงในประเทศไทย การเต้นบัลเลต์เริ่มเกิดการเปลี่ยนแปลงอีกครั้งหนึ่งในประเทศไทยโดยในปี พ.ศ.2509 ได้เริ่มมีการเปิดสอนบัลเลต์ในวิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร (โรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์) ซึ่งเป็นโรงเรียนที่เป็นของรัฐบาลอีกครั้งหนึ่ง โดยเปิดเป็นสาขาวิชาเอกสาขานาฏศิลป์สาขาลำหัดสุตรประกาศนียบัตรชั้นต้น ชั้นกลาง ชั้นสูง และปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิตโดยสมทบกับสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล * จากการที่คุณหญิงจิตรา ทองแถม ผู้ซึ่งเคยเป็นอาจารย์ใหญ่วิทยาลัยนาฏศิลป์ ได้พาหม่อมหลวงสุจิตรา (ทองแถม) วิศิษฎ์กุล บุตรสาวซึ่งสำเร็จการศึกษาบัลเลต์ชั้นสูง (Advanced) และได้รับประกาศนียบัตรทางด้านบัลเลต์จากประเทศอังกฤษเข้าพบอาจารย์ชนิด อยุโพธิ์ ซึ่งเป็นอธิบดีกรมศิลปากรและอาจารย์จรรยา รักษาพงษ์ อาจารย์ใหญ่วิทยาลัยนาฏศิลป์ในขณะนั้น เพื่อปรึกษาการเปิดสอนการเต้นบัลเลต์ในวิทยาลัย

* หลักสูตรปริญญาตรีสมทบ มีในภายหลัง ประมาณปี พ.ศ. 2520.

นาฏศิลป์ โดยมีจุดประสงค์ที่จะฝึกฝนคนไทยให้เป็นครูและนักเต้นบัลเลต์อาชีพโดยเริ่มจากการรับนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เพื่อเข้าศึกษาต่อในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยลักษณะการเรียนการสอนแบ่งออกเป็น 2 ส่วน เท่าๆกัน คือการเรียนวิชาสามัญครึ่งวัน และการเรียนสาขาวิชาเอกอีกครึ่งวัน นักเรียนชั้นต้นจะเรียนวิชาปฏิบัติบัลเลต์ในตอนเช้าและเรียนวิชาสามัญในช่วงบ่าย ส่วนนักเรียนชั้นกลางและชั้นสูงเรียนวิชาสามัญในช่วงเช้าและเรียนวิชาปฏิบัติบัลเลต์ในช่วงบ่าย เช่นเดียวกับการเรียนการสอนสาขาวิชาอื่นในปีแรกมีนักเรียนบัลเลต์ทั้งหมด 22 คน ประกอบด้วยนักเรียนหญิงจำนวน 19 คน และนักเรียนชายจำนวน 3 คน โดยมีหม่อมหลวงสุจิตรา เป็นผู้สอนเพียงคนเดียว นอกจากนี้นักเรียนที่เรียนบัลเลต์เป็นสาขาวิชาเอกแล้วนักเรียนที่เรียนสาขาวิชาเอกสาขาอื่นยังสามารถลงเรียนเป็นวิชาโทหรือวิชาเลือกได้ด้วย ซึ่งในสมัยนั้นปรากฏว่าเคยมีนักเรียนที่เรียนวิชาเอกนาฏศิลป์ไทยมาเรียนการเต้นบัลเลต์ในชั้นต้นๆโดยนักเรียนที่เรียนตัวพระจะเป็นผู้ที่ฝึกหัดการเต้นบัลเลต์ได้ดีแต่จะมาเรียนเพียงชั้นต้นๆ เท่านั้น

ลักษณะของการเรียนการสอนบัลเลต์ในวิทยาลัยนาฏศิลป์ช่วงนี้เป็นแบบอิสระ* (Free Class) เป็นการสอนแบบแบ่งตามอายุของผู้เรียน จำนวนปีที่เรียนและความสามารถของผู้เรียน ซึ่งง่ายในการกำหนดทำเพื่อปรับปรุงผู้เรียนตามสรีระและความสามารถของผู้เรียน ไม่จำเป็นต้องมีนักเรียนหลายระดับชั้นไม่มีทำที่บังคับแน่นอนตายตัวในแต่ละระดับชั้น การเรียนการสอนบัลเลต์ที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ให้ระบบการเรียนแบบอิสระมาจนถึงปี พ.ศ. 2515 จึงเปลี่ยนเป็นการเรียนที่เป็นหลักสูตรอาร์ เอ ดี (R.A.D.) ของประเทศอังกฤษ** จากการศึกษาที่ศิลปะการเต้นบัลเลต์ได้กลายมาเป็นหลักสูตรสาขาวิชาเอกสาขาหนึ่งในวิทยาลัยนาฏศิลป์ ซึ่งบุคคลทั่วไปสามารถทำการสอบคัดเลือกเพื่อเข้ามาศึกษาได้โดยไม่เลือกชั้นวรรณะ อีกทั้งค่าเล่าเรียนในโรงเรียนของรัฐบาลมีอัตราไม่สูงเกินกว่าที่คนทั่วไปสามารถจ่ายได้ จึงทำให้การเต้นบัลเลต์ในประเทศไทยขยายเป็นวงกว้างขึ้นอีกระดับหนึ่ง ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแต่ผู้ที่อยู่ในวงสังคมชั้นสูงและลูกหลานหรือผู้ที่มีฐานะดีเท่านั้น

ในช่วงปี พ.ศ.2509 มีคนไทยอีกหนึ่งคนที่ได้เดินทางไปศึกษาการเต้นบัลเลต์ที่ประเทศอังกฤษคือ คุณกาญจนา ชลวิจารณ์ ซึ่งเป็นน้องสาวคนเดียวของท่านผู้หญิงวราพร ปราโมช ณ

* คุราชละเอียกในบทที่ 3 หน้า 158

** คุราชละเอียกในบทที่ 3 หน้า 148

อยุธยา ได้ศึกษาจนจบการศึกษาบัลเลต์ขั้นสูง (Advanced) ที่โรงเรียนรอยัล บัลเลต์ (Royal Ballet School) ในเดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2512

ในปี พ.ศ. 2510 เกิดการแสดงบัลเลต์ขึ้น ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นการแสดงละครฉลองครบรอบห้าสิบปีแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (26 มีนาคม 2510) และมีการแสดงบัลเลต์โดยแผนกละครโดยมีคุณสมภพ จันทระประภาเป็นประธานแผนก เรื่อง อิลราซ จากบทประพันธ์ของพระยาศรีสุนทรโวหาร "ผัน สาลักษณ์" ซึ่งแต่งเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยการอุปถัมภ์ของพลเอกประภาส จารุเสถียร ออกแบบท่าเต้นและฝึกซ้อมบัลเลต์โดย คุณเสรี ลืออำรุง บทระบำโดยคุณสมภพ จันทระประภา กำกับรายการโดย รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์ และคุณสุรพัฒน์ ธรรมสโรช นักแสดงนำได้แก่ คุณเสรี ลืออำรุง รับบทเป็น พระพุทธ คุณจิรภา จารุเสถียร รับบทเป็น นางอิลาคอนจาตรงค์ มนตรีศาสตร์ รับบทเป็น พระศิวนคุณ วัฒนาลัย ธรเสนา รับบทเป็นพระอุมา คุณศรชัย ทรัพย์แสนดี รับบทเป็น อิลราซ คุณจารุวัช ตันตราภรณ์ ม.ร.ว.อรนุช สุขสวัสดิ์ และนักแสดงบทย่างอื่น รวมทั้งหมด ประมาณ 44 คน การแสดงบัลเลต์เรื่อง อิลราซ เป็นการแสดงที่ประกอบด้วย การเต้นบัลเลต์ การเต้นรำแบบภารตะ และการอ่านคำฉันท์ โดยจัดในวันที่ 2 มีนาคม ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประมาณปี พ.ศ.2511 มีครูบัลเลต์ชาวอังกฤษผู้หนึ่งได้ติดตามสามีเดินทางเข้ามาในประเทศไทย และได้เปิดสอนบัลเลต์ที่สมาคม วาย.ดับบลิว.ซี.เอ. (Y.W.C.A.) ถนนสาทร คือ มิสซิสชีลา พาวิทท์ (Shiela Pavitt) มิสซิสพาวิทท์ เคยอาศัยอยู่ในประเทศสิงคโปร์ ก่อนเดินทางมายังประเทศไทย ในช่วงที่อยู่ในประเทศสิงคโปร์ก็ได้ทำการสอนบัลเลต์ที่นั่น โดยการสอนของเธอเป็นการสอนตามหลักสูตร อาร์.เอ.ดี. (R.A.D.) ซึ่งเป็นหลักสูตรการสอนที่มีการสอบวัดผลการเรียนของนักเรียนบัลเลต์ทุกปี เป็นหลักสูตรที่มีชื่อเสียงของสถาบัน เดอะ รอยัล อคาเดมี ออฟ ดานซ์ซิ่ง (The Royal Academy of Dancing) ประเทศอังกฤษ และมิสซิสพาวิทท์ได้ดำรงตำแหน่งผู้แทนสถาบันเดอะ รอยัล อคาเดมี ออฟ ดานซ์ซิ่ง ประจำประเทศ สิงคโปร์ เป็นเวลาหลายปี (The Royal Academy of Dancing 's Organiser) มิสซิสพาวิทท์เป็นผู้ที่แนะนำการสอนระบบหลักสูตร อาร์.เอ.ดี. เข้ามาสอนโดยมีการจัดสอบเพื่อวัดมาตรฐานนักเรียนบัลเลต์ในประเทศไทย เนื่องจากโรงเรียนบัลเลต์ในประเทศไทยทุกแห่งตั้งแต่สมัยแรกเริ่มจนถึงประมาณปี พ.ศ. 2511 เป็นการสอนแบบอิสระ (Free Class) และฝึกซ้อมเพื่อการแสดงเท่านั้น ดังนั้นมิสซิสพาวิทท์จึงได้รวบรวมครูสอนบัลเลต์ในประเทศไทยและชักชวนให้สอนหลักสูตร อาร์.เอ.ดี. ซึ่งในช่วงแรกนั้นยังไม่มีผู้ใด

เห็นด้วยนัก ถึงแม้ว่าครูบัลเลต์ที่ได้สำเร็จการศึกษาจากประเทศอังกฤษก็ได้รับการฝึกฝนในระบบที่เป็นหลักสูตรมาเช่นกัน และได้เคยนำการเรียนการสอนบัลเลต์แบบใหม่มาสอนแต่ยังไม่ได้ผลดี เนื่องจากลักษณะของการเรียนการสอนบัลเลต์ในประเทศไทยที่ผ่านมานั้นยังไม่เคยมีการจัดระบบแต่อย่างใด ไม่มีการใช้หลักสูตรที่แน่นอน ครูผู้สอนจะเด่นอยู่หน้าชั้นเรียนแล้วให้นักเรียนเดินตามโดยไม่มีชื่อท่าหรือเทคนิคที่ยากแต่อย่างใด การฝึกเดินยังไม่เป็นแบบแผน มักสอนการฉีกขา ยืดตัว และตีลังกา มากกว่าที่จะเป็นการสอนแยกเป็นระดับหรือเป็นเกรด (Grades) ซึ่งผู้ปกครองชอบที่จะให้เป็นเช่นนั้นจึงสอนตามกันมาเป็นเวลาเกือบสิบปีดังนั้นจึงถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญของการเรียนการสอนบัลเลต์ในประเทศไทย

ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2511 มีการแสดงบัลเลต์เรื่อง *คามินา บูรานา (Camina Burana)* ณ สวนอัมพร ออกแบบท่าเต้นโดยแฮมมชาวอเมริกันผิวดำชื่อ มิสซิสเจสซี่ นักแสดงนำ ได้แก่ หม่อมหลวงสุจิตรา วิเศษภูกุล ท่านผู้หญิงวราพร ปราโมช ณ อยุธยา คุณเสรี ลืออำรุง และคุณเต็มเดือน (หิรัญจิตติ) เกษะโกมล เป็นต้น ลักษณะของการแสดงเป็นการเต้นบัลเลต์โดยไม่ใส่รองเท้า นอกจากการออกแบบท่าเต้นและฝึกซ้อมให้กับการแสดงบัลเลต์เรื่อง *คามินา บูรานา* แล้วไม่ปรากฏว่ามีซิสเจสซี่ได้ทำการสอนบัลเลต์ในประเทศไทยแต่อย่างใด

การเรียนการสอนที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ดำเนินเรื่อยมาโดยการสอนและควบคุมของ หม่อมหลวงสุจิตรา วิเศษภูกุล เพียงผู้เดียวจนถึงปี พ.ศ. 2511 หม่อมหลวงสุจิตราจึงลาออก หลังจากสอนมาเป็นเวลาประมาณ 3 ปี (พ.ศ.2509-2511) และในปีต่อมา พ.ศ. 2512 คุณกาญจนา ชลวิจารณ์ ซึ่งเพิ่งจบการศึกษาทางด้านการเต้นบัลเลต์มาจากประเทศอังกฤษ จึงรับช่วงต่อมาเป็นครูและหัวหน้าหมวดสาขาวิชานาฏศิลป์สากล ที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2512 เป็นต้นมา และต่อมาในปี พ.ศ.2513 คุณหญิงเดมออนจึงเดินทางกลับมาอยู่ที่ประเทศไทยอีกครั้ง

หลังจากที่คุณหญิงเดมออนกลับมาประเทศไทยแล้วจึงได้ทำการสอนและจัดการแสดงบัลเลต์ขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งนอกจากการแสดงของคุณหญิงเดมออนแล้ว ท่านผู้หญิงวราพร ปราโมช ณ อยุธยา ก็เป็นอีกคนหนึ่งจัดการแสดงบัลเลต์หลายครั้งด้วยกัน ได้แก่ การแสดงบัลเลต์ประกอบเพลงพระราชนิพนธ์ ชุด *ความฝันอันสูงสุด (Ultimate Dream)* ดับเบิ้ล คอนแชร์โต (*Double Concerto*) และบัลเลต์เรื่อง *เลส ซิลฟีดส์ (Les Sylphides)* ในเดือนธันวาคม พ.ศ.2513 ณ โรงละครแห่งชาติ ออกแบบท่าเต้นและฝึกซ้อม โดย ท่านผู้หญิงวราพร นอกจากนั้นยังมีการแสดงสลับฉากระหว่างการแสดงบัลเลต์เรื่อง *เลส ซิลฟีดส์* และ *ดับเบิ้ล คอนแชร์โต* ซึ่งออกแบบ

ทำเดินและแสดงโดย คุณพอใจ นิกโคลัส ไซตศาลิก (นักเรียนบัลเล่ต์ที่ได้ศึกษาการเต้นบัลเล่ต์ที่โรงเรียนฟิลลิส เบเดล ก่อนคุณพรพิมลและหม่อมหลวงสุจิตรา วิศิษฎ์กุล โดยในภายหลังได้ศึกษาบัลเล่ต์ต่อที่โรงเรียนรอยัล บัลเล่ต์ แต่ไม่มีข้อมูลว่าศึกษาถึงขั้นใดและกลับมาประเทศไทยเมื่อใด) การแสดงบัลเล่ต์ประกอบเพลงพระราชนิพนธ์ชุด *ความฝันอันสูงสุด* แสดง โดยท่านผู้หญิงวราพร คุณกาญจนา ชลวิจารณ์ คุณปรารมภ์รัตน์ รัตนกนก หม่อมราชวงศ์เบญจวรรณ จักรพันธ์ หม่อมราชวงศ์จิรัฐดา กิตติยากร หม่อมราชวงศ์จารุวรรณ ทิวารี หม่อมราชวงศ์เหมือนจิต ภิรมย์ภักดี หม่อมราชวงศ์สาวิกา วรวรรณ คุณเรวดี เกษมศรี ณ อยุธยา คุณจามรี สนิทวงศ์ ณ อยุธยา หม่อมราชวงศ์สุพรรณกัลยา บุญนาค หม่อมราชวงศ์ช่อจิตต์ ชุมพล หม่อมราชวงศ์ทัตตยา ชุมพล หม่อมราชวงศ์ฉัตรแก้ว นันทาภิวัฒน์ หม่อมราชวงศ์ชื่นกมล ดิศกุล หม่อมราชวงศ์พัฒน์ฉัตร รพีพัฒน์ ท่านผู้หญิงวิยะภา กฤดากร ณ อยุธยา หม่อมหลวงสุชาดา เกษมสันต์ และคุณศศิมา ศรีวิกรณ์ เป็นต้น บัลเล่ต์เรื่อง *เลส ซิลฟิเดส์* แสดงโดยท่านผู้หญิงวราพร คุณกาญจนา ชลวิจารณ์ คุณวราวุธ สุมาวงศ์ คุณวริษฐา ปันยารชุน คุณวริยา รัตนภิรมย์ คุณนุชวดี บำรุงตระกูล คุณจริยาลิ (ณ เชียงใหม่) ดีภัก คุณสันทนา (รสสุธรรม) วิริยะกุล คุณพิณทิพย์ โยธาประเสริฐ และคุณฐปณีย์ ไพรีพินาศ การแสดงบัลเล่ต์ชุด *ดัมเบิ้ล คอนแชร์โต* นำแสดงโดย ท่านผู้หญิงวราพร คุณกาญจนา ชลวิจารณ์ คุณสมศักดิ์ พลสิทธิ์ และคุณสันติ แสงต่อ ร่วมด้วย คุณรสสุคนธ์ ไตรโชค คุณกุมารี โกมารกุล ณ นคร และคุณสมชาย แก้วทอง เป็นต้น

ต่อมาในเดือนมกราคม พ.ศ. 2514 มีการแสดงบัลเล่ต์เรื่อง *จุมพิตของนางฟ้า (Fairy's Kiss)* ในงานเปิดหอประชุมที่สวนอัมพร นักแสดงนำ ได้แก่ หม่อมหลวงสุจิตรา วิศิษฎ์กุล คุณกาญจนา ชลวิจารณ์ และนักเต้นชายเป็นชาวไทยใหญ่ไม่ทราบชื่อเป็นนักเต้นบัลเล่ต์มาจากปักกิ่ง และในวันที่ 5 - 6 มิถุนายน ปีเดียวกันนี้มีการแสดงบัลเล่ต์ เรื่อง *สวอน เลค องก์ 2 (Swan Lake Act 2) วิหคเพลิง 2 องก์ (Fire Bird Act 1&2) และเรื่อง นักสเกต (Les Patineurs)* ณ โรงละครแห่งชาติ เป็นการแสดงบัลเล่ต์การกุศลของโรงเรียนบัลเล่ต์แอนด้า และสมาคมพนักงานของอิกาเฟ (Executive Secretary of the United Nations Economic Commission for Asia and the Far East : ECAFE) เพื่อนำรายได้ทั้งหมดมอบให้สถานสงเคราะห์เด็กพิการและทุพพลภาพ ปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เรื่อง *สวอน เลค องก์ 2* ฝึกซ้อมโดย มิสซิสเจนิส อิศรเสนา ณ อยุธยา นำแสดงโดย คุณชื่นชีวิต สุทธิเสถียร รับบทเป็น โอเดทต์ คุณสมศักดิ์ พลสิทธิ์ รับบทเป็น เจ้าชายเซคไฟรด Lt.Colonel C.Blair Hennessey รับบทเป็น ฟอน รอทต์บาทต์คุณสุกฤษ บุญศิริ รับบทเป็น เบนโน (เพื่อนของเจ้าชาย)และหม่อมหลวงพันธุ์เทวนพ เทวกุล รับบทเป็น หนึ่งในนักล่าสัตว์ เรื่อง*วิหคเพลิง* ฝึกซ้อมโดย มิสซิสเจนิส อิศรเสนา ณ อยุธยา และคุณเสรี ลืออำรุง

นำแสดงโดย Nina Hennessey รับบทเป็นวิหคเพลิง คุณธีรลักษณ์ สุทธิเสถียร รับบทเป็นเจ้าหญิง และคุณเสรี ลืออำรุง รับบทเป็นเจ้าชาย และเรื่อง *นักสเกต* นำแสดงโดยคุณจามจุรี อิศรเสนา ณ อยุธยา และคุณสุกฤษ บุษยศิริ แสดงในระบำพาสเตอร์ หม่อมหลวงพันธุ์เทวนพ เทวกุล รับบทเป็น นักสเกตฝ่ายชาย คุณคล้ายจันทร์ สนิทวงศ์ และคุณกฤษี ไสโรพจินดา รับบทเป็น นักสเกตฝ่ายหญิง และอีกไม่นานามิสซิสเจนิส จึงเดินทางกลับประเทศออสเตรเลีย ในปีเดียวกันนี้มีการถ่ายทอดข่าว ทางโทรทัศน์การที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯและสมเด็จพระราชินีนาถเสด็จทอดพระเนตรการแสดงนาฏศิลป์สากลอินทราและภาพยนตร์เรื่อง *เจดใหญ่* รอบปฐมทัศน์ ณ โรงภาพยนตร์อินทรา ในวันที่ 9 ตุลาคม แต่ไม่ปรากฏข้อมูลเกี่ยวกับผู้แสดงและออกแบบท่าเต้นแต่อย่างใด

ในปี พ.ศ.2514 คุณเต็มเดือน เกษะโกมล ได้เข้ามาเป็นอาจารย์พิเศษที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร หลังจากจบการศึกษาทางด้านบัลเลต์จาก ประเทศ อังกฤษ และต่อมาในปี พ.ศ. 2517 จึงได้รับการบรรจุเข้าเป็นข้าราชการประจำใน วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร

ต่อมาในปี พ.ศ. 2515 มีการแสดงบัลเลต์เกิดขึ้น จำนวน 3 ครั้ง ได้แก่การแสดงบัลเลต์ เรื่อง *สังสรรค์หรรษา* ในวันที่ 4 - 5 กุมภาพันธ์ ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยใช้ชื่อว่า คณะศิษย์มาตามเดมอน และการแสดงบัลเลต์ *ประกอบเพลงของไซแปง* ออกแบบท่าเต้นโดย คุณหญิงเดมอน นำแสดงโดย หม่อมหลวงสุจีรา วิศิษฎ์กุล และคุณสมศักดิ์ พลสิทธิ์ และการแสดงบัลเลต์ชุด *คลาสสิคัล ซิมโฟนี (Classical Symphony) ไดเวอติสมองต์ (Divertissement)* และ *โนเนต (Nonet)* ในเดือนพฤศจิกายน ฝึกซ้อมโดยท่านผู้หญิงวราพร ปราโมช ณ อยุธยา

ที่จังหวัดเชียงใหม่ปรากฏว่ามีครูบัลเลต์ชาวแคนาดาชื่อ มิสซิสลินดา แคมป์เบลล์ (Mrs.Linda Campbell) ได้เข้ามาสอนบัลเลต์ที่ ศูนย์นิเทศน์ศึกษา สวนเจ็ดริ้น จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นการสอนโดยใช้หลักสูตรของ เช็คเคตติ (Cecchetti) และได้จัดการแสดงบัลเลต์การกุศลเรื่อง *คอปเพเลีย (Coppelia)* ที่จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อมิสซิสลินดา แคมป์เบลล์ ได้เดินทางกลับประเทศแคนาดาแล้ว คุณรสนา (ไม่ทราบนามสกุล) ได้เข้ามาสอนแทน และต่อมาคุณประภาพรณ ผ่องพุดิ ซึ่งคือนักเรียนสาขานาฏศิลป์สากลรุ่นแรก ของวิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร จึงได้เข้ามาทำการสอนจนถึงปัจจุบัน

นอกจากนั้นในปี (พ.ศ.2515) ยังเป็นปีที่ มิสซิสชีลา พาวิทท์ (Mrs.Sheila Pavitt) ครูบัลเลต์ชาวอังกฤษ ผู้ซึ่งได้นำหลักสูตร อาร์.เอ.ดี.(R.A.D.) เข้ามาประเทศไทยได้จัดให้มีการสอบ

เพื่อวัดมาตรฐานนักเรียนบัลเล่ต์ในประเทศไทยเป็นครั้งแรกโดยผู้ที่ต้องการสอบไม่ต้องเดินทางไปยังประเทศอังกฤษ และ มิสซิสซีลา พาวิทท์ ได้กลายเป็นผู้แทนสถาบันเดอะ รอยัล อคาเดมี ออฟ ดานซ์ซิง ประจำประเทศไทย (The Royal Academy of Dancing 's Organiser for Thailand) เป็นคนแรก นักเรียนไทยที่ทำการสอบเป็นปีแรกมีจำนวน 4 คนได้แก่ คุณวัลลภา ปัจฉิมสวัสดิ์ คุณวราภรณ์ ปัจฉิมสวัสดิ์ คุณคล้ายจันทร์ สนิทวงศ์ และอีกคนหนึ่งไม่ทราบชื่อ ซึ่งเป็นการสอบในเกรด 3 (ชั้นเบื้องต้นระดับ3) ที่สมาคม วาย .ดับบลิว.ซี.เอ. (Y.W.C.A.) และในปีต่อมา พ.ศ.2516 มิสซิสพาวิทท์ ได้ย้ายไปสอนที่ซอยศาลาแดง ถนนสีลม ช่วงระยะเวลาหนึ่งจึงได้เดินทางกลับประเทศอังกฤษ โดยมอบให้ท่านผู้หญิง วราพร ปราโมช ณ อยุธยา รับตำแหน่งเป็นผู้แทนสถาบัน เดอะ รอยัล อคาเดมี ออฟ ดานซ์ซิง ประจำประเทศไทย (The Royal Academy of Dancing's Organiser for Thailand) ตั้งแต่ พ.ศ.2516 จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ.2543) เป็นคนที่ 2 ส่วนนักเรียนบัลเล่ต์นั้น มิสซิสพาวิทท์ได้มอบให้กับคุณพรพิมล กันธารธรรม เป็นผู้สอนต่อไป

ในปี พ.ศ.2516 มีการแสดงบัลเล่ต์การกุศลในงาน แกรนด์กาล่า (Grand Gala) จัดขึ้นในวันที่ 23 มีนาคม ณ โรงละครแห่งชาติ เพื่อหารายได้บำรุงศูนย์บริการโลหิตแห่งสภาภาษาชาติไทย ประกอบด้วยการแสดงเดี่ยวเปียนโนโดยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ และการแสดงระบำปลายเท้าของโรงเรียนเต้นรำปลายเท้าของสมาคมฝรั่งเศสโดยรายได้สมทบทุนให้ศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ สภาภาษาชาติไทย ออกแบบท่าเต้นและควบคุมโดย คุณหญิงเดมอน นักแสดงนำได้แก่ ท่านผู้หญิงวราพร ปราโมช ณ อยุธยา คุณสมศักดิ์ พลสิทธิ์ และนักเรียนของโรงเรียนเต้นรำปลายเท้าของสมาคมฝรั่งเศส

ต่อมาวันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2517 มีชาวสมเด็จพระนางเจ้า รำไพพรรณี ได้ทรงเสด็จทอดพระเนตรบัลเล่ต์ แต่ไม่ปรากฏคณะผู้ออกแบบท่าเต้น และสถานที่แสดง ในเดือนธันวาคม ท่านผู้หญิงวราพร ปราโมช ณ อยุธยาจัดการแสดงบัลเล่ต์ชุด *คลาส เวิร์ค (Class Work) ซิกเน็ตส์ (Cygnetts) และ พาส เดอ ดิกซ์ (Pas de Dix)* แสดงที่ใดไม่ปรากฏ

ในปี พ.ศ.2518 มีคนไทยคนหนึ่งชื่อเบญจา ซึ่งเป็นศิษย์ของ คุณหญิงเดมอน เปิดสอนบัลเล่ต์ แต่สอนได้ไม่นานจึงได้เดินทางไปศึกษาต่อยังต่างประเทศ

และในปีพ.ศ. 2519 คุณหญิงเดมอน ได้รับเชิญจากมหาวิทยาลัยขอนแก่นและสำนักข่าวสารอเมริกัน (USIS) ไปทำการสอนบัลเล่ต์ที่จังหวัดขอนแก่น ประมาณ 1 สัปดาห์ โดยสอน

ประมาณ วันละ 3 - 4 ชั่วโมงทุกวัน คุณเอกชัย ไก่แก้ว เป็นหนึ่งในผู้ที่มาเข้าร่วมการอบรมในครั้งนี้ ซึ่งต่อมาในภายหลังคุณเอกชัยได้มาศึกษาเพิ่มเติมที่บ้านของคุณหญิงเดมอนโดยได้พานักเรียนที่เป็นผู้ชายจำนวนหลายคนเข้ามาศึกษาด้วยเนื่องจากในเวลาต่อมาคุณหญิงเดมอนต้องการนักเต้นชายสำหรับการแสดงบัลเลต์ของเธอ

ในเดือนกุมภาพันธ์ - มีนาคมปี พ.ศ. 2519 ท่านผู้หญิงวราพร ปราโมช ณ อยุธยา จัดการแสดงบัลเลต์เรื่อง *เลส ซิฟิเดส (Les Syphides)* และถัดมาในปี พ.ศ.2520 ม.ล.วदनวิศิษฐ์ สวัสดิวัตน์ เริ่มเรียนบัลเลต์กับท่านผู้หญิงวราพร และคุณกาญจนา ชลวิจารณ์ โดยนักเรียนบัลเลต์ที่เป็นผู้ชายในช่วงนี้ได้แก่ คุณนราพงษ์ จรัสศรี คุณบัญญัติ สุวรรณานนท์ คุณสุธีศักดิ์ ภักดีเทวา และคุณมณูญ พึ่งพยอม เป็นต้น และในเดือนมีนาคม ท่านผู้หญิงวราพร จัดการแสดงบัลเลต์เรื่อง *สวอนเลค ออค์ 2 (Swan Lake Act 2)*

ในวันที่ 1 เมษายน มีข่าวสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถเสด็จทอดพระเนตรการแสดงบัลเลต์ ณ โรงละครแห่งชาติ โดยคณะศิษย์มาตามเดมอน ไม่ปรากฏว่าเป็นการแสดงเรื่องใด และการแสดงบัลเลต์เรื่อง *ปลาบู่ทอง 3* ออค์ ณ โรงละครแห่งชาติ ออกแบบท่าเต้นและฝึกซ้อมโดย หม่อมหลวงสุจิตรา วิศิษฐ์กุล และคุณพรพิมล กันทาธรรม แสดงนำ โดยคุณเสรี ลืออำรุงคุณวรารมย์ ปัจฉิมสวัสดิ์ คุณอารีย์ สหเวชชภัณฑ์ และคุณวัลลภา ปัจฉิมสวัสดิ์ และ หม่อมหลวง วदनวิศิษฐ์ สวัสดิวัตน์ ต่อมาในวันที่ 8 สิงหาคม ท่านผู้หญิงวราพร ปราโมช ณ อยุธยาได้จัดการแสดง บัลเลต์ เรื่อง *ปางปฐม* 1 ออค์ ณ โรงละครแห่งชาติ โดยนักแสดงจาก สาขาวิชานาฏศิลป์สากล วิทยาลัยนาฏศิลป์ อาทิเช่น คุณวริยา รัตนภิรมย์คุณจริยาวลี (ณ เชียงใหม่) ดีภัก คุณรสสุคนธ์ ไตรโคคคุณสันทนา วิริยะกุล เป็นต้น

ในปี พ.ศ.2520 นี้ปรากฏว่ามีครูบัลเลต์ชาวไต้หวัน ชื่อ ยูเหมย (Yumei Hadkiu) เปิดสอนบัลเลต์ที่กรุงเทพฯ บริเวณถนนสุขุมวิท

ในปี พ.ศ. 2521 ท่านผู้หญิงวราพร ปราโมช ณ อยุธยา และคุณกาญจนา ชลวิจารณ์ ได้ร่วมกันเปิดโรงเรียนนาฏศิลป์สากลวราพร - กาญจนา ซึ่งเป็นโรงเรียนบัลเลต์ที่ได้รับการรับรองวิทยฐานะจากกระทรวงศึกษาธิการ ในการสอนทางด้านศิลปศึกษาโดยท่านผู้หญิงวราพร ดำรงตำแหน่งผู้จัดการของโรงเรียน

จากการที่คุณหญิงเดมอน ได้รับเชิญจากมหาวิทยาลัยขอนแก่นและสำนักข่าวสารอเมริกันไปทำการสอนบัลเล่ต์ที่จังหวัดขอนแก่นในปี พ.ศ.2519 นั้น ทำให้คุณเอกชัย ไก่แก้ว ได้สานต่อการเรียนการสอนบัลเล่ต์ในจังหวัดขอนแก่นโดยได้ฝึกนักเรียนทั้งหญิงและชาย ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นนักเรียนชายจนมีความสามารถ และได้เป็นผู้ฝึกซ้อมและจัดการแสดงบัลเล่ต์ประกอบเพลงพระราชนิพนธ์ เรื่อง มโนห์รา ที่จังหวัดขอนแก่น เป็นการแสดงบัลเล่ต์ประกอบเพลงพระราชนิพนธ์ เรื่อง มโนห์ราเป็นครั้งที่ 3 เป็นการฝึกซ้อมโดยการลอกแบบจากเทปบันทึกการแสดงจากการแสดงที่เป็นการออกแบบท่าเต้นของคุณหญิงเดมอนในการแสดงครั้งแรกทุกประการ ส่วนเครื่องแต่งกายได้ขอพระราชทานยืมมาจากในวังและใช้นักแสดงจากมหาวิทยาลัยขอนแก่นประมาณ 60 คน

คุณธนาภรณ์ รัตนเสน นักแสดงนำบัลเล่ต์หญิงคนหนึ่งของไทย ได้เริ่มเรียนบัลเล่ต์กับท่านผู้หญิงวราพร ปราโมช ณ อยุธยาในปี พ.ศ.2521

ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2522 นักเรียนบัลเล่ต์ รุ่นแรก ที่เรียนสาขานาฏศิลป์สากล เป็นวิชาเอกจากวิทยาลัยนาฏศิลป์ จบการศึกษาระดับปริญญาตรีศิลปศาสตรบัณฑิตจาก สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่จบการศึกษาการเต้นบัลเล่ต์(นาฏศิลป์สากล) ระดับปริญญาตรีในประเทศไทยเป็นรุ่นแรก ในวันที่ 2 มีนาคม ปีเดียวกัน มีการจัดแถลงข่าวการจัดบัลเล่ต์การกุศล ซึ่งไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องการแสดงแต่อย่างใด และประมาณปลายปี พ.ศ. 2522 มีการประชาสัมพันธ์ ละครเงา ของคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรื่อง เพชรชุกา ของ สตราวินสกี ซึ่งเป็นการกำกับบัลเล่ต์โดยท่านผู้หญิงวราพร ปราโมช ณ อยุธยา และกำกับหุ่นโดย คุณอรชума ยุทธวงศ์ ประกอบการเดี่ยวเปียโนของคุณบุรุษ แกสตัน ณ โรงละครคณะอักษรศาสตร์

ในปี พ.ศ. 2523 โรงเรียนบัลเล่ต์สุจีราและโรงเรียนบัลเล่ต์พรพิมล จัดการแสดงบัลเล่ต์การกุศลเรื่อง เจ้าหญิงมุก จำนวน 4 ฉากวันที่ 11, 17-18 กรกฎาคม ณ โรงละครแห่งชาติ รายได้สมทบทุนมูลนิธิสายใจไทย ออกแบบท่าเต้นและฝึกซ้อมโดย หม่อมหลวงสุจีรา วิศิษฎ์กุล คุณพรพิมล กันธารธรรม และคุณเสรี ลืออำรุง นำแสดงโดยคุณวราภรณ์ บัจฉิมสวัสดิ์ หม่อมหลวงวदनวิศิษฎ์ สวัสดิวัตน์ ออกแบบเครื่องแต่งกายโดย หม่อมหลวงสุจีรา วิศิษฎ์กุล และคุณพรพิมล กันธารธรรม และในวันที่ 13 สิงหาคม มีข่าวการแสดงบัลเล่ต์ถวายพระพร แต่ไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับการแสดง

การแสดงบัลเลต์ประกอบเพลงพระราชนิพนธ์ เรื่อง *มโนห์รา* ครั้งที่ 4 ณ โรงละครคอนแห่งชาติ เป็นการแสดงที่เกิดขึ้นเนื่องจากสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถทรงมีพระประสงค์ที่จะทอดพระเนตรคุณหญิงเดมอนแสดงเองบ้าง การแสดงมีทั้งหมด 3 รอบ ในครั้งนี้คุณหญิงเดมอนจึงแสดงเป็นนางมโนห์ราเองเฉพาะในรอบการแสดงที่เสด็จทอดพระเนตรเท่านั้น อีกสองรอบคือคุณลิซ่า กิลล์ปีย์ และคุณซูลีกร เวชบุญ ท่านละ 1 รอบ ผู้แสดงเป็นพระสุธนคือคุณสมศักดิ์ พลสิทธิ์ คุณเอกชัย ไก่แก้วแสดงเป็นพราวนบุญ นางกนิฐจะเป็นนักแสดงจากวิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร ดนตรีที่ใช้ในการแสดงเป็นการอัญเชิญบทเพลงพระราชนิพนธ์มาแสดงทั้งชุดเช่นกัน ออกแบบท่าเต้น และฝึกซ้อม โดยคุณหญิงเดมอน

ในปี พ.ศ. 2524 มีการแสดง *นาฏลีลาน้อมเกล้า* ณ โรงละครแห่งชาติ ออกแบบท่าเต้นและฝึกซ้อมโดยคุณหญิงเดมอน

ในปี พ.ศ. 2524 นั้นมีการแสดงบัลเลต์เรื่อง *มโนห์รา* ขึ้นอีก 2 ครั้ง เป็นครั้งที่ 4 และครั้งที่ 5 โดยครั้งที่ 4 จัดในวันที่ 1 ตุลาคม ที่พระตำหนักทักษิณราชินีเวสท์ จังหวัดนราธิวาส และครั้งที่ 5 ประมาณเดือนพฤศจิกายน ที่พระตำหนักภูพานราชินีเวสท์ จังหวัดสกลนคร เนื่องจากสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถทรงแปรพระราชฐานไปยังพระตำหนักในจังหวัดดังกล่าว การแสดงที่เกิดขึ้นจึงเป็นพระกระแสรับสั่งของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถโดยทรงมีพระราชประสงค์ที่จะแสดงให้ข้าราชการบริพาร ชาวบ้าน และเหล่าศิลปินอาชีพได้ชม เนื่องจากไม่มีการเก็บบัตรเข้าชมการแสดงและการให้ช่าวกับสื่อมวลชน นักแสดงเดินทางโดยเครื่องบินทหารและค่อนข้างกระชั้นนัก นักแสดงเดิมบางท่านไม่สามารถไปแสดงได้เนื่องจากเป็นการอัญเชิญบทเพลงพระราชนิพนธ์มาทั้งชุด จึงต้องมีการเปลี่ยนแปลง ทั้งตัวนักแสดงและดัดแปลงการแสดงขึ้นใหม่ให้ครบ 35 นาที ซึ่งในระหว่างการแสดงในครั้งนั้นสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ได้ทรงพระบรมยายให้ผู้ชมฟังว่าเป็นการแสดงศิลปะของตะวันออกและตะวันตกปนกัน คุณหญิงเดมอนแสดงเป็นนางมโนห์รา คุณสมศักดิ์ พลสิทธิ์ แสดงเป็นพระสุธน คุณเอกชัย แสดงเป็นพราวนบุญ และในการแสดงที่ พระตำหนักทักษิณ ราชินีเวสท์ จังหวัดนราธิวาส และคุณกมลธิดา กมลนาวัน แสดงเป็นนางมโนห์รา และคุณเอกชัย ไก่แก้ว แสดงเป็นพระสุธน ในการแสดงที่พระตำหนักภูพานราชินีเวสท์ จังหวัดสกลนคร

ต่อมาในวันที่ 2 ธันวาคม คุณอารีย์ สหเวชชภักดิ์ ได้ออกแบบ ทำเดินการแสดง บัลเลต์น้อมเกล้า และแจ๊สชุด พวงร้อย ณ โรงละครแห่งชาติ

ในวันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ. 2525 มีการแสดงบัลเลต์ประกอบเพลงพระราชนิพนธ์ เรื่อง *มโนห์รา* ขึ้นอีกครั้งหนึ่งเป็นครั้งที่ 6 ที่พระราชวังบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เนื่องจากการเฉลิมฉลองกรุงเทพมหานครครบรอบ 200 ปี และในโอกาสที่เจ้าหญิงอเล็กซานดร้า แห่งเคนท์เสด็จเยือนประเทศไทย ลักษณะต่างๆของการแสดงยังเป็นเหมือนเมื่อการแสดงในครั้งแรก เพียงแต่มีการเปลี่ยนตัวนักแสดง ดัดแปลงเครื่องแต่งกายบางชุดให้เหมาะสม และตัดเย็บชุดใหม่แทนชุดเก่าที่ไม่สามารถนำมาใช้แสดงได้ นักแสดงนำได้แก่ คุณหญิงเดมอนแสดงเป็นนางมโนห์รา คุณสมศักดิ์ พลสิทธิ์ แสดงเป็นพระสุธน คุณเอกชัย แสดงเป็นพราหมณ์ และในปีนี้เป็นปีที่ คุณหญิงเจนเวียฟ เลสปีนยอล เดมอนได้รับพระราชทานตำแหน่งคุณหญิง

นอกจากการแสดงบัลเลต์ประกอบเพลงพระราชนิพนธ์เรื่อง *มโนห์รา* ที่พระราชวังบางปะอินแล้ว คุณหญิงเดมอนได้จัดการแสดงบัลเลต์การกุศลชุด *อัลฟาเบติกัล ดานซ์ (Alphabetical Dance)* อีกครั้งหนึ่ง แต่ไม่ปรากฏว่าแสดง ณ ที่ใด

ในปีต่อมา วันที่ 19-20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2526 มีการแสดงบัลเลต์การกุศล เรื่อง *สโนไวท์ 3 องก์ (Snow White 3 Acts)* เป็นการแสดงของนักเรียนโรงเรียนนาฏศิลป์สากลวราพร-กาญจนา ณ ห้องประชุมชั้น 30 ธนาคารกรุงเทพ สำนักงานใหญ่ สีลม เพื่อเป็นการหารายได้มอบให้กับกองทุนสงเคราะห์ชุมชน และเพื่อเผยแพร่ศิลปะสากลในลีลาของการแสดงบัลเลต์เพื่อให้นม่น่าสนใจของเยาวชนของชาติให้มีความสนใจในศิลปะแขนงนี้มากขึ้น ออกแบบทำเดินและออกแบบเครื่องแต่งกายโดย ท่านผู้หญิงวราพร ปราโมช ณ อยุธยา และคุณกาญจนา ชลวิจารณ์ นำแสดงโดย คุณวริยา รัตนภิรมย์ หม่อมหลวงวดีนวิศิษฎ์ สวัสดิวัฒน์ คุณรสสุคนธ์ ไตรโภค คุณสันทนา วิริยะกุล คุณนิธินันท์ ธรรมบุตร คุณธนาภรณ์ รัตนเสน คุณจารุณี หงส์จากรุ คุณสุรียา เทพสาตรา คุณสุธีศักดิ์ ภักดีเทวา และคุณมณูญ พึ่งพยอม และวันที่ 5-6 สิงหาคม การแสดงบัลเลต์การกุศล สมทบทุนสภาอากาศไทย ซึ่งเป็นการจัดการแสดงของ โรงเรียนนาฏศิลป์สากลพรพิมล และคุณวราภรณ์ บัจฉิมสวัสดิ์ เรื่อง *เจ้าหญิงแคนต์* และเรื่อง *มาร์ทีน* แสดง ณ โรงละครแห่งชาติ อำนวยการแสดงโดยคุณพรพิมล กันทาธรรม เรื่อง *เจ้าหญิงแคนต์* ช่วยแต่งทำและฝึกซ้อมโดย คุณวราภรณ์ บัจฉิมสวัสดิ์ คุณเสรี สีอำรุง และคุณวัลลภา บัจฉิมสวัสดิ์ แสดงนำโดยคุณวราภรณ์ บัจฉิมสวัสดิ์ และหม่อมหลวงวดีนวิศิษฎ์ สวัสดิวัฒน์ และเรื่อง *มาร์ทีน* ออกแบบทำเดินโดย คุณวราภรณ์

ปัจฉิมสวัสดิ์ และคุณบัญชา สุวรรณานนท์ แสดงนำโดย คุณสินนภา สารสาส และคุณวราภรณ์
 ปัจฉิมสวัสดิ์ แสดงเป็น มาร์ทีน คุณบัญชา สุวรรณานนท์ แสดงเป็นชายที่เธอหลงรักคุณสุธีศักดิ์
 ภักดีเทวาแสดงเป็นชายที่หลงรักเธอ บัลเลต์เรื่องมาร์ทีนนี้เป็นบัลเลต์ในแนวสมัยใหม่ ออกแบบ
 เครื่องแต่งกายโดยคุณสมคิด อมรเนรมิตกิจ

วันที่ 13-15 ธันวาคม พ.ศ. 2526 มีการจัดการแสดงบัลเลต์การกุศล เพื่อนำรายได้ทูล
 เกกล้าฯ ถวายโดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัยในสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ
 เป็นการแสดงบัลเลต์ประกอบเพลงของโชแปง (*Chopin et la Danse*) การแสดงสลับฉาก
 (*Divertissements*) และฉากงานราตรีสโมสร (*Soir de Bal*) ณ โรงละครแห่งชาติ ออกแบบ
 ทำเดินโดย คุณหญิงเดมออน นำแสดงโดย คุณแสงระวี อัครวัชร คุณกมลธิดา กมลนาวิณ คุณ
 ผ่องแสง ตั้งประเสริฐชัย คุณสาวิตรี สัจจาภินันท์ หม่อมหลวงรพีไพยม รพีพัฒน์ และนักแสดง
 นำชาย ได้แก่ คุณสมศักดิ์ พลสิทธิ์ คุณเอกชัย ไก่แก้ว คุณสมเือง นครเศรษฐ์กุล คุณศิริชัย
 พิพัฒนานุกูล คุณอำนาจ เมษชัย และคุณชาญณรงค์ สำราญรมย์

ในปี พ.ศ. 2526 ได้มีการเปิดสอนวิชาบัลเลต์และวิชาแจ๊สดานซ์ ที่โรงเรียนดนตรี
 สยามกมลการ สาขาปทุมวัน ถนนพระราม 1 ตรงข้ามกรีฑาสถานแห่งชาติ โดยคุณวัลลภา และ
 คุณวราภรณ์ ปัจฉิมสวัสดิ์ เป็นผู้วางหลักสูตรและดำเนินการสอน ซึ่งการสอนบัลเลต์จะดัดแปลงมา
 จากหลักสูตรของ อาร์.เอ.ดี (The Royal Academy of Dancing) ประเทศอังกฤษ รับผิดชอบตั้งแต่
 อายุ 4 ปี แบ่งชั้นเรียนออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่ ชั้นต้นและชั้นกลาง เป็นการสอนการเต้นบัลเลต์พื้น
 ฐาน จังหวะ การทรงตัว และการเต้นเป็นกลุ่มโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากล้ามเนื้อของเด็กๆ
 หลักสูตร 2 ปี โดยเริ่มด้วยการเคลื่อนไหวแบบง่ายๆ และตามด้วยการเรียนเทคนิคขั้นพื้นฐาน

พ.ศ. 2527 มีการแสดง บัลเลต์ประกอบเพลงของโชแปง หน้าพระที่นั่งอีกครั้งหนึ่ง โดย
 ในครั้งนี้แสดง ณ พระบรมมหาราชวัง ออกแบบทำเดินโดย คุณหญิงเดมออน และแสดงนำโดยคุณ
 วราภรณ์ ปัจฉิมสวัสดิ์

ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2527 ได้มีการเปิดสอนบัลเลต์ที่สมาคม วาย ดับบลิว ซี เอ
 (Y.W.C.A.) สันติธรรม และในเดือนธันวาคมปีเดียวกันจึงได้เปิดสอนอีกสาขาหนึ่งได้ที่ สมาคม
 วาย ดับบลิว ซี เอ (Y.W.C.A.) เสาดิน จังหวัดเชียงใหม่ ทำการสอนโดยหม่อมหลวงปรียพรรณ
 พิสิษฐกุล ศรีธวัช

เนื่องจากในช่วงปี พ.ศ. 2527 มีการจัดแสดงบัลเลต์จากคณะต่างประเทศหลายคน และบางคณะได้มีการอัญเชิญบทเพลงพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาจัดเป็น ชุดการแสดงบัลเลต์ประกอบเพลงพระราชนิพนธ์ ได้แก่ ในวันที่ 2 มิถุนายน คณะบัลเลต์ เลส์ กรองด์ส์ บัลเลต์ส์ กานาเดียงส์ (Les Grands Ballets Canadiens) โดยเป็นการแสดงบัลเลต์ ประกอบบทเพลงพระราชนิพนธ์ แสงเทียน (*The candle light blues*) ออกแบบท่าเต้นโดย เจมส์ คูเดลกา (James Kudelka) แสดงณ ห้องนภาลัย โรงแรมดุสิตธานี และในวันที่ 12-14 ตุลาคม คณะบัลเลต์ เดอะ เวียนนา สเตท ออปรา บัลเลต์ (The Vienna State Opera Ballet)แสดงบัลเลต์ ประกอบบทเพลงพระราชนิพนธ์ ดวงใจกับความรัก (*Never mind the hungry men's blues*) ห้องบอลรูม โรงแรมรอยัล ออคิด

ในวันเสาร์ที่ 18 สิงหาคม พ.ศ. 2527 มีการจัดการแสดงระบำแจ๊สการกุศล เรื่อง การประชุมความฝัน ครั้งที่ 1 (Dream Convention) ณ โรงแรมโอเรียนเต็ล โดยรายได้จากการแสดงจะนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายโดยเสด็จพระราชกุศล ตามพระราชอัธยาศัย เนื่องในวโรกาสครบ รอบ 84 ชั้นชา สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ออกแบบท่าเต้นและฝึกซ้อมโดย คุณอารีย์ สหเวชชภักดิ์ นำแสดงโดยคุณเทพิน อัสวบดี คุณอารีญา พฤตมิโฆสิต คุณทินกร อัสวรภัทร์ คุณสุธีศักดิ์ ภัคดีเทวา คุณดลชัย บุญยรัตเวช คุณสุนทรา สว่างวงศากุล คุณอนุวัฒน์ นาคศรีสุข คุณอารีย์ สหเวชชภักดิ์ คุณปริญญา ภมรานนท์ และคุณคล้ายจันทร์ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา ซึ่งในการแสดงครั้งนี้ คุณสุธีศักดิ์ ภัคดีเทวา แสดงบัลเลต์ในชุด สวอนเลค

การแสดงดนตรีและบัลเลต์เพื่อการกุศล ซึ่งจัดโดย สโมสรไลออนกรุงเทพ เอราวัน ในวันเสาร์ที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2528 ณ ห้องบอลรูม โรงแรมรอยัล ออคิด ซึ่งการแสดงในครั้งนี้ วัตถุประสงค์เพื่อหารายได้มอบให้กับโครงการต่อต้านยาเสพติดในเยาวชน ออกแบบท่าเต้นโดย คุณวัลลภา และ คุณวราภรณ์ ปัจฉิมสวัสดิ์

ปีพ.ศ. 2528 คุณวัลลภา และคุณวราภรณ์ ปัจฉิมสวัสดิ์ ได้ร่วมกันเปิดโรงเรียนสอนเต้นรำชื่อ แด็นซ์ เซนเตอร์ (Dance Centre) ที่ตึกชาฎาอิสสระ 1 ถนนพระราม 4 และต่อมาเพิ่มสาขาที่ห้างสรรพสินค้า เดอะมอลล์ 2 ถนนรามคำแหง และฟรีเมียร์ช้อปปิ้งวิลเลจ ถนนแจ้งวัฒนะ และถนนสุขุมวิท ซอย 15 มีจุดมุ่งหมายที่จะให้เป็นศูนย์รวมของการเต้นทุกแขนง โดยเหตุผลที่จัดตั้งในที่สาธารณะที่เป็นชุมชนเพื่อเป็นการส่งเสริมและเผยแพร่ให้และการส่งเสริมให้เด็กกลุ่มหลังได้

เห็นและรู้จักศิลปะการเต้น ต่อมาจึงเพิ่มเติมหลักสูตรต่างๆที่เป็นศิลปะการแสดง (Performing Art) ขึ้นเช่น แท็ป โดนาโรบิค (เป็นการเป็นการเต้นแอโรบิคผสมกับท่าเต้นแบบแจ๊ส) รำไทย ยิมนาสติก เอ็กเซอร์ไซส์ ฟอร์ เฟริคแนนซี (การออกกำลังกายสำหรับคนท้อง) ในปัจจุบันมีสาขาและสำนักงานอยู่ที่ ซอยสุขุมวิท 31 และโรงเรียนเซ็นต์โยเซฟ คอนเวนต์ ซึ่งเป็นการดำเนินงานภายใต้การควบคุมของคุณวราภรณ์ ปัจฉิมสวัสดิ์ เพียงผู้เดียว

ในปี พ.ศ.2528 มีการแสดงบัลเลต์การกุศลของโรงเรียนบัลเลต์คุณหญิง เจเนเวียฟ เลสปีนยอล เดมอน เรื่อง *พรีเซนต์เทชั่น ออฟ เดอะ สคูล (Presentation of the School) โรมิโอกับจูเลียต (Romeo and Juliet)* และ *เดอะ วิลเลจ (The Village)* วันเสาร์ที่ 14 ธันวาคม ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เพื่อนำรายได้ทูลเกล้าฯถวายโดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย ในสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ออกแบบท่าเต้นโดย คุณหญิงเดมอน แสดงโดยคณะศิษย์มาตามเดมอน เรื่อง *โรมิโอกับจูเลียต* แสดงนำโดยคุณเอกชัย ไก่แก้วแสดงเป็นโรมิโอ และคุณกมลธิดา กมลนาวินแสดงเป็นจูเลียต ออกแบบเครื่องแต่งกายโดยคุณจำเริญ อัครวัชร และในวันที่ 22 ธันวาคม มีการแสดงบัลเลต์งานโรงเรียนมาแตร์เดอี ณ โรงแรมฮิลตัน ออกแบบท่าเต้นโดย หม่อมหลวงสุจิตรา วิศิษฎ์กุล

พ.ศ. 2529 สถาบัน แด็นซ์ เซนเตอร์ (Dance Centre)จัดการแสดงบัลเลต์การกุศล เรื่อง *พระอภัยมณี 3 องก์* และการแสดงชุด *แจ๊สจินตนาการแห่งสี่* เนื่องในโอกาสครบรอบ 110 ปีของโรงเรียนไอเรียนเต็ล ในวันศุกร์ที่ 26- วันอาทิตย์ที่ 28 กันยายน ณ ห้องแกรนด์บอลรูม โรงแรมไอเรียนเต็ล โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะเผยแพร่ศิลปะและส่งเสริมกิจกรรมทางด้านร่างกายและจิตใจแก่เยาวชนของชาติและเพื่อหารายได้บำรุงสภาพอากาศไทย ออกแบบท่าเต้นโดย คุณวราภรณ์ และคุณวัลลภา ปัจฉิมสวัสดิ์ นำแสดงโดย คุณไกรวัลย์ รัตนกรี แสดงเป็นพระอภัยมณี คุณธนาภรณ์ รัตนเสน แสดงเป็น นางเงือก คุณชาญณรงค์ สำราญรมย์ แสดงเป็นผีเสื้อสมุทร คุณวราภรณ์ ปัจฉิมสวัสดิ์ แสดงเป็นผีเสื้อสมุทร ตอนแปลงกาย และนักเรียนของสถาบันแด็นซ์ เซนเตอร์อีกประมาณ 150 คน ประพันธ์ดนตรีโดย คุณสินนภา สารสาส คุณจิรพรรณ อังศวานนท์ และผู้ร่วมงานจากกลุ่มภัตเตอรี่ยุโรป ออกแบบเครื่องแต่งกายโดย คุณณิรม สัมพลังและคุณแมรี่ แกสท์ (Mary Gast)

ในวันที่ 22 พฤศจิกายน มีการแสดงบัลเลต์สันทบทุนสร้างสวนหลวง ร. 9 ณ สถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 ออกแบบท่าเต้นโดย หม่อมหลวงสุจิตรา วิศิษฎ์กุล แสดงโดย นักเรียน

โรงเรียนสุชีราบัลเลต์ และ วันที่ 23 พฤศจิกายน มีการแสดง บัลเลต์ชุด สเปนญ (Spanish Dance) ออกแบบทำเต้นโดยคุณพรพิมล กันทาธรรม

และในวันที่ 6 ธันวาคมพ.ศ. 2529 ได้มีการแสดงบัลเลต์และแจ๊สดนตรีการกุศลเรื่อง พระอภัยมณี ตอนผีเสื้อสมุทรลักตัวพระอภัยมณี และจินตนาการแห่งสีของด้านซ์ เช่นเตอร์ซัน อีกครั้งหนึ่ง ณ โรงละครแห่งชาติ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อนำรายได้สมทบทุนงานพัฒนาสตรีชนบท ภาคเหนือ โดยมีการแสดงชุด ความหวังและความฝัน (Hopes & Dream) ของมิสซีส์โจน ยูเบงค์ และคณะ การแสดงแท็ปแดนซ์ แท็ป แท็ป แท็ป และการแสดงบัลเลต์เรื่อง ลูกเปิดซี่เหว่ 2 องก์ * ของสมาคม วาย.เอ็ม.ซี.เอ. ออกแบบทำเต้นและฝึกซ้อมโดยหม่อมหลวงปรียพรรณ ศรีธวัช จัดโดย สมาคม วาย.เอ็ม.ซี.เอ. เสหาหิน นักแสดงเรื่อง พระอภัยมณี ได้แก่ คุณไกรวัลย์ รัตนกรี แสดงเป็น พระอภัยมณี คุณธนาภรณ์ รัตนเสน แสดงเป็นนางเงือกคุณ ชาญณรงค์ สำราญรมย์ แสดงเป็น ผีเสื้อสมุทร คุณวราภรณ์ ปัจฉิมสวัสดิ์ แสดงเป็นผีเสื้อสมุทร ตอนแปลงกาย และนักแสดงนำ บัลเลต์เรื่อง ลูกเปิดซี่เหว่ ได้แก่ คุณสรสสินท์ จันทรบาตร แสดงเป็น ลูกเปิดซี่เหว่เล็ก คุณกัญญา นิมิตระกุล แสดงเป็นลูกเปิดซี่เหว่โต คุณเอมิลี Leoswathiphong แสดงเป็น แม่เปิด ออกแบบ และตัดเย็บเครื่องแต่งกายโดยร้านลวีทไวท์บูติกแอนดักิฟชอพ และร้านอัมพร

ในปีเดียวกันนี้เองหม่อมหลวงปรียพรรณ ได้จัดการแสดงคอนเสิร์ตธงไชย แมคอินไตย์ ที่จังหวัดเชียงใหม่ และได้จัดการแสดงบัลเลต์เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ก่อนการแสดงคอนเสิร์ต

ในปี พ.ศ. 2530 มีการจัดการแสดงบัลเลต์การกุศล เรื่อง นัทแครกเกอร์ 2 องก์ (The Nutcracker in 2 Acts) ในวันที่ 6 - 8 กุมภาพันธ์ ณ โรงละครแห่งชาติ โดยรายได้เพื่อสมทบ ทุนสร้างตึกสยามินทร์ โรงพยาบาลศิริราช ฝึกซ้อมโดย ท่านผู้หญิง วราพร คุณกาญจนา และ อาจารย์จากวิทยาลัยนาฏศิลป์ นำแสดงโดยคุณกาญจนา คุณนิธินันท์ ธรรมบุตร คุณธนาภรณ์ รัตนเสน คุณจารุณี หงส์จารุ คุณไกรวัลย์ รัตนกรี คุณบัญญัติ สุวรรณานนท์ คุณสุธีศักดิ์ ภัคดีเทวา

* เป็นนิทานที่เป็นเรื่องเล่าของ ฮันส์ คริสเตียน แอนเดอร์สัน นักเล่านิทานชาวเดนมาร์ก ที่มีชื่อเสียง และมีการเล่าต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน เรื่องราวที่เป็นที่นิยมกันมากและมีผู้คิดสร้างสรรค์เป็นบัลเลต์ขึ้นในต่าง ประเทศได้แก่ เรื่อง เกือกแดงแรงฤทธิ์ (The Red Shoes) และเรื่อง เงือกน้อย (The Little Mermaid)

คุณสุนทร กรโกวิทย์ คุณชลธิชา ศรีวิศาล คุณชาญณรงค์ สำราญรัมย์ นักเรียนโรงเรียนนาฏศิลป์สากลวราพร-กาญจนา และนักเรียนสาขานาฏศิลป์สากลจากวิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร

ในปีเดียวกันนี้มีการจัดมหกรรมนาฏศิลป์ไทย-สากล (Dance Festival East-West-Classic-Modern-Contemporary-Jazz) วันที่ 22-23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2530 ณ หอศิลป์ (หอเล็ก) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยมีวัตถุประสงค์ ในการอนุรักษ์ สืบทอด และสร้างสรรค์ แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ความคิดเห็นและแนวทางต่างๆ เพื่อช่วยพัฒนาการศึกษาทางด้านนาฏศิลป์ในประเทศไทยให้ก้าวหน้าทั้งศิลปวัฒนธรรมของชาติและสากล และเพื่อเป็นการเฉลิมฉลองในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระชนมพรรษาครบ 5 รอบ ลักษณะของงานเป็นการจัดนิทรรศการ ภาพยนตร์ อภิปรายและการแสดงผลงานของนาฏศิลป์ไทยและสากลชั้นนำของประเทศไทย ได้แก่

- ท่านผู้หญิงวราพร ปราโมช ณ อยุธยา ชุดระบำขลุ่ย (Dance of the Mirlitons) ระบำคู่ (Pas de Deux :Sugar Plum Fairy) จากเรื่อง นัทแครกเกอร์
- คุณกาญจนา ชลวิจารณ์ ชุดระบำสเปญ (คู่) รักในอาหรับราตรี ระบำขลุ่ย (Dance of the Mirlitons) ระบำคู่ (Pas de Deux :Sugar Plum Fairy) จากเรื่อง นัทแครกเกอร์
- คุณพรพิมล กันธารม ชุดระบำสเปญ (เดี่ยว) และ(หมู่)จากเรื่อง คาร์เมน
- หม่อมหลวงสุจิตรา วิศิษฎ์กุล ชุดระบำสมสวน (ผีเสื้อและดอกไม้)
- คุณเต็มเดือน เกษะโกมล ชุดรักชาติ - ศักดิ์บางระจันดิน น้ำ ลม ไฟ เดินเพื่อเธอ
- คุณนุชวดี บริพัตร (บำรุงตระกูล) ชุดพระเพื่อน - พระแพงไมรา
- คุณอารีย์ สหเวชชภัณฑ์ ชุดชีวิตคือการต่อสู้ชั่ววันรันดร์ (Eternal Flight)
- คุณวราภรณ์ ปัจฉิมสวัสดิ์ ชุดสินสมุทร กับ เพื่อน(ฝูงสัตว์ในทะเล) สีแห่งความรัก
- คุณวัลลภา ปัจฉิมสวัสดิ์ ชุดสินสมุทร กับ เพื่อน(ฝูงสัตว์ในทะเล) สีแห่งความรัก
- คุณบัญชา สุวรรณานนท์ ชุดล้อรัก เกมสรีก
- MS.Asa Zagorsky ชุด Solo
- คุณประทีน พวงสำลี ชุดนาฏศิลป์ไทย และไทยประยุกต์
- คุณบุญเลิศ นางพินิจ ชุดการแสดงลิเกเรื่องจันทราโครพ
- คุณสมพงษ์ พงษ์มิตร แสดงเป็นพระฤาษีชุดการแสดงลิเกเรื่องจันทราโครพ

นักแสดงเป็นนักศึกษาจากวิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โรงเรียนบัลเลต์สุจีรา โรงเรียนนาฏศิลป์สากลวราพร-กาญจนา โรงเรียนนาฏศิลป์สากลพรพิมล โรงเรียนอารีย์นาฏศิลป์ แด็นซ์เซนเตอร์ และนักศึกษาสาขานาฏศิลป์จากวิทยาลัยครูสวนสุนันทา โดยมีศาสตราจารย์ดร.มัทนี รัตนิน (หัวหน้าสาขาวิชาการละคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์) เป็นหัวหน้าโครงการ ผู้อำนวยการแสดง และผู้ประสานงาน

ในวันพุธที่ 1 และวันพฤหัสบดีที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ.2530 สมาคมแพทย์สตรีแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ และคุณหญิงเดมอร่วมกันการแสดงบัลเลต์น้อมเกล้าฯ ครั้งที่ 1 ณ โรงละครแห่งชาติ เพื่อหารายได้และทูลเกล้าฯ ถวายแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย เนื่องในวโรกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษาครบ 5 รอบ ประกอบด้วยการแสดง 3 ชุดได้แก่ ชุด *อะ เดย์ อิน เดอะ ปาร์ค (A Day in the Park)* ระบายำคู่จากเรื่อง *ดอน คิโฮเต้ (Pas de Deux from Don Quixote)* และ *แวริเอชัน คลาสสิก (Variations Classique)* ออกแบบท่าเต้นและฝึกซ้อมโดยคุณหญิงเดมอร แสดงนำโดยคุณกมลธิดา กมลนาวิน คุณเอกชัย ไก่แก้ว และศิษย์คุณหญิงเดมอร

มีการแสดงบัลเลต์เรื่อง *มัทนพาทา 3 องก์* ในวันที่ 28-30 กรกฎาคม พ.ศ. 2530 ณ โรงละครแห่งชาติ ออกแบบท่าเต้นโดยคุณพรพิมล กันทาธรรม นำแสดงโดยคุณไกรวัลย์ รัตนกรี คุณจารุณี หงส์จารุ คุณสุธีศักดิ์ ภักดีเทวา คุณกันยารัตน์ กปัญชรานนท์ และนักเรียนบัลเลต์จากโรงเรียนนาฏศิลป์สากลพรพิมล รายได้สมทบทุนสร้างตึกโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์

ในปี พ.ศ. 2530 มีการแสดงบัลเลต์เรื่อง *มโนห์รา* ขึ้นอีก 2 ครั้ง ได้แก่การแสดงบัลเลต์ไทยประยุกต์เรื่อง *มโนห์รา* วันที่ 3-6 กันยายน ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย แสดงจำนวน 5 รอบ เป็นการร่วมกันของสมาคมศิษย์เซนต์โยเซฟในพระบรมราชูปถัมภ์และคุณวราภรณ์ บัจฉิมสวัสดิ์ เพื่อหารายได้สมทบทุนสวนหลวง ร.9 โครงการศึกษาสำหรับเด็กยากจน และมูลนิธิต่างๆที่เป็นประโยชน์ ออกแบบท่าเต้นโดย คุณวราภรณ์ โดยคุณวราภรณ์ได้ออกแบบท่าเต้นเป็นบัลเลต์ล้วนมิได้เป็นการผสมผสานกันของรำไทยและบัลเลต์เหมือนกับการแสดงบัลเลต์เรื่อง *มโนห์รา* ที่เป็นการออกแบบท่าเต้นและฝึกซ้อมโดย คุณหญิงเดมอร ในครั้งต่างๆที่ผ่านมา นำแสดงโดยคุณธนาภรณ์ รัตนเสน แสดงเป็นนางมโนห์รา คุณ สุข ชัย กวง (Mr. Hui Chi Keung) ชาวฮ่องกง แสดงเป็นพระสุธน และคุณชาญณรงค์ สำราญรมย์ แสดงเป็นพรานบุญ นักแสดงที่เป็นนักเรียนจากโรงเรียนเซนต์โยเซฟ ในพระบรมราชูปถัมภ์และนักแสดงจากแดนซ์ เซ็นเตอร์ อีก

มากกว่า 150 คน ดนตรีที่ใช้ในการแสดงครั้งนี้เป็นการประพันธ์ขึ้นใหม่โดยคุณสินนภา สารสาส และคุณจิรพรรณ อังศวานนท์ เครื่องแต่งกายก็เป็นการออกแบบใหม่โดยคุณเอ็กซ์ ใช้เวลาในการแสดงทั้งสิ้นประมาณ 1 ชั่วโมง 30 นาที

การแสดงบัลเลต์ประกอบเพลงพระราชนิพนธ์เรื่อง *มโนห์รา* ครั้งที่ 7 โดยจัดแสดงในวันที่ 12 - 13 พฤศจิกายน ณ ห้องแกรนด์บอลรูม โรงแรม โอเรียนเต็ล จำนวน 2 รอบ เนื่องในวโรกาสเฉลิมฉลองพระชนมายุครบ 60 พรรษา ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ออกแบบท่าเต้นและฝึกซ้อมโดย คุณหญิงเดมออน นำแสดงโดย คุณกมลธิดา กมลนาวิน แสดงเป็นนางมโนห์รา คุณเอกชัย ไก่แก้ว แสดงเป็นพระสุธน และคุณชรัช ชำนาญเวช แสดงเป็นพรานบุญ โดยมีการเปลี่ยนตัวนักแสดงใหม่เกือบทั้งหมด เสื้อผ้าและเครื่องแต่งกายเป็นชุดที่ออกแบบโดยคุณปิแอร์ บาลแมง การแสดงครั้งนี้้นนอกจากจะเป็นการแสดงบัลเลต์ประกอบเพลง พระราชนิพนธ์เรื่อง *มโนห์รา* แล้ว ยังมีการแสดงบัลเลต์ชุดต่างๆอีกหลายชุด ได้แก่ บทเพลงพระราชนิพนธ์เพลง *สายฝน (Falling Rain)* ชุด *เดอะ เฟิร์ส (The First)* ชุด *ซิลเดรน เพลย์ (Children Play)* ชุด *มังกี้ส์ (Monkeys)* และชุด *เล็ท บาย แจ๊สซี (Let by Jazzy)*

ในปี พ.ศ. 2530 หม่อมหลวงปรียพรรณ พิธิษฐกุล ศรีธวัช ได้จัดการแสดงบัลเลต์การกุศล ขึ้นที่จังหวัดเชียงใหม่ เรื่อง *พระสุวรรณวงศ์* เพื่อหารายได้ให้กับโรงเรียนมงต์ฟอर्ड จังหวัดเชียงใหม่ และต่อมาได้จัดการแสดงบัลเลต์การกุศลอีกครั้งที่ กาดสวนแก้ว จังหวัดเชียงใหม่ เรื่อง *บัลเลต์ในฝัน* เพื่อหารายได้มอบให้มูลนิธิส่งเสริมคนปัญญาอ่อนภาคเหนือ

นอกจากนั้นแล้วหม่อมหลวงปรียพรรณ พิธิษฐกุล ศรีธวัช ยังได้จัดการแสดงบัลเลต์ปีในงานแจกประกาศนียบัตรให้กับนักเรียนของโรงเรียนเชียงใหม่บัลเลต์เป็นประจำทุกปี

การเรียนการสอนบัลเลต์ในช่วงนั้นนอกจากจะมีที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร และโรงเรียนบัลเลต์เอกชนทั่วไปแล้ว จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เปิดภาควิชานาฏศิลป์ ขึ้นที่คณะศิลปกรรมศาสตร์ ในปี พ.ศ.2531 โดยแบ่งออกเป็น 2 สาขา ได้แก่ สาขานาฏศิลป์ไทย และนาฏศิลป์ตะวันตก ซึ่งสาขานาฏศิลป์ตะวันตกมีวิชาเทคนิคบัลเลต์เป็นวิชาบังคับ เริ่มรับนิสิตเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรี ในภาคต้นปีการศึกษา 2531 ผู้ที่สำเร็จการศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตรปริญญา ศิลปกรรมศาสตร์บัณฑิต ซึ่งจัดได้ว่าเป็นครั้งแรกที่มีการจัดการศึกษา

การเต้นบัลเลต์และนาฏศิลป์ตะวันตกเป็นหลักสูตรในสถาบันระดับอุดมศึกษาที่เป็นของรัฐบาล โดยใช้การสอบผ่านทบวงมหาวิทยาลัย (เอ็นทรานซ์) และการสอบเข้าโดยโครงการความสามารถพิเศษทางศิลปะ มีนิสิตสาขานาฏศิลป์ตะวันตกในปีแรกมีจำนวนทั้งหมด 6 คน ผู้หญิงจำนวน 5 คนและผู้ชายจำนวน 1 คน สำเร็จการศึกษาในปี พ.ศ.2535 อาจารย์ผู้สอนในสาขานาฏศิลป์ตะวันตกในขณะนั้นยังไม่มีอาจารย์ประจำแต่เป็นอาจารย์พิเศษที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในวิชาต่างๆ อาทิ คุณพรพิมล กันทารธรรม สอนวิชาเทคนิคบัลเลต์ คุณบัญชา สุวรรณานนท์ สอนวิชาเทคนิคบัลเลต์ วิชาประวัตินาฏศิลป์ตะวันตก และวิชาสรีรวิทยาของผู้แสดงนาฏศิลป์ คุณอารีย์ สหเวชภักดิ์ สอนวิชานาฏศิลป์การแสดง และทฤษฎีนาฏศิลป์ตะวันตก คุณชวี ชู พงษ์(Dr.Shua Soo Pong) สอนวิชานาฏยประดิษฐ์ และการบันทึกทางนาฏศิลป์ คุณคูมิโกะ ทาคาฮาชิ (Mrs.Kumiko Takahashi) สอนวิชานาฏศิลป์ร่วมสมัย และคุณนราพงษ์ จรัสศรี เป็นอาจารย์พิเศษ ในช่วงปี พ.ศ.2534 ก่อนที่จะได้รับการบรรจุให้เป็นอาจารย์ประจำคนแรกของสาขานาฏศิลป์ตะวันตก โดยคุณพรพิมล กันทารธรรม คุณบัญชา สุวรรณานนท์ และคุณอารีย์ สหเวชภักดิ์ เลิกเป็นอาจารย์พิเศษให้กับสาขานาฏศิลป์ตะวันตกในเวลาต่อมา

จากการที่คุณเอกชัย ไก่แก้ว ได้มีโอกาสได้อบรมการเต้นบัลเลต์กับคุณหญิงเดม่อน ที่จังหวัดขอนแก่น ในปี พ.ศ. 2519 และได้เดินทางเข้ามาศึกษาเพิ่มเติมกับคุณหญิงเดม่อนที่บ้านในซอยสุขุมวิท 53 อีกทั้งยังได้มีโอกาสร่วมแสดงบัลเลต์การกุศลร่วมกับคุณหญิงเดม่อนหลายครั้ง คุณเอกชัยจึงได้ใช้ความรู้ทางการเต้นบัลเลต์ในการถ่ายทอดให้กับนักเรียนโรงเรียนแก่นนครวิทยายน จังหวัดขอนแก่นที่คุณเอกชัย ได้สอนอยู่ (สอนวิชาวิทยาศาสตร์เคมี) โดยนักเรียนรุ่นแรกที่คุณเอกชัยได้สอนได้แก่ คุณชรัช ชำนาญเวช (อาจารย์ประจำภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2536-2538) โดยยังไม่ได้สอนอย่างจริงจังแต่อย่างใด แต่เมื่อคุณชรัช สามารถสอบผ่านการคัดเลือกเข้าศึกษาในคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปี พ.ศ.2531 วิธีสอบโครงการความสามารถพิเศษทางศิลปะแล้ว จึงได้สอนบัลเลต์อย่างจริงจังขึ้น โดยต่อมาวิชาการเต้นบัลเลต์ก็กลายเป็นวิชาเลือกเสรี ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนแก่นนครวิทยายน ในปัจจุบัน

และในปี พ.ศ.2531 คุณวิลเลียม มอร์แกน (Mr.William Morgan) ครูและนักบัลเลต์ชาวอังกฤษ ได้รับทุนจากบริติช เคานซิล (British Council) แห่งประเทศไทยมาทำการสอนและอบรมการเต้นบัลเลต์ (Ballet Work Shop) ให้กับนักบัลเลต์ในประเทศไทยร่วมกับคณะครูบัลเลต์

ในกรุงเทพฯ คุณวิลเลียม ได้ร่วมกับคณะครูบัลเลต์ จัดตั้งสมาคมบัลเลต์ขึ้นระหว่างที่พำนักอยู่ในประเทศไทยเพื่อจัดการแสดงบัลเลต์ เนื่องจากเห็นว่ามาตรฐานการเต้นบัลเลต์ของไทยดีขึ้น น่าจะสามารถรวมเป็นกลุ่มได้ ซึ่งคุณมอร์แกนเองยินดีที่จะให้ความช่วยเหลือ และหลังจากใช้เวลาประมาณ 2 ปี ในที่สุดการจัดตั้งสมาคมบัลเลต์ (The Bangkok Ballet Theatre) แห่งประเทศไทย จึงสำเร็จได้ในปี พ.ศ.2532

สมาคมบัลเลต์ก่อตั้งขึ้นโดยกลุ่มครูสอนบัลเลต์ชั้นนำของประเทศไทยร่วมกับบรรดาผู้ที่มีความสนใจเกี่ยวกับศิลปะการเต้นบัลเลต์ ซึ่งได้รับอนุญาตให้จัดตั้งเป็นสมาคมจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม พ.ศ.2532 สมาคมมีวัตถุประสงค์ ที่จะสนับสนุนและส่งเสริมนาฏศิลป์สากลทุกรูปแบบโดยจะจัดให้มีการแสดงนาฏศิลป์สากลประเภทต่าง ๆ ขึ้น อีกทั้งจัดโครงการเผยแพร่ความรู้ด้านนาฏศิลป์สากล อาทิ การจัดสัมมนา ซึ่งรวมถึงการบรรยายประกอบการสาธิตและการแนะนำนาฏศิลป์สากลแก่นักเรียนนักศึกษา ตลอดจนกลุ่มบุคคลที่ให้ความสนใจศิลปะแขนงนี้ นอกจากนี้ ทางสมาคมบัลเลต์ยังมีโครงการที่จะยกระดับฐานะของนาฏศิลป์สากลให้เท่าเทียมกับอาชีพอันทรงเกียรติอื่น ๆ ในประเทศไทย โดยจะส่งเสริมการก่อตั้งคณะบัลเลต์รวมทั้งให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนแก่บรรดานักเรียนนาฏศิลป์สากลและศิลปินร่วมอาชีพ สมาคมบัลเลต์เป็นสมาคมที่มีได้มุ่งหวังผลกำไร จะช่วยเหลือองค์การสาธารณกุศลต่างๆ โดยการจัดแสดงร่วมกันหรือโดยการขอบริจาคจากผู้ที่มีจิตศรัทธารวมทั้งการจัดแสดงนาฏศิลป์สากลในโอกาสพิเศษต่างๆ โดยมีท่านผู้หญิงวราพร ปราโมช ณ อยุธยา เป็นนายกสมาคม ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งจนถึงปัจจุบัน

คณะกรรมการสมาคมบัลเลต์

ท่านผู้หญิง วราพร ปราโมช ณ อยุธยา	นายกสมาคม
นางพรพิมล กันธารธรรม	อุปนายก
หม่อมหลวง สุจีรา วิศิษฎ์กุล	อุปนายก
มิสเตอร์เคนเนธ แลมเบิร์ด	อุปนายก
คุณหญิง เจเนเวียฟ เลสบันยอล เดมอน	กรรมการที่ปรึกษา
มิสเตอร์วิลเลียม มอร์แกน	กรรมการ
นางสาวกาญจนา ชลวิจารณ์	กรรมการ
นางเต็มเดือน เกษะโกมล	กรรมการ

นางนุชวดี บำรุงตระกูล

กรรมการ

นางวัลลภา (ปัจฉิมสวัสดิ์) วรรณะโกวินท์

กรรมการ

นางวราภรณ์ ปัจฉิมสวัสดิ์ แมคเกอร์เกอร์

กรรมการเลขานุการ แลหรัญญิก

ในปี พ.ศ. 2532 สถาบันแดนซ์ เซนเตอร์ (Dance Centre) ได้จัดการแสดงบัลเลต์ การกุศลเรื่อง นัทแครกเกอร์ (The Nutcracker) ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ฝึกซ้อมโดย คุณเดวิด ชิลด์ส (Mr. David Shields) ครูและนักบัลเลต์ชาวอังกฤษ ที่ได้เข้ามาร่วมทำงานทางด้านการจัดการแสดงและการสอนให้กับ โรงเรียนแดนซ์ เซนเตอร์ โดยคุณเดวิด ได้เดินทางเข้ามาในประเทศไทยประมาณปี พ.ศ. 2531 นำแสดงโดยคุณธนาภรณ์ รัตนเสน คุณไกรวัลย์ รัตนกรี คุณกุลนัดดา ปัจฉิมสวัสดิ์ และนักเรียนของแดนซ์ เซนเตอร์

และโรงเรียนบัลเลต์สุจีราได้จัดให้มีการแสดงบัลเลต์ประจำปีของโรงเรียน วันที่ 16 - 17 ธันวาคม พ.ศ.2532 ณ โรงละครแห่งชาติ (โรงละครเล็ก) ออกแบบท่าเต้นโดย หม่อมหลวงสุจีรา วิศิษฏ์กุล

พ.ศ. 2533 สมาคมบัลเลต์แห่งประเทศไทย จัดการแสดงบัลเลต์การกุศลเป็นครั้งแรก เรื่อง จันทกนิรี รัตนโกสินทร์ วันที่ 10, 11, 16 - 18 กุมภาพันธ์ ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์ในการหาเงินรายได้เพื่อสมทบทุนสร้างอาคาร ๑๐๐ ปี กิจการแพทย์ทหารเรือ โรงพยาบาลสมเด็จพระปิยะเกล้าและเพื่อเป็นการส่งเสริมนาฏศิลป์สากลการแสดงระบำปลายเท้าที่แสดงโดยคนไทยทั้งหมด ให้เป็นที่รู้จักและได้รับความนิยมนัดเทียมกับอาชีพอันทรงเกียรติอื่นๆ ในประเทศไทย ออกแบบท่าเต้นโดยคุณวิลเลียม มอร์แกน นักแสดงนำในเรื่องจันทกนิรี ได้แก่ คุณสุมานกมน (ปราโมช ณ อยุธยา) รัตนมังคละแสดงเป็นจันทรา หม่อมหลวงวदनวิศิษฎ์ สวัสดิวัฒน์ แสดงเป็นจันท และคุณนราพงษ์ จรัสศรี แสดงเป็นพระเจ้าพรหมทัต ในวันที่ 11, 17 และ 18 และคุณวาสนา รุ่งเรืองเจริญกุล แสดงเป็นจันทรา คุณชาญณรงค์ สำราญรัมย์ แสดงเป็นจันท และคุณสุธีศักดิ์ ภัคดีเทวา แสดงเป็น พระเจ้าพรหมทัต ในวันที่ 10 และ 11 คุณวรภาคย์ สโรบล แสดงเป็นพระอินทร์ ประพันธ์ดนตรีและอำนวยเพลงโดยโดย ฯพณฯ องคมนตรีพลเรือตรี หม่อมหลวงอัศนี ปราโมช นอกจากการแสดงบัลเลต์เรื่องจันทกนิรีแล้วยังมีการแสดงเรื่องรัตนโกสินทร์ เป็นบัลเลต์ องค์กรเดียว ประกอบด้วยฉากสั้นๆ จำนวน 6 ฉาก ได้แก่ เพลง มั่น ไว้เดือน ดวงใจกับความ รัก อาทิตยอัปสาง ไกลรุ่ง และแสงเดือน ซึ่งเป็นบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

นำแสดงโดย คุณมนทกานต์ (ปราโมช ณ อยุธยา) กฤดากร แสดงเป็นครู คุณศุภวรรณ ภูทะวัง แสดงเป็นนิสิตใหม่ คุณจุไรรัตน์ พันธุ์สง่า และคุณนุชนาฏ อินทรลักษณ์ แสดงเป็นเพื่อน ออกแบบเครื่องแต่งกายโดย ท่านผู้หญิงวราพร คุณมนทกานต์ กฤดากร และคุณอนุวัฒน์ นาคศรีสุข

ในวันที่ 28 - 29 เมษายน พ.ศ. 2533 บริษัทแดส เอ็นเตอร์เทนเมนต์ (Dass Entertainment) จัดการแสดงบัลเล่ต์ และคอนเท็มโพลารี แดนซ์ เรื่อง *เดอะ เมจิคัล โมเมนต์* *อิน บัลเล่ต์ (The Magical Moments in Ballet)* ในงาน เฟสติวัล ฟอรั่ ยัง ทาลენტ (Festival for Young Talents) ประกอบด้วยการแสดงชุด *เดอะ คลาส (The Class)* ซึ่งเป็นการแสดงการฝึกหัด การเต้นบัลเล่ต์ในหมวดต่างๆ การเต้นบัลเล่ต์คู่ (*Classical Ballet : Pas de Deux*) ชุด *บลู เบิร์ด (Blue Bird)* *สปริง วอเตอร์(Spring Water)* *ดับเบิล ไวโอลิน คอนแชร์โต(Double Violin Concerto)* และ *อิน เดอะ การ์เดนท์ (In the Garden)* ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำกับและ ออกแบบท่าเต้นโดย คุณบัญชา สุวรรณานนท์ แสดงโดย กลุ่มนักบัลเล่ต์รับเชิญ ได้แก่ คุณวริยา รัตนภิรมย์ คุณประไพพรรณ วิทยาเวช คุณสุธีศักดิ์ ภักดีเทวา และคุณกวิน โฉนิ้ง และกลุ่มนักบัลเล่ต์รุ่นใหม่ ได้แก่ คุณวาสนา รุ่งเรืองเจริญกุล คุณกันยารัตน์ กปิษฐารานนท์ คุณพิรุณ ยิ้มพงษ์ คุณสุพรรณิ บุญเพ็ง คุณชาญณรงค์ สำราญรมย์คุณพริมนนท์ ชมธวัช และคุณชัช ชำนาญเวช

วันที่ 23-25 พฤศจิกายน พ.ศ.2533 สถาบันเด็นซ์ เซนเตอร์ ได้จัดการแสดงบัลเล่ต์ การกุศลขึ้นอีกครั้งหนึ่ง เรื่อง *อะ ดอล วิธ ดี อีเมอรัลด์ อายส์ หรือ คอปเพเลีย 3 องก์ (A Doll with the Emerald Eyes or Coppelia in 3 Acts)* ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย โดยนำรายได้ส่วนหนึ่งมอบให้สภาภาษาชาติไทย กำกับการแสดงโดยคุณวราภรณ์ ปัจฉิมสวัสดิ์ กำกับท่าเต้นและ ฝึกซ้อมโดย คุณเดวิด ซิลด์ส นำแสดงโดย คุณศุภวรรณ ภูทะวัง แสดงเป็น สวอนฮิลด์้า คุณชาญณรงค์ สำราญรมย์ แสดงเป็นฟรานซ์ และคุณสมาน สุจิตโต แสดงเป็นนักประดิษฐ์ผู้วิกลจริต และนักเรียนของเด็นซ์ เซนเตอร์อีกประมาณ 200 คน

คุณวัลลภา ปัจฉิมสวัสดิ์ ก่อตั้งสถาบันบางกอกแดนซ์ ขึ้นในปี พ.ศ. 2533 ซึ่งเป็นการร่วมหุ้นกับนักธุรกิจ ครู และนักเต้น เพื่อเปิดสอนศิลปะการเต้นรำทางตะวันตก อาทิเช่น บัลเล่ต์ แจ๊ส แท็ป แร็ป แอโรบิค และรับจัดการแสดงทั่วไป ครูผู้สอนมีทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ สาขาแรกเปิดที่ ถนน สุขุมวิท ซอย 49 (ซอยกลาง) และต่อมาได้เพิ่มสาขาที่ชั้น 2 ห้างสรรพสินค้า

เซ็นทรัล ซิดลม ถนนเพลินจิต ในปัจจุบันมีทั้งหมด 9 สาขา โดยมีสำนักงานใหญ่อยู่ที่ ชั้น 20 เลขที่ 29 อาคารวานิสสา ถนนเพลินจิต ในปี พ.ศ. 2537 ได้เปิดสอนวิชานาฏศิลป์ไทย และยิมนาสติกลีลาในปี พ.ศ.2539 สถาบันบางกอกแดนซ์เป็นโรงเรียนที่จัดให้มีการสอนและสอบการเต้นบัลเล่ต์ โดยรับรองหลักสูตรจากสถาบัน อาร์ เอ ดี ประเทศอังกฤษ และ สถาบัน เดอะ คอมมอนเวลท์ โซไซตี้ ออฟ ทิชเชอร์ส ออฟ แแดนซ์ซิง (The Commonwealth Society of Teachers of Dancing : C.S.T.D.) ประเทศออสเตรเลีย

โรงเรียนสุวีรบัลเล่ต์จัดการแสดงบัลเล่ต์ประจำปี เรื่อง เดอะ เทลส์ ออฟ บีทริกซ์ พอทเทอร์ (The Tales of Beatrix Potter) และซูด ซิมโฟนี อิน ซี (Symphony in C) วันที่ 15 -17 ธันวาคม พ.ศ.2533 ณ ศาลาปัทมา คาบารี ออกแบบท่าเต้นและฝึกซ้อมโดย หม่อมหลวงสุวีรวิศิษฎ์กุล และมิสซิสวาเลอรี เบย์เลย์ (Ms.Valerie Bayley) ชาวออสเตรเลีย

วันที่ 8 - 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 สมาคมบัลเล่ต์จัดการแสดงบัลเล่ต์การกุศลเรื่องต่างๆ ประกอบด้วยซูด บาค แบบ แจซ (Bach by Jazz) กินหรือเกี่ยว (The Chioce) อ้อลา (Parting) และเรมอนด้า (Raymonda) ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อนำรายได้สมทบทุนมูลนิธิป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ออกแบบท่าเต้นและฝึกซ้อมโดย คุณวิลเลียม มอร์แกน ซูดบาค แบบ แจซ นำแสดงโดย คุณนุชวดี บำรุงตระกูล คุณสุธีศักดิ์ ภัคดีเทวา หม่อมหลวงรัตนวิศิษฎ์ สวัสดิวัฒน์ คุณชาญณรงค์ สำราญรัมย์ คุณสุมานกมน รัตนมังคละ คุณสมบูรณ์ แสงแจ่ม คุณชลธิชา ศรีวิศาล คุณสหทัย กันหาธรรม คุณภราดร ภาคภากร และ คุณเฮเลน เทย์เลอร์ ซูด กิน หรือ เกี่ยว นำแสดงโดย คุณพร้อมณต์ ชมธวัช คุณวาสนา สง่าเมือง คุณศุภวรรณ ภูทะวัง และคุณนุชนาฏ อินทรลักษณ์ ออกแบบเครื่องแต่งกายโดยท่านผู้หญิงวราพร และคุณวิลเลียม มอร์แกน

ในปี พ.ศ. 2534 นี้มีการแสดงบัลเล่ต์อีก 3 ครั้ง ได้แก่ การแสดงบัลเล่ต์น้อมเกล้าฯ ครั้งที่ 2 วันที่ 18-19 เมษายน ณ โรงละครแห่งชาติ ซึ่งเป็นการร่วมจัดกับสมาคมแพทย์สตรีแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชินูปถัมภ์ เป็นครั้งที่ 2 เพื่อจัดหาทุนเพื่อทูลเกล้าฯ ถวายโดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย เนื่องในวโรกาสหม่อมราชวงศ์สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถทรงมีพระชนมายุครบ 60 พรรษา ซึ่งประกอบด้วยการแสดงทั้งหมด 3 ซูด ได้แก่ บัทเตอร์ฟลายส์ เว็ดดิ้ง (Butterfly 's Wedding) ไดเวอร์ตีสมองต์ (Divertissement) และเดียร์โอล์ด เวียนนา (Dear Old Vienna) ออกแบบท่าเต้นโดย คุณหญิงเดมอน และคุณเอกชัย ไก่แก้ว

นักแสดงนำ ได้แก่ คุณเอกชัย ไก่แก้ว คุณกิดาการ วรรณศิลป์ คุณสุรียา พันธูชา และคุณรวีวรรณ ราชสุนทร ออกแบบเครื่องแต่งกายโดยคุณบรรพต ยมะเสถียร

การแสดงบัลเลต์การกุศลที่จัดโดยสมาคมบัลเลต์การกุศลเพื่อหารายได้สมทบทุน มูลนิธิพิจารณา เรื่อง *ทรามวีย์กับไอศูรย์ (Beauty and the Beast)* การแสดงชุด *เลอ คอร์ดเซ แวร์ไอซัน (Le Corsaire Variation)* และ *สายัณห์ สัศจรรย์ (Tea Dance)* ในวันที่ 9-11 สิงหาคม พ.ศ.2534 ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ออกแบบท่าเต้นและฝึกซ้อมโดย คุณวิลเลียม มอร์แกน เรื่อง *ทรามวีย์กับไอศูรย์* นำแสดงโดย คุณสุมานกมล รัตนมังคละ แสดงเป็น หญิงสาว คุณชาญณรงค์ สำราญรมณ์ แสดงเป็น ไอศูรย์ ร่วมด้วย คุณสุธีศักดิ์ ภัคดีเทวา และคุณวรภาคย์ สโรบล การแสดงชุด *เลอ คอร์ดเซ แวร์ไอซัน* แสดงนำโดย คุณสุมานกมล รัตนมังคละ คุณพีรณัฐ ชมธวัช คุณชลธิชา ศรีวิศาล คุณสบหทัย กันทาธรรม คุณเฮเลน เทเลอร์ และคุณวาสนา สง่าเมือง และการแสดงชุด *สายัณห์ สัศจรรย์* แสดงนำโดย คุณนุชวดี บำรุงตระกูลคุณวรภาคย์ สโรบล คุณวาสนา สง่าเมือง คุณสุธีศักดิ์ ภัคดีเทวา ร่วมด้วยนักแสดงของสมาคมบัลเลต์ และนักเรียนของ โรงเรียนนาฏศิลป์สากลวราพร-กาญจนา อีกหลายคน ออกแบบเครื่องแต่งกายโดย ท่านผู้หญิง วราพร และคุณวิลเลียม มอร์แกน

และการแสดงละครเพลง เรื่อง *เดอะ ซาวด์ ออฟ กรีซ (The Sound of Grease)* ในวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2534 ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดโดย แด็นซ์ เซนเตอร์ (Dance Centre) เป็นการออกแบบท่าเต้นของคุณแลร์รี่ ไรอัน (Larry Ryan) ชาวออสเตรเลีย

พ.ศ. 2535 มีการจัดการแสดงบัลเลต์ทั้งหมด 4 ครั้ง ได้แก่ การแสดงบัลเลต์การกุศล สมทบทุนจัดตั้งกองทุนพัฒนาวิชาการเภสัชศาสตร์เนื่องในโอกาสครบ 80 ปีคณะเภสัชศาสตร์ โดย โรงเรียนนาฏศิลป์สากลพรพิมล เรื่อง *แต้มฝัน (Color Your Dreams)* แสดงในวันที่ 3-5 มกราคม ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ออกแบบท่าเต้นโดยคุณพรพิมล และคุณสันทนา วิริยะกุล นำแสดงโดย คุณสบหทัย กันทาธรรม คุณสมบุญ แสงแจ่ม คุณวิภาวี เพชรเรือนทอง คุณปิยนันท์ ศรีชลธร คุณคูมิโกะ ยูเอเดะ และนักเรียนของโรงเรียนนาฏศิลป์สากล พรพิมล

การแสดงบัลเลต์การกุศลที่จัดโดยสมาคมบัลเลต์ เรื่อง *ศรีปราชญ์ 3 องค์* วันที่ 7-9 และวันที่ 14-16 กุมภาพันธ์ ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ออกแบบท่าเต้นและฝึกซ้อมโดย คุณวิลเลียม มอร์แกน ประพันธ์และอำนวยเพลงโดย ฯพณฯ องคมนตรีพลเรือตรี หม่อมหลวงอัคนี

ปราโมช นำแสดงโดย คุณพิรมณท์ ชมธวัช และคุณชาญณรงค์ สำราญรัมย์ แสดงเป็นศรี สลับกับการแสดงเป็นสมเด็จพระนารายณ์ฯ คุณสุมานกมน รัตนมังคละ และคุณวาสนา สง่าเมือง แสดงเป็นวิญญานกวีสลับกับการแสดงเป็นพินพา คุณนุชชวดี บำรุงตระกูลและคุณนุชชานาฏ อินทรลักษณ์ แสดงเป็นโนรี คุณภราดร ภาคภากร และคุณสุธีศักดิ์ ภัคดีเทวา แสดงเป็นเจ้านคร คุณวรวภาคย์ สโรบลแสดงเป็นขุนวัง ร่วมด้วยนักแสดงของสมาคมบัลเลต์และนักเรียนของโรงเรียนนาฏศิลป์ สากลวราพร-กาญจนา ออกแบบเครื่องแต่งกายโดยท่านผู้หญิงวราพร และคุณภรณ์ ไสรัจจุล โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดการแสดงครั้งนี้เพื่อทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถเนื่องในวโรกาสที่ทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ 60 พรรษา และเพื่อเป็นการส่งเสริมนาฏศิลป์สากลระบำปลายท้าวที่แสดงโดยคนไทยทั้งหมด ให้เป็นที่รู้จักและได้รับความนิยมแพร่หลายต่อไป

การแสดงบัลเลต์เรื่อง *สังข์ทอง* 5 องก์ วันที่ 18-19 ธันวาคม ณ โรงละครแห่งชาติ ออกแบบท่าเต้นโดย คุณเต็มเดือน เกษะโกมล นำแสดงโดย คุณวริยา รัตนภิรมย์ แสดงเป็นนางรจนาตอนเลือกคู่ คุณสุธีศักดิ์ ภัคดีเทวา แสดงเป็นเจ้าเงาะ คุณวาสนา สง่าเมือง แสดงเป็นนางรจนา หลังจากเจ้าเงาะถอดรูปแล้ว และคุณชาญณรงค์ สำราญรัมย์ แสดงเป็นพระสังข์ ออกแบบเครื่องแต่งกายโดยคุณอนุวัฒน์ นาคศรีสุข

การแสดงบัลเลต์ประกอบเพลงพระราชนิพนธ์ *เรื่องมโนห์รา* จัดโดยกองราชเลขาฯ ในสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ในวันที่ 18-20 ธันวาคม พ.ศ.2535 ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ออกแบบท่าเต้นโดยคุณหญิงเดมอน โดยสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชเสาวนีย์ ผ่านท่านผู้หญิงสุประภาดา เกษมสันต์ ณ อยุธยา ให้นำการแสดงบัลเลต์ประกอบเพลงพระราชนิพนธ์มาแสดงอีกครั้ง เป็นครั้งที่ 8 ดังนั้นในวันรุ่งขึ้นจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้คุณหญิงเดมอน เข้าเฝ้าและทรงมีพระกระแสรับสั่งในรายละเอียดต่างๆของการแสดง โดยนอกจากจะทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ในเรื่องค่าใช้จ่ายต่างๆแล้วยังทรงเป็นผู้เลือกนักแสดงนำ อีกด้วย โดยทรงมีพระราชประสงค์ให้คุณสุรียา พันธุษา แสดงเป็นพระสุธน และคุณสุมานกมน รัตนมังคละ แสดงเป็นนางมโนห์รา แต่เนื่องจากคุณสุมานกมลเกิดตั้งครรภ์ ไม่สามารถแสดงได้ จึงให้ลูกศิษย์ทั้งสองของคุณหญิงเดมอน ได้แก่คุณรวีวรรณ ราชสุนทรและคุณกิตติการ วรรณศิลป์ แสดงแทน ส่วนนักแสดงตัวอื่นๆ ขึ้นอยู่กับคุณหญิงเดมอนจะเลือกให้ใครแสดง นอกจากนี้ยังทรงให้เพิ่มฉากอุทยาน มีบทบุชายัญ นารีผล มีการทำให้อีกของนางมโนห์ราสามารถถอดและใส่ได้

เพื่อให้การแสดงสมบูรณ์แบบยิ่งขึ้น จึงทรงโปรดเกล้าฯ ให้คุณหญิงเดมอณเพิ่มบทเพลงพระราชนิพนธ์เพลงอื่นเข้าไปได้เพื่อให้เวลาการแสดงเป็น 1 ชั่วโมง 30 นาที คุณหญิงเดมอณจึงเพิ่มบทเพลงพระราชนิพนธ์ขึ้นไปอีกจำนวน 6 เพลงได้แก่ เพลงใกล้รุ่ง ลมหนาว คำหวาน ดวงใจกับความรัก แสงเดือน และเพลง Fun

การแสดงครั้งนี้ ใช้เวลาในการซ้อมการแสดงประมาณ 6 เดือน ที่ศาลาดุสิตาลัย พระราชวังสวงจิตรลดา ทุกวันอาทิตย์ เนื่องจากมี นักแสดงส่วนหนึ่งเป็นเด็กนักเรียนและครูอยู่ที่จังหวัดขอนแก่น การเตรียมงานใช้เวลาประมาณ 1 ปี เพราะเพลง พระราชนิพนธ์มีความไพเราะมาก และทีมงานพยายามใช้ทุกอย่างให้ดีขึ้นกว่าครั้งก่อน ทั้งในเรื่องการเต้นก็มีความสมบูรณ์มากขึ้น การแต่งกายก็จะสวยงามมากและนักแสดงก็มีความสามารถมากขึ้น ในการแสดงครั้งนี้ มีคุณวนิดา ดุละลัมพะ คุณลาวัลย์ เดมอณ ชุมสาย ณ อยุธยา คุณเอกชัย ไก่แก้วและคุณผ่องแสง ตั้งประเสริฐชัย เป็นผู้ช่วยฝึกซ้อมและควบคุมการแสดง นักแสดงนำในครั้งนี้ได้แก่ คุณรวีวรรณ ราชสุนทร แสดงเป็น นางมโนห์รา รอบที่ 1 (รอบเสด็จ) และรอบที่ 2 และ 3 ได้แก่ คุณกิตติการ วรรณศิลป์ คุณสุรียา พันธูชาแสดงเป็นพระสุธน และคุณเอกชัย ไก่แก้ว แสดงเป็นพรานบุญ

สำหรับชุดที่ใช้ในการแสดงเป็นการออกแบบและตัดเย็บใหม่ทั้งหมด โดยการออกแบบใหม่ของคุณอีริก มอร์เทนเซิน (Mr. Erik Mortensen) ออกแบบถวายร่วมกับคุณธีรพันธ์ วรรณรัตน์ ยกเว้นชุดนกยูงและชุดงู ที่เป็นการนำเอาชุดเดิมที่เป็นการออกแบบของคุณปีแอร์ บาลแมง มาซ่อมแซม และเนื่องจากบางชุดไม่สะดวกต่อการเต้น คุณธีรพันธ์ จึงนำมาดัดแปลงให้ส่วนบนโปร่งๆ กว้างๆ ขนหนกที่กินรีใส่เป็นขนกระจอกเทศ โดยสั่งย้อมจากต่างประเทศ การออกแบบดัดแปลง โดยใช้เวลาประมาณ 7 เดือนและตัดเย็บประมาณ 4 เดือน ใช้ช่างช่วยประมาณ 2 คน ส่วนราชรถและเกี้ยวเป็นผลงานของคุณหทัย บุญนาค และคุณสมควร แสนกมล

การออกแบบฉากและเวทีโดย คุณฉัตรวิชัย พรหมทัตตเวที ออกแบบแสงและเสียงโดยผู้ช่วยศาสตราจารย์ชูโรมาน เวศยาภรณ์ ผู้ออกแบบได้พรรณนาว่าฉากที่ใช้เป็นศิลปะแบบอิมเพรสชันนิสต์ การออกแบบฉากจะสวยงามอ่อนหวานดังเช่นภาพเขียนสีน้ำที่หวานสวย เพื่อให้เข้ากับเพลงและการแสดง ฉากมีที่ว่าง (space) เยอะ มีความกว้างใหญ่ ลึก มีแสงเรืองรองระยิบระยับเหมือนคริสตัล ให้ความรู้สึกที่นุ่มหวาน มีมิติต่างๆ เหมือนภาพเขียนที่สามารถเดิน

เข้าไปได้

ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2535 หม่อมหลวงปรียพวรรณ พิธิษฐกุล ศรีรัช ได้เปิดโรงเรียน เชียงใหม่บัลเล่ต์ โดยตั้งอยู่ที่ หมู่บ้านอุษาฟ้าฮ่าม จังหวัดเชียงใหม่ โดยได้ดำเนินการก่อสร้าง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534

ในปี พ.ศ. 2536 สมาคมบัลเล่ต์จัดการแสดงบัลเล่ต์ขึ้นในวันที่ 13 -14 กุมภาพันธ์ ณ โรงละครแห่งชาติ จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วยชุด *พาส เดอ คัท (Pas de Quatre)* *ดอน คิโฮเต้ (Don Quixote)* *ออฟชั่น ออฟ เลิฟ (Option of Love)* *เรมอนด้า (Raymonda)* และ *บาค แบบ แจ๊ส (Bach by Jazz)* ออกแบบท่าเต้นและฝึกซ้อมโดย คุณวิลเลียม มอร์แกน

และวันที่ 16 -17 กันยายน แด็นซ์ เซนเตอร์ (Dance Centre) จัดการแสดงบัลเล่ต์ การกุศลเรื่อง *ซินเดอเรลลา (Cinderella)* ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ให้นักเรียนของแด็นซ์ เซนเตอร์มีโอกาสดำแสดงและปฏิบัติงานในลักษณะที่เป็นมืออาชีพ และ เพื่อเป็นการมอบรายได้ส่วนหนึ่งเพื่อสมทบสภาอากาศไทย ออกแบบท่าเต้นและฝึกซ้อมโดย คุณ เลฟ ไรบาคอฟ (Mr. Lev Rybakov) ชาริสเซีย นักแสดงนำ ได้แก่ คุณคาเรีย เซโดวา (Katia Sedova) แสดงเป็นซินเดอเรลลา คุณวัทเชสลอฟ เวทรอฟ (Vatcheslav Vetrov) แสดงเป็นเจ้าชาย คุณแลรี่ ไรอัน แสดงเป็นกษัตริย์และม้า คุณวรากรมย์ ปัจฉิมสวัสดิ์แสดงเป็นนางฟ้า คุณเชอร์เลย์ เปาคาลิส (Shirley Paukalis) แสดงเป็นพระราชินี คุณคูมิโกะ ยูเอเดะ (Kumiko Ueda) แสดงเป็น แม่เลี้ยง คุณมายุมิ โอกาซาวาระ (Mayumi Ogasawara) คุณยูกิ คูชิเดะ (Yuki Kushida) แสดง เป็นพี่ต่างมารดาและ คุณแอนตัน โดมาซอฟ (Anton Domashov) แสดงเป็นตัวตลก ร่วมด้วย นักแสดงและนักเรียนของแด็นซ์ เซนเตอร์ ออกแบบเครื่องแต่งกายโดยคุณ จิระภา อิศรศักดิ์

การแสดงเรื่อง *เทพนิยายในฝัน (A Dream of Fairy Tales)* จำนวน 4 ฉาก วันที่ 18-19 ธันวาคม พ.ศ.2536 ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย กำกับการแสดงและลีลาโดยคุณอารีย์ สหเวชชภัณฑน์ นำแสดงโดย คุณนุสบา วาณิชชังกูร คุณมาลีวัลย์ เจมิณา คุณวิยะดา โกมารกุล ณ นคร คุณมาริสสา สุโกศล แคลปป์ คุณดลชัย บุณยรัตเวช คุณอนุชิต นันทขว้าง คุณวินท์ โอสถานนท์ คุณสุธีศักดิ์ ภัคดีเทวา คุณวิฑูร ศิลาอ่อน คุณพรวิษ ศิลาอ่อน เด็กหญิงปรากาน ไรวา และคุณวรรณฤดี หาญสมบุรณ์ ร่วมด้วยคณะนักร้องประสานเสียงจาก บางกอก คอรัล โชโชตี้

คณะนักร้องประสานเสียง เซนต์ จอห์น รุ่นเล็กและคณะระบำจากโรงเรียนอริย์นาฏศิลป์ ออกแบบและผลิตเครื่องแต่งกายโดย คุณอนุวัฒน์ นาคศรีสุข

พ.ศ. 2537 คุณเต็มเดือน เกษะโกมล ได้รับตำแหน่งเป็นหัวหน้าหมวดสาขานาฏศิลป์สากล ที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร แทนคุณกาญจนา ชลวิจารณ์

ในปี พ.ศ.2537 มีการแสดงละครเพลงการกุศล เรื่อง *อะราวด์ เดอะ เวิลด์ แดนซ์ ทัวร์* (Around the World Dance Tour) วันที่ 6 - 8 มกราคม ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดโดย สถาบันบางกอกแดนซ์ ซึ่งเป็นการแสดงครั้งแรกของสถาบันบางกอกแดนซ์ หลังจากได้เปิดทำการสอนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 การแสดงครั้งนี้จัดขึ้นโดยมีจุดประสงค์เพื่อหารายได้สมทบทุนสหภาพชาวไทย เนื่องในวโรกาสเฉลิมฉลองที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จะทรงพระเจริญพระชนมายุครบ 40 พรรษา และเพื่อเป็นการให้นักเรียนของสถาบันได้มีโอกาสแสดงออกและได้รับประสบการณ์จริงบนเวที ประกอบด้วยการแสดงศิลปะการเต้นสากลต่างๆ ทั้งหมด 12 ฉาก กำกับการแสดงโดยคุณ แซม เจ็น (Sam Tseng) ออกแบบท่าเต้นโดยคณะครูของสถาบันบางกอกแดนซ์ นำแสดงโดย คุณธนาภรณ์ รัตนเสน คุณภัทรา ทิวานนท์คุณมาเซโล นันส์ (Marcello Nunes) คุณสาวินี บัจฉิมสวัสดิ์ คุณเจฟฟรีย์ คอนเร็ด โคลัมเบรส (Jeffrey Conrad Columbres) คุณแอนเจลิต้า ลี (Angelita Li) คุณอรรถชัย อนันตเมฆ คุณศิรินุช เพ็ชรอุไร และคุณศรัทธา ศรัทธาทิพย์ ร่วมด้วยคณะครูนักเต้นและนักเรียนจากสถาบันบางกอกแดนซ์ ออกแบบเครื่องแต่งกายโดยคุณพันธ์เทพ สุบรรณจ้อย และคุณมนตรี ศรีวิหค

ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดการแสดงบัลเลต์เรื่อง *ลา ซิลฟิด* (La Sylphide) ในวันที่ 28 - 29 มกราคม พ.ศ.2537 ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย การแสดงรอบแรก แสดงหน้าคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำกับการแสดงโดยคุณนราพงษ์ จรัสศรี นักแสดงนำ ได้แก่คุณวิวิธรรณ ราชสุนทร คุณสุรียา พันธูชาคุณคูมิโกะ ทาคายาชิ คุณสวภา เวชสุรักษ์ ร่วมกับนิสิตภาควิชานาฏศิลป์ สาขานาฏศิลป์ตะวันตกโดย รอบสุดท้ายเป็นการแสดงนำโดยคุณนราพงษ์ จรัสศรี และคุณสุรียา พันธูชา

ในวันที่ 12-14 สิงหาคม พ.ศ. 2537 คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จัดการแสดงละครเวที สีลาเพลงเทิดทูนพระคุณแม่ เรื่อง *บลูเบิร์ด 2 องก์* (Bluebird in 2 Acts)

ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยจัดเพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในวโรกาสวันแม่แห่งชาติ ดัดแปลงบทละคร ออกแบบท่าเต้น ฝึกซ้อม และออกแบบเสื้อผ้าโดยคุณนราพงษ์ จรัสศรี นำแสดงโดย คุณภัทราวดี มีชูธน หม่อมราชวงศ์มาลินี จักรพันธุ์ คุณคลาวเดีย จักรพันธุ์ ณ อยุธยา คุณอัษฎา พานิชกุล คุณนราพงษ์ จรัสศรีคุณคูมิโกะ ทาคาฮาชิ ร่วมด้วยนิสิตสาขานาฏศิลป์ตะวันตก ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และนักแสดงจากคณะไทยอาร์ตมูฟเมนต์ ซึ่งมีคุณคุณนราพงษ์ จรัสศรี เป็นผู้อำนวยการ ลักษณะของการแสดงเป็นการแสดงการเต้นรำในรูปแบบของละครเวที ซึ่งเนื้อเรื่องเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการการผจญภัยในความฝันของเด็ก

วันที่ 26 สิงหาคม แด็นซ์ เซนเตอร์ (Dance Centre) จัดการแสดงละครเต้นการกุศล เรื่อง *หรรษาพาเหรด 2 อองก์ (Carnival of the Animals)* ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อนำรายได้ส่วนหนึ่งมอบให้มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์ ออกแบบท่าเต้นโดย คุณวราภรณ์ บัณฑิตสวัสดิ์ คุณแลรี่ ไรอัน คุณยุกิ คูชิตะ (Yuki Kushida) คุณรับขวัญ สาสะฮาด คุณกมลภรณ์ เนมียะ คุณอาพรพนชนิตย์ รักษาสิทธิ์ คุณวงดาว (พลัดผลูผล) พักพู่ คุณอรวรรณ ชมวัฒนา และคุณวิโรจน์ รัตนสมฤกษ์ นำแสดงโดย คุณแลรี่ ไรอัน คุณยุกิ คูชิตะ คุณอรวรรณ ชมวัฒนา คุณพิสิษฐ์ จงนรังสิน คุณเหมือนฝัน อัมพันธ์แสง คุณเกตุธรรมศิริรักษ์ คุณศุภรัตน์ ธรณินทร์ และคุณปราโมทย์ หลวงปราบ ออกแบบเครื่องแต่งกายโดย คุณศักดิ์ชัย คำพิระ

ในปี พ.ศ. 2537 การแสดงบัลเลต์ประกอบเพลงพระราชนิพนธ์เรื่อง *มโนห์รา* จำนวน 3 ครั้ง นับเป็นครั้งที่ 9-11 ได้แก่ ครั้งที่ 9 เมื่อวันที่ 24 กันยายน ณ พระตำหนักทักษิณราชินีเวสท์ จังหวัดนราธิวาส ครั้งที่ 9 วันที่ 28 - 30 ตุลาคม ที่ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย จำนวน 3 รอบ นำแสดงโดย คุณสุมานกมน รัตนมังคละ และคุณพีรมนต์ ชมธวัช และครั้งที่ 11 วันที่ 27 พฤศจิกายน ณ พระตำหนักภูพานราชินีเวสท์ จังหวัดสกลนคร ทั้ง 3 ครั้งเป็นออกแบบท่าเต้นโดยคุณวิลเลียม มอร์แกน ลักษณะของท่าเต้นเป็นการนำรำไทยและบัลเลต์มาผสมผสานกัน และได้ัญเชิญบทเพลงพระราชนิพนธ์บางเพลงในชุดมโนห์รามาแสดงจำนวน 2 เพลง ได้แก่ เพลง *กินรี* และเพลง *อาทิตย์อัสดง* ใช้เวลาในการแสดงประมาณ 10 นาที นักแสดงเป็นนักเรียนบัลเลต์จากโรงเรียนนาฏศิลป์สากลวราพร - กาญจนา จำนวน 7 คน เป็นการแสดงสั้นๆ เครื่องแต่งกายเป็นชุดที่ได้ขอพระราชทานยืมมาจากในวัง

การแสดงบัลเลต์เรื่อง *ฝันกลางฤดูร้อน (A Mid Summer Night 's Dream)* วันที่ 28 - 30 ตุลาคม ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย จัดโดย สมาคมบัลเลต์ โดยมีวัตถุประสงค์ในการหารายได้สมทบทุนมูลนิธิชัยวัฒนา มูลนิธิถาวรจิตตภาโร-วงศ์มาลัย และเป็นโครงการรวมใจประชาชนปลูกและฟื้นฟูป่าเฉลิมพระเกียรติ คีรีธรรมชาติสู่แผ่นดินในมหามงคลวโรกาสกาญจนาภิเษก ออกแบบท่าเต้นและฝึกซ้อมโดยคุณวิลเลียม มอร์แกน นำแสดงโดยคุณ สบหทัย กันทาธรรม คุณพีรเมธย์ ชมธวัช คุณนุชวดี บำรุงตระกูล คุณสุวิศักดิ์ ภัคดีเทวา คุณวรภาคย์ สโรบล และคุณ จัสติน เหยียญรุ่งโรจน์ นอกจากการแสดงเรื่อง *ฝันกลางฤดูร้อน* แล้วยังประกอบด้วยการแสดงชุด *แผ่นดินของเรา (Our Land)* *พาส์ เดอ คัท (Pas de Quatre)* *รักสามเส้า (Option of Love)* และการแสดงประกอบเพลงพระราชานพนธ์เรื่อง *มโนห์รา* ซึ่งเป็นการแสดงครั้งที่ 10

พ.ศ.2538 ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดการแสดงบัลเลต์ เรื่อง *ลา บายาแดร์ (La Bayadere)* ณ เวทีหน้าคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำกับและฝึกซ้อมโดย คุณนราพงษ์ จรัสศรี แสดงโดยนิสิตสาขานาฏศิลป์ตะวันตก ภาควิชานาฏศิลป์

การแสดงบัลเลต์ประกอบเพลงพระราชนิพนธ์เรื่อง *มโนห์รา* ครั้งที่ 12 วันที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 2538 ณ ค่ายกาวิละ จังหวัดเชียงใหม่ ออกแบบท่าเต้นและฝึกซ้อมโดยคุณวิลเลียม มอร์แกน นำแสดงโดยคุณสุมานกมน รัตนมังคละ และคุณพีรเมธย์ ชมธวัช

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เปิดสาขานาฏศิลป์สากล ภาควิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ นักศึกษาในสาขาวิชาเอกนาฏศิลป์สากล ในปีแรกจำนวน 2 คน ได้แก่คุณสุนนรดี นิมเนติพันธุ์ และคุณจุฬาลักษณ์ เอกรัตนพันธ์ โดยผู้ที่จบการศึกษาจะได้รับปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (ศิลปะการแสดง) [Bachelor of Arts (Performing Art)] โดยจะเป็น การศึกษาการจัดระเบียบร่างกาย และเคลื่อนไหว การสร้างงานนาฏศิลป์สากลในรูปแบบต่างๆ สาขานาฏศิลป์สากล ภาควิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ ใช้วิธีการสอบตรงของ มหาวิทยาลัยตั้งแต่ปีการศึกษา 2539 จนถึงปัจจุบัน

สมาคมบัลเลต์ร่วมกับคณะบัลเลต์ Jeune Ballet de France ประเทศฝรั่งเศส จัดการแสดงบัลเลต์การกุศลเรื่อง *มัทนพาทา* ซึ่งเป็นการแสดงของไทยและการแสดงชุด *เลอ คอร์แซร์ (Le Corsaire)* *เฟลมส์ เดอ ปารีส (Flammes de Paris)* *นาโปลี (Napoli)* *โชกุน (Shogun)*

ลา เลซอง (La Lecon) เป็นการแสดงของคณะนักเต้นจากประเทศฝรั่งเศส และการแสดงชุด พาควิต้า (Paquita) เป็นการแสดงร่วมกันของนักเต้นบัลเลต์ชาวไทยและชาวฝรั่งเศส การแสดงครั้งนี้จัดขึ้นในวันที่ 24 - 26 พฤษภาคม ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย เพื่อหารายได้สมทบทุนมูลนิธิชัยพัฒนา เนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงครองราชย์ครบ 50 ปี ในปี พ.ศ. 2539 การแสดงบัลเลต์เรื่อง มัทนพาทา ออกแบบท่าเต้นโดย คุณวิลเลียม มอร์แกนเป็นการอัญเชิญเค้าโครงเรื่องจากบทพระราชนิพนธ์ มัทนพาทา หรือตำนานแห่งดอกกุหลาบ ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และดนตรีประกอบการแสดง เป็นคีตนิพนธ์โซนาต้าถวายชัยคีตมหาราชฯ ประพันธ์และบรรเลงโดย คุณณัฐ ยนตรรักษ์ นำแสดงโดย สบหทัยกันทาธรรม แสดงเป็นมัทนา คุณพีรภรณ์ ชมธวัช แสดงเป็นท้าวชัยเสน คุณนุชวดี บำรุงตระกูล แสดงเป็น พระนางจันทิ์ คุณวรบรรจง ปิยสันติวงศ์ แสดงเป็นสุเทษณะเทพบุตร และ ศุภางค์ คุณสูงเนินพิท ปิยสันติวงศ์ แสดงเป็นมายาวิณ คุณวรรณฤดี หาญสมบุรณ์ แสดงเป็นปริยัมวะทา คุณสิริธร ศรีชลาคม แสดงเป็นอราลี คุณกิตาการ วรณศิลป์ แสดงเป็นเกศินี คุณสมควร อยู่บัว แสดงเป็นจิตระเสน คุณพิสิฐ จงนรังสิน แสดงเป็นวิหุร และคุณอนุวัฒน์ นาคศรีสุข แสดงเป็นพระกาละทรรคิน

การแสดงเรื่อง ปีเตอร์แพน แอนด์ เดอะ แก๊งค์ (Peter Pan and the Gang) เดือนตุลาคม ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ออกแบบท่าเต้นโดยคุณอารีย์ สหเวชชภัณฑ์

การแสดงบัลเลต์เรื่อง นัทแครกเกอร์ (The Nutcracker) ณ โรงละครกรุงเทพฯ ฝึกซ้อม โดย คุณเพ็ญ ปานศรีงาม ซึ่งคุณเพ็ญ จัดการแสดงบัลเลต์ของโรงเรียนบัลเลต์ ไรส์ซิงสตาร์ ในช่วงเทศกาลคริสต์มาสซึ่งจะอยู่ประมาณปลายปี ของทุกปี และเรื่องที่แสดงมักจะเป็นเรื่อง นัทแครกเกอร์ เนื่องจากการแสดงที่เกี่ยวกับเทศกาลคริสต์มาส โดยแสดงในปี พ.ศ.2538-2540

ประมาณปี พ.ศ.2538-2539 โรงเรียนนาฏศิลป์สากลพรพิมล จัดการแสดงบัลเลต์เรื่อง เมมโมรี่ ออฟ เดอะ เดอะ ฮาร์ด ออฟ มิวสิค (Memory of the Sound of Music) แสดง ณ โรงละครกรุงเทพฯ ฯ

การแสดงบัลเลต์ จูเนียร์ บัลเลต์ คอนเสิร์ต ครั้งที่ 1 (Junior Ballet Concert) ณ โรงละครกรุงเทพ ฯ จัดโดยคณะบางกอก ซิตี้ บัลเลต์ (Bangkok City Ballet) ออกแบบและฝึกซ้อมโดยคุณมาซาโกะ ฮิราตะ (Masako Hirata)

คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดการแสดงวิวัฒนาการของการเต้นรำ (History of Dance) ในงานจุฬาริชาการ ปี พ.ศ.2539 ออกแบบทำเต้นโดยคุณนราพงษ์ จรัสศรี ประกอบด้วยการแสดงชุด ระบุว่าในยุคเริ่มต้น (Primitive Dance) ระบุว่ายุคเฟื่องฟูในประเทศฝรั่งเศส (Louise) พาส์ เดอ คัท (Pas de Quatre) ลา บายาแดร์ (La Bayadere) การแสดงการเต้นแจ๊ส และ แท็ป ณ เวทีหน้าคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ลักษณะของเวทีเป็นเวทีกลางแจ้ง ทำด้วยไม้อัด หันหน้าออกหาถนนหน้าอาคารศิลปกรรมศาสตร์ ผู้ชมจะนั่งและยืนอยู่บริเวณพื้นถนน และทางด้านฝั่งตรงข้ามของอาคาร นักแสดงจะออกมาจากทางด้านหลังเวทีและจากกลุ่มผู้ชม

ในปี พ.ศ. 2540 ได้มีการเปิดหลักสูตรการเต้นบัลเลต์เพิ่มขึ้นอีก 2 สถาบัน ได้แก่

1. สาขานาฏศิลป์สากล วิทยาลัยนาฏศิลป์ เชียงใหม่ ทำการสอนโดยคุณประภาพรรณ ผ่องพุดิ ซึ่งเป็นข้าราชการประจำ และคุณจำเริญ แจ่มเจริญ เป็นพนักงานช่วยราชการ
2. โครงการจัดตั้งคณะศิลปกรรมศาสตร์และคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เปิดสาขาวิชาเอกนาฏศิลป์ตะวันตก ภาควิชาทัศนศิลป์และศิลปะการแสดง ทำการสอนโดย คุณศิริมงคล นาฏยกุล

ในปี พ.ศ. 2540 มีการแสดงละครเพลงการกุศลแนวแฟนตาซีเรื่อง ทอย สตอรี เดอะมิวสิคัล (Toy Story the Musical) จำนวน 4 ฉาก วันที่ 25-26 มกราคม ณ ห้อง เอ็ม.ซี.ซี. ฮอลล์ (M.C.C.Hall) ชั้น 4 ห้างสรรพสินค้า เดอะมอลล์ สาขา บางกะปิ จัดโดย สถาบันบางกอกแดนซ์ โดยรายได้รอบเสด็จ ฯ ทั้งหมดนำไปสมทบทุนมูลนิธิศาสตราจารย์นายแพทย์ หม่อมราชวงศ์กัลยาณกิติ์ กิติยากร กำกับการแสดงโดยคุณแซม เจ็็น ออกแบบทำเต้นโดยคณะครูของสถาบันบางกอกแดนซ์ นำแสดงโดย คุณภัทรา ทิวานนท์ คุณสาวิณี ปัจฉิมสวัสดิ์ คุณริสา หงส์หิรัญ คุณพิชัย อุนากุล คุณกาเบรียลา เอ็นเดรสโซ (Gabriela Andrezzo) คุณสุพรรณิ บุญเพ็ง คุณสมบูรณ์ แสงแจ่ม คุณทิพวรรณ เกิดเจริญ คุณชูชาน ไวท์แมน (Suzanne Whiteman) คุณรัชกร

วงศ์ข้าหลวง คุณรุ่งทิพย์ แก้วน้อย คุณสุนนรตี นิเมเนติพันธ์ ร่วมด้วย คณะครู นักเต้นและนักเรียน จากสถาบันบางกอกแดนซ์ ออกแบบเครื่องแต่งกายโดยคุณวีณา แจ่มใส คุณพันธ์เทพ สุบรรณจ้อย และคุณมนตรี ศรีวิหค

การแสดงบัลเลต์เรื่อง " Swan Lake " Act 3 วันที่ 31 ตุลาคม และวันที่ 1-2 และ8-9 พฤศจิกายน ณ โรงละครกรุงเทพฯ จัดโดย Dance Centre

การแสดงบัลเลต์การกุศลเรื่อง กากี 2 องก์ วันที่ 25-27 กรกฎาคม พ.ศ.2540 ณ โรงแรม รอยัลลอคคิต เซอราตัน รายได้สมทบทุนโรงพยาบาลศิริราช จัดโดย แด็นซ์ เซนเตอร์

ออกแบบท่าเต้นโดย คุณวัทเชสลอฟ เวทروف(Vatcheslav Vetrov) นำแสดงโดยคุณวราภรณ์ ปัจฉิมสวัสดิ์ คุณวัทเชสลอฟ เวทروف คุณพิเชษฐ์ กลั่นชื่น คุณจิตติ ชมพี คุณมายุมิ โอกาซาวารา (Mayumi Ogasawara) คุณเหมือนฝัน อำพันแสง และนักแสดงจากคณะ เดอะ คัมพานี ออฟ เพอฟอร์มมิง อาร์ทิสต์ส (The Company of Performing Artists) ประพันธ์ดนตรีโดยคุณสมเภา สุจริตกุล

การแสดงบัลเลต์ เรื่อง มโนห์รา วันที่ 29 - 30 พฤศจิกายน พ.ศ.2540 ณ โรงละคร กรุงเทพฯ จัดโดยแด็นซ์ เซนเตอร์ (Dance Centre) เป็นการแสดงชุดสั้นๆ ประมาณ 15 นาที โดยการแสดงครั้งนี้ประกอบด้วย การแสดงระบำร่วมสมัยของคณะ เดอะ อัลเตอร์บัลเลโต (The Alterballetto) จากประเทศ อิตาลี การแสดงบัลเลต์เรื่อง มโนห์รา ซึ่งเป็นการประดิษฐ์ท่าเต้นของคุณวราภรณ์ ปัจฉิมสวัสดิ์ ดนตรีที่ใช้เป็นบทประพันธ์ของคุณสินนภา สารสาส และคุณจิรพรณ อังศวานนท์ เพียงบางเพลง นักแสดงที่ใช้มี 7 คน ได้แก่ พระสุธน และนางกนิรีอีก 6 ตัว และการแสดงชุดหมากรุก (Chess)

การแสดงบัลเลต์ จูเนียร์ บัลเลต์ คอนเสิร์ต ครั้งที่ 2 (Junior Ballet Concert) ณ โรงละครกรุงเทพฯ จัดโดยคณะบางกอก ซิตี้ บัลเลต์ (Bangkok City Ballet) ออกแบบและฝึกซ้อมโดย คุณมาซาโกะ ฮิราตะ(Masako Hirata)

การแสดงบัลเลต์มูทิจิตานูสธร์น แต่ ท่านผู้หญิงวราพร ปราโมช ณ อยุธยา ประกอบด้วยการแสดงนาฏศิลป์ไทย เป็นการรำเบิกโรง โดยคุณมาลินี อาชาयุทธการและ คุณจิรายุทธ พนมรักษ์ การแสดงบัลเลต์ชุด พาควิต้า กรองด์ พาส (Paquita Grand Pas) ระบำสเปน (Spanish Dance) พาส เดอ คัท (Pas de Quatre) ดายอิง สวอน(Dying Swan) และคอนเท็มโพรารี ชุด พรีเมียร์ (Premier) ณ โรงละครกรุงเทพฯ ผีกซ้อมและนำแสดงโดย คุณนราพงษ์ จรัสศรี ร่วมด้วยนิสิตจากสาขานาฏศิลป์ตะวันตก ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และนักเต้นจากคณะไทยอาร์ตมูฟเมนต์

พ.ศ. 2541 โครงการจัดตั้งคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม แยกออกจากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ เป็นภาควิชาทัศนศิลป์และศิลปการแสดง แบ่งออกเป็น 3 สาขา ได้แก่

- สาขานาฏศิลป์ไทย
- สาขานาฏศิลป์ตะวันตก
- สาขานาฏศิลป์พื้นบ้านอีสาน

ในปี พ.ศ. 2541 มีการแสดงบัลเลต์การกุศลเรื่อง *กระเรียนสีเงิน* (The Last Silver Crane) วันที่ 15 -17 พฤษภาคม ณ วังสวนผักกาด ถนนศรีอยุธยา จัดโดย มูลนิธิจุมพฏ-พันธุ์ทิพย์ สถาบันเด็นซ์ เซ็นเตอร์ และมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชินูปถัมภ์ เนื้อเรื่องโดย คุณสินนภา สารสาส และคุณวราภรณ์ ปัจฉิมสวัสดิ์ ประพันธ์และแนะนำดนตรีโดยคุณสินนภา สารสาส ออกแบบและกำกับท่าเต้นโดย คุณวราภรณ์ และคุณพิเชษฐ์ กลั่นชื่น ออกแบบเสื้อผ้าโดย คุณปวลักษณ์ สุรัสวดี คุณชยวรรณ สนแจ้ง และคุณวิลาวัลย์ สังฆะภิบาล แสดงนำโดย คุณคัตสุระ คัง (Katsura Kan) แสดงเป็นนักรบดำ คุณพิเชษฐ์ กลั่นชื่น แสดงเป็นราชินีแห่งราตรี คุณจิตติ ชมพิ์ แสดงเป็นกระเรียนตัวผู้และเหยี่ยวรุ้ง คุณเหมือนฝัน อำพันแสง แสดงเป็นกระเรียนตัวเมียและพญานาค คุณจุลชาติ อรัญยะนาถ แสดงเป็นเสื้อลายเมฆ และแรด และคุณสมควร อยู่บัว แสดงเป็น คูปรีและควายป่า การแสดงบัลเลต์การกุศลเรื่อง *กระเรียนสีเงิน* ครั้งนี้เป็นการแสดงเชิงสร้างสรรค์รูปแบบใหม่ที่ผสมผสานระหว่างศิลปะการเต้นในหลายรูปแบบ ได้แก่ การเต้นโมเดิร์นแดนซ์ รำไทย และบัลเลต์ เข้าด้วยกัน

การแสดง *บัลเลต์กาลาเพื่อมาดาม* (Ballet Gala for Madam) เพื่อเป็นมูทิจิตานูสธร์นแต่ คุณหญิง เจเนเวียฟ เลสบันยอล เดมอน จัดโดยคุณนราพงษ์ จรัสศรี ในวันที่

ที่ 11 กรกฎาคม ณ หอประชุมกรมประชาสัมพันธ์ ประกอบด้วยการแสดง นาฏยศิลป์ไทยชุด *รำศุภลักษณ์อุ้มสม บัลเลต์ชุด เมดเลย์ ดอน คิโฮเต้ (Don Quixote Dance Medley)* ฝึกซ้อม และแสดงนำโดยคุณนราพงษ์ จรัสศรี คอนเท็มโพรารีชุด *อิน อะ บีไนท์ ฟอเรสต์ (In a Benighted Forest)* ออกแบบท่าเต้นโดย คุณคัตสุระ คัง และชุด *อินเฟคเชียส พีเวอร์ (Infectious Fever)* ออกแบบท่าเต้นและแสดงเดี่ยวโดยคุณลี (Mr.LEE) *บัลเลต์ชาวเขา (Hill Tribe)* ออกแบบ ท่าเต้นโดยคุณหญิงเจนเวียฟ เลสบันยอล เดมอน แสดงเดี่ยวโดยคุณอาณิต เศรษฐบุตร และ *คราฟ (Craft)* ออกแบบท่าเต้นและแสดงนำโดย คุณนราพงษ์ จรัสศรี ในการแสดงครั้งนี้มีการ แสดงบัลเลต์ทั้งหมด 2 ชุดการแสดง ได้แก่ *เมดเลย์ ดอน คิโฮเต้* และ *บัลเลต์ชาวเขา* นอกจากนั้น เป็นการแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัย (Contemporary Dance)

การแสดงบัลเลต์ *จูเนียร์ บัลเลต์ คอนเสิร์ต ครั้งที่ 3 (Junior Ballet Concert)* ณ โรงละครกรุงเทพ ฯ จัดโดยคณะบางกอก ซิตี้ บัลเลต์ (Bangkok City Ballet) ออกแบบและฝึกซ้อม โดย คุณมาซาโกะ อิราตะ

การแสดงบัลเลต์เรื่อง *เจ้าหญิงนิทรา (The Sleeping Beauty)* วันที่ 29 พฤศจิกายน ณ โรงละครกรุงเทพ ฯ จัดโดย คุณเพ็ญ ปานศรีงามโดยเป็นการจัดการแสดงบัลเลต์ ของโรงเรียนบัลเลต์ โรสซิ่ง สตาร์ ประจำปี

และการแสดงบัลเลต์เรื่อง *นัทแครกเกอร์ (The Nutcracker)* ของโรงเรียนเซนต์ฟรังด์ ซึ่งยังไม่มีข้อมูลเรื่องวันที่และปีที่มีการจัดการแสดง

ประวัติและความเป็นมาของบัลเลต์ในประเทศไทยในยุคริเริ่มนั้น เป็นช่วงที่ปรากฏว่า มีการนำวิธีการนำเสนอการแสดงละครอย่าง บัลเลต์และละครโอเปร่าของตะวันตกเข้ามาใช้ในการ แสดงละครของไทย อาทิ การดำเนินเรื่อง และการใช้ฉากตามเนื้อเรื่อง เป็นต้น ทำให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงและพัฒนาารูปแบบการแสดงดังสามารถเห็นได้ชัดใน ละครอนติกด้าบรพ ในสมัย รัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ.2411-2453) และต่อมาในปีพ.ศ. 2477 ซึ่ง อยู่ในช่วงปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2468-2478) ยังปรากฏว่ามี การเรียนการสอนและการแสดงนาฏศิลป์สากล (บัลเลต์) ในโรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์ ซึ่งเป็น สาขาวิชาเอกสาขาหนึ่ง สอนโดยมาตามสวัสดิ์ธนบาล บัลเลต์จึงเริ่มเป็นที่รู้จักในกลุ่มคนในวงการ

ละครและนาฏศิลป์ แต่ถึงอย่างไรก็ยังไม่ใช่บัลเลต์อย่างที่เห็นกันในปัจจุบันเพราะจะมีลักษณะของการเลียนแบบท่าบัลเลต์เพื่อนำมาประกอบการแสดงเป็นระบำสลับาฉากในการแสดงนาฏศิลป์ไทย ละครดึกดำบรรพ์ และละครเวทีที่เป็นชายจริงหญิงแท้ ซึ่งน่าจะมีลักษณะเป็นการเต้นที่เรียกว่าจินตลีลามากกว่าที่จะเป็นการฝึกฝนเทคนิคของบัลเลต์อย่างจริงจังเช่นในปัจจุบัน การแสดงละครเวทีมักมีการเต้นบัลเลต์หรือนาฏศิลป์สากลอยู่ในละครเกือบทุกเรื่อง ด้วยละครเวทีที่เป็นที่นิยมมากในสมัยนี้ มีคณะละครหลายคณะจึงทำให้เกิดการแข่งขันสูง การเต้นบัลเลต์ในการแสดงละครเป็นเรื่องที่แปลกและทันสมัยคณะละครต่างๆจึงต้องมีการแสดงบัลเลต์แสดงอยู่ด้วย ผู้ที่สอนบัลเลต์ในสมัยนี้มีเพียงมาตามสวัสดิ์ธินบาลคนเดียวเท่านั้น ส่วนผู้ที่เต้นบัลเลต์นอกจากสมเด็จพระเจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลกซึ่งได้ทรงเคยศึกษาการแสดงบัลเลต์ในประเทศอังกฤษแล้ว ก็จะเป็นผู้ที่เป็นักเรียนของโรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์และผู้ที่อยู่ในคณะละครต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้หญิง นักแสดงชายที่เต้นบัลเลต์ปรากฏว่ามีเพียงคุณถวัลย์ วรวิบูลย์ ซึ่งอยู่ในคณะศิวารมณั์ เท่านั้น ในช่วงนี้ได้เริ่มมีการถ่ายเททางวัฒนธรรมของศิลปะการเต้นรำของตะวันตกมาสู่นาฏศิลป์ไทย โดยการประยุกต์ดัดแปลงการนำรูปแบบการแปรแถว การออกแบบเครื่องแต่งกาย และท่าทำของบัลเลต์มาผสมผสานกับท่าแขนของนาฏศิลป์ไทย โดยปรมาจารย์ทางด้านนาฏศิลป์ไทยหลายท่าน ตัวอย่างเช่น *ระบำวิญญานของนางวันทอง* ในละครเรื่อง *ขุนช้างขุนแผน* และ *ระบำหงส์เหิร* ของหม่อมหลวงแผ้ว สนิทวงศ์เสนี ณ อยุธยา และระบำชุด *มโนห์รา* ของคุณ ลมุล ยมะคุปต์ เป็นต้น

โรงเรียนที่จัดให้มีการเรียนการสอนบัลเลต์ในยุคนี้มีเพียงแห่งเดียวเท่านั้น ได้แก่ โรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์ ซึ่งเป็นโรงเรียนของรัฐบาล โดยเปิดสอนสาขาวิชานาฏศิลป์สากล ทำการสอนโดยมาตามสวัสดิ์ธินบาล นอกจากนั้นการฝึกหัดการเต้นนาฏศิลป์สากลหรือบัลเลต์นั้นจะอยู่ในคณะละครเวทีต่างๆ โดยผู้ที่ฝึกหัดจะเป็นนักแสดงละครซึ่งจะต้องฝึกทั้งด้านการร้องเพลง การเต้นรำ และการละคร ไม่ปรากฏว่ามีการเรียนการสอนที่อื่น วิธีการเรียนการสอนก็จะเป็นการฝึกซ้อมเพื่อแสดงในละครเรื่องต่างๆ ท่าที่เต้นจะเป็นท่าที่ง่ายๆ มิได้เป็นการฝึกเทคนิคของแต่ละท่าอย่างในปัจจุบัน

ประวัติและความเป็นมาของบัลเลต์ในยุคพัฒนาบัลเลต์นั้น คนไทยเริ่มรู้จักการเต้นบัลเลต์มากขึ้นจากการที่มีนักบัลเลต์และครูบัลเลต์ต่างประเทศเดินทางเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย โดยการติดตามสามีที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยจำนวน 4 คน ได้แก่ มิสซิสโกล์สตัน

(Mrs.Gaulstin) ชาวเปอร์เซีย มิสซิสแมคเคย์ (Mrs. Mckay) ชาวดัชท์ คุณหญิงเจนเนเวียฟ เลสปีนยอล เดมอน (Khunying Genevieve L 'Espagnol Damon) ชาวฝรั่งเศสเชื้อสายอเมริกัน และมิสซิสเจนิส อิศรเสนา ณ ออยุธยา (Mrs.Janice Isarasena Na Ayuthya) ชาวออสเตรเลีย ทำให้คนไทยได้มีโอกาสศึกษาการเต้นบัลเลต์และได้แสดงบัลเลต์ในประเทศไทยมากขึ้น ผู้ที่ได้ศึกษาและแสดงบัลเลต์ในสมัยนี้มีทั้งหญิงและชายที่มีการศึกษาและมีบิดามารดาเป็นคนสมัยใหม่ที่มีความสนใจในศิลปะแขนงนี้ หรือเป็นผู้ที่เคยผ่านการศึกษายังต่างประเทศมาแล้วเท่านั้น เนื่องจากการศึกษาบัลเลต์ต้องใช้เวลาานาน เครื่องแต่งกายที่ใช้ในการฝึกจะเป็นชุดรัดรูปซึ่งคนไทยส่วนใหญ่ในสมัยนี้ยังไม่ยอมรับ ถือว่าเป็นการไม่เหมาะสมและเสียค่าใช้จ่ายในการเรียนสูง ผู้ที่ศึกษาบัลเลต์มักมีแรงจูงใจ และความประทับใจจากการที่ได้ดูภาพยนตร์ที่เกี่ยวกับการ เต้นรำ ได้แก่เรื่อง *เรด ฮูส์* หรือเรื่อง *เกือกแดงแรงฤทธิ์* และเรื่อง *ซินเดอเรลลา* เป็นต้น นอกจากนั้นยังเป็นการออกกำลังกายและช่วยเสริมสร้างร่างกายให้มีความแข็งแรง อีกด้วย

ลักษณะการฝึกและสอนในยุคนี้เป็นการสอนแบบให้เดินตาม ไม่มีหลักสูตร มีการสอนอีกาและมักเป็นการเรียนเพื่อซ้อมแสดงมากกว่า ถึงแม้จะมีผู้เรียนมากขึ้น แต่ยังไม่ได้เป็นการเรียนอย่างจริงจัง มักเรียนเพราะเป็นแฟชั่น หรือใจรัก ดังนั้นผู้ที่สามารถเต้นได้ดีขนาดขึ้นปลายเท้าได้จึงยังมีไม่มาก ผู้เรียนที่ต้องการที่จะศึกษาอย่างจริงจังจึงจะต้องเดินทางไปศึกษาต่างประเทศเท่านั้น ประเทศที่นิยมไปศึกษาบัลเลต์กันในสมัยนี้ได้แก่ ประเทศอังกฤษ เนื่องจากมีโรงเรียนบัลเลต์ที่มีชื่อเสียงหลายโรงเรียน โดยในช่วงนี้ปรากฏว่ามีคนไทยได้เดินทางไปศึกษาบัลเลต์อย่างจริงจังยังประเทศจำนวน 4 ท่านโดยเรียงตามลำดับการเดินทางได้ดังนี้ หม่อมหลวงสุจิตรา วิศิษฎ์กุล คุณพอใจ โชติสาวิกร คุณพรพิมล กันทาธรรม และท่านผู้หญิง วราพร ปราโมช ณ ออยุธยา โดยคนไทยเหล่านี้ได้เรียนจบขั้นสูงสุด(Advanced) และได้ประกาศนียบัตรทางการเต้นบัลเลต์และการ เต้นรำต่างๆ จากนั้นจึงกลับมาสอนตามโรงเรียนต่างๆและได้ร่วมแสดงบัลเลต์ การกุศลและหน้าพระที่นั่งหลายครั้ง อีกทั้งยังเป็นกลุ่มบุคคลผู้ซึ่งพัฒนาการเต้นบัลเลต์ในประเทศไทยให้มีมาตรฐานและทำให้การเต้นบัลเลต์กว้างขวางขึ้นในเวลาต่อมา

โรงเรียนที่เปิดสอนการเต้นบัลเลต์ในประเทศไทยมีเพิ่มมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด จาก การที่มีเพียง โรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์ ซึ่งเป็นโรงเรียนของรัฐบาลเพียงโรงเรียนเดียวในยุคเริ่ม โดยในยุคพัฒนาบัลเลต์ นี้มีโรงเรียนที่เปิดสอนการเต้นบัลเลต์ทั้งหมดจำนวน 11 โรงเรียน โดยอยู่ในกรุงเทพมหานครซึ่งมักอยู่ในแถบถนนสาทร และถนนสุขุมวิท 10 โรงเรียนและที่จังหวัดเชียงใหม่ 1 โรงเรียน ได้แก่

1. โรงเรียนบัลเลต์ สอนโดย มิสซิสโกลด์สติน ที่ ถนนสุขุมวิทซอย 4 (โรงเรียนสมถวิล) พ.ศ. 2494
2. โรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย สอนโดยมิสซิสแมคเคย์ ที่โรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย ประมาณปี พ.ศ. 2496-2498
3. โรงเรียนบัลเลต์ของสมาคมฝรั่งเศส สอนโดยคุณหญิงเจนเนเวียฟ เลสปีนยอล เดมอน
4. โรงเรียนบัลเลต์ของคุณหญิงเจนเนเวียฟ เลสปีนยอล เดมอนที่บ้าน ซอย สุขุมวิท23 (ประสานมิตร) พ.ศ. 2497-ปัจจุบัน อยู่ที่บ้านซอยสุขุมวิท 53 สอนโดยคุณหญิงเจนเนเวียฟ เลสปีนยอล เดมอน
5. โรงเรียนบัลเลต์ที่จังหวัดเชียงใหม่ สอนโดย ศาสตราจารย์นายแพทย์วราวุธ สุมาวงศ์
6. โรงเรียนฟ็อนร่า ถนนสาทร พ.ศ. 2501(2) - สอนโดย คุณพรพิมล กันทาธรรม
7. โรงเรียนบัลเลต์สอนโดยมิสซิสเจนิส อิศรเสนา ณ อยุธยา ที่ติดติดกับโรงเรียน ศรีวิกรณ์
8. โรงเรียนจิตรลดา สอนโดยคุณหญิงเจนเนเวียฟ เลสปีนยอล เดมอน
9. โรงเรียนบัลเลต์แอนด้า 1040/5 ถนนสุขุมวิท ชั้น 2 ใกล้ซอย 44 ตรงข้ามซอย 67 โทรศัพท์ 911120 สอนโดย มิสซิสเจนิส อิศรเสนา ณ อยุธยา
10. โรงเรียนบัลเลต์สอนโดยท่านผู้หญิงวราพร ปราโมช ณ อยุธยาและคุณกาญจนา ชลวิจารณ์ พ.ศ. 2505 (6) - ปัจจุบัน
11. โรงเรียนบัลเลต์ สอนโดยหม่อมหลวงสุจิตรา วิศิษฎ์กุล ที่โรงเรียนสมถวิล พระโขนง และราชดำริ พ.ศ. 2507 - ปัจจุบัน

แนวทางการนำเสนอการเต้นบัลเลต์ในยุคนี้จะเป็นการแสดงการเต้นบัลเลต์อย่างแท้จริงมิใช่เป็นการแสดงการเต้นประกอบละครหรือการเลียนแบบการเต้นบัลเลต์เหมือนในยุคริเริ่มแต่อย่างใด ทางด้านการแสดงปรากฏว่ามีการแสดงอยู่ 2 ลักษณะ คือเป็นการเต้นบัลเลต์ล้วน อาทิเช่น เรื่อง ลา ซิลฟีดส์ เจ้าหญิงนิทรา *Bagatelle Claude Debussy Springtime in a Forest* สวอนเลค จีเซลส์ ฟาสาด พิวเกิล คอนแชร์โต เป็นต้น และการเต้นบัลเลต์ผสมผสานกับนาฏยศิลป์ไทย อาทิ เรื่อง รามเกียรติ์ มโนห์รา และเรื่อง ราชนีและนางวีนอดเต็ล โดยเครื่องแต่งกายที่ใช้ก็เป็นารออกแบบผสมผสานกันระหว่างของไทยและของตะวันตก ดนตรีที่ใช้เป็นทำนองเพลงสากล ไม่มีเนื้อร้องมีทั้งการเลือกใช้นทเพลงเดิมที่มีผู้ประพันธ์ไว้แล้วมาเลือกใช้อย่างเหมาะสมและ

การประพันธ์ขึ้นใหม่ ในช่วงนี้เกิดการแสดงบัลเลต์การกุศลครั้งแรกส่วนใหญ่จะเป็นการแสดงหน้าพระที่นั่ง งานกาชาด งานบุปผาชาติ และเป็นการต้อนรับราชอาณาจักรอันตุงกะที่มาจากประเทศไทย เป็นต้น โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์เพลง เพื่อประกอบการเต้นบัลเลต์จำนวน 2 ชุด ได้แก่บทเพลงพระราชนิพนธ์เพลงแสงเดือน และ ชุด มโนห์รา มีการแสดงบัลเลต์ที่เป็นการแสดงในพระบรมราชูปถัมภ์ ถึง 2 ครั้ง ได้แก่ เรื่องมโนห์รา และ ราชนี และนางวิอดเต็ล

สถานที่จัดการแสดงมักแสดงที่หอประชุมวัฒนธรรม ถนนเสือป่า หอประชุมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และที่เวทีลีลาส สวนอัมพร

นักแสดงในสมัยนี้ล้วนแต่เป็นนักแสดงสมัครเล่นซึ่งเป็นเหล่าราชวงศ์และบุคคลในวงสังคมชั้นสูงที่มีความคิดสมัยใหม่ จะมีก็แต่ครูสอนบัลเลต์อาชีพที่เป็นชาวต่างประเทศ ส่วนครูและนักแสดงบัลเลต์อาชีพที่เป็นคนไทยเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในช่วงนี้จำนวน 3 คน ซึ่งคนแรก ได้แก่ ท่านผู้หญิง วราพร ปราโมช ณ อยุธยา คนที่ 2 คือคุณพรพิมล กันทาธรรม และหม่อมหลวงสุจิรา วิเศษภูกุล เป็นคนที่ 3 * ซึ่งทั้งสามคนนี้ถือว่าเป็นตัวอย่างและต้นแบบให้คนไทยรุ่นต่อมาได้เดินทางไปศึกษาและกลับมาประกอบอาชีพทางการสอนและการแสดงบัลเลต์ในประเทศไทย

ในยุคนี้เป็นช่วงระยะเวลาที่การเต้นบัลเลต์เริ่มเป็นที่รู้จักและมีการพัฒนาอันเป็นผลเนื่องมาจากการที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯเป็นองค์อุปถัมภ์การแสดงบัลเลต์หลายครั้งโดยเฉพาะการเผยแพร่ศิลปะการเต้นบัลเลต์บทเพลงพระราชนิพนธ์ เรื่อง มโนห์รา ทางโทรทัศน์ซึ่งถือว่าเป็นเหตุการณ์สำคัญอย่างหนึ่งของวงการบัลเลต์ และจากการที่ครูบัลเลต์ชาวไทยสามารถจบการศึกษาชั้นสูงจากประเทศอังกฤษ ซึ่งถึงแม้ว่าการเต้นบัลเลต์จะเป็นนาฏศิลป์ของตะวันตกแต่ก็ไม่ได้เหนือความสามารถของคนไทย ทั้งสองเหตุการณ์นี้มีผลทำให้การบัลเลต์ในช่วงนี้เริ่มมีความสำคัญและเกิดการขยายเป็นวงกว้างมากขึ้น เนื่องมาจากการที่ครูบัลเลต์ทั้ง 3 คนจบการศึกษาแล้วกลับมาสอนนักเรียนจนจบชั้นสูงสุดหรือจนสามารถทำการสอนได้จึงเป็นการถ่ายทอดต่อกันเป็นทวีคูณ และการที่คนไทยได้มีโอกาสเห็นการแสดงบัลเลต์ที่มีความสวยงามซึ่งเป็นการจัดการแสดงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นองค์ประธานการจัดงานนั้นนอกจากทำให้คนไทยรู้จักการเต้น บัลเลต์มากขึ้นแล้ว ยังทำให้คนส่วนใหญ่เริ่มเปลี่ยนภาพพจน์ของการเต้นบัลเลต์

* เรียงตามลำดับการจบการศึกษา การกลับมาถึงประเทศไทย และการเริ่มสอนและแสดงบัลเลต์ในประเทศไทย

จากการเดินกินรำกินเป็นสิ่งที่มีความสำคัญขึ้น จากท่าทางการเดินที่ดูแล้วไม่สุภาพสำหรับคนไทย ในสมัยก่อน เช่นการเตะขาสูงๆ การจิกขา ฯลฯ เป็นสิ่งที่สวยงามและท้าทายความสามารถ และจากการแต่งกายที่ใช้สำหรับฝึกและแสดงที่มีลักษณะแนบเนื้อ รัตนูปจนสามารถเห็นสัดส่วนทุกส่วนของร่างกายซึ่งดู ไม่เรียบร้อย ไม่เป็นที่ยอมรับของคนไทย ก็เริ่มยอมรับได้มากขึ้น โดยถือว่าเป็นความจำเป็นในการฝึกฝน โดยควรอยู่ในสถานที่อันเหมาะสม และเป็นการแต่งตัวตามบทบาทที่แสดง ยิ่งโดยเฉพาะการที่ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าอุบลรัตน์ราชกัญญา สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ ฯ และสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ได้ทรงเต้นบัลเล่ต์และบางพระองค์ได้แสดงบัลเล่ต์ ทำให้คนไทยมีภาพพจน์และความรู้สึกที่ดีขึ้นกับการเต้นบัลเล่ต์

ประวัติและความเป็นมาของการเต้นบัลเล่ต์ในประเทศไทยในยุคมาตรฐานสากล ซึ่งถือว่าเป็นช่วงที่มีการพัฒนาสูงสุดของการเต้นบัลเล่ต์ในประเทศไทย ทั้งในด้านการศึกษา และทางด้านการแสดงดังต่อไปนี้

ทางด้านการเรียนการสอน

ลักษณะของการเรียนการสอนมีการเปลี่ยนแปลงจากการเรียนในลักษณะที่เป็นอิสระ (Free Class) เป็นการสอนโดยนำระบบหลักสูตรของ อาร์.เอ.ดี. ประเทศอังกฤษ หลักสูตรของ เซ็คเคเรติ (Cecchetti) และในภายหลัง ระบบ ซี.เอส.ที.ดี. ของประเทศออสเตรเลีย มาใช้ โดยผู้ที่ได้ศึกษาระบบอาร์.เอ.ดี. เกือบทุกคนได้ใช้สอนในสถานศึกษาที่เป็นของรัฐบาลและเอกชน มีครูสอนบัลเล่ต์จำนวนไม่มากที่ยังสอนแบบอิสระอยู่ แต่ถึงแม้ว่าครูส่วนใหญ่จะทำการสอนด้วยระบบอาร์.เอ.ดี. แต่ครูบัลเล่ต์ในประเทศไทยก็ยังเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการสอนแบบอิสระอยู่ ดังนั้นเมื่อมีโอกาสครูผู้สอนก็จะสอดแทรกการสอนแบบอิสระเข้าไปในบทเรียนด้วย เช่นกัน

การเต้นบัลเล่ต์เป็นที่นิยมกันมากในประเทศไทยในปัจจุบัน ภาพพจน์ของการเต้นบัลเล่ต์ที่เคยถือกันว่าเป็นการเดินกินรำกิน ในอดีตได้เปลี่ยนไปเป็นผู้ที่เต้นบัลเล่ต์ได้ดีถือกันว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถพิเศษ เป็นที่ใฝ่ฝันของเด็กๆส่วนใหญ่ และเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป

สถาบันที่เปิดสอนการเต้นบัลเล่ต์ในช่วงนี้ส่วนมากยังอยู่ในกรุงเทพมหานคร แต่ได้มีการแพร่ขยายออกเป็นวงกว้างยังจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศไทย ซึ่งนอกจากจังหวัดเชียงใหม่ แล้ว ยังมีจังหวัดขอนแก่น มหาสารคาม ชลบุรี ระยอง นครราชสีมา นครศรีธรรมราช พิษณุโลก พระนครศรีอยุธยา และจังหวัดสุพรรณบุรี เนื่องจากมีการย้ายถิ่นฐานของผู้ที่สามารถเต้นบัลเล่ต์ได้ เช่นการที่มีชาวต่างชาติเข้ามาอาศัยในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดเชียงใหม่ และการที่คนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนั้นๆ มีความสนใจในการเต้นบัลเล่ต์จึงเดินทางเข้ามาศึกษาในกรุงเทพ ฯ แล้วนำกลับไป เผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักต่อไปในถิ่นลำเนาของตน

ในช่วงนี้ได้เกิดเหตุการณ์ที่สำคัญต่อวงการการศึกษาบัลเล่ต์ในประเทศไทย เนื่องจากการจัดให้การเต้นบัลเล่ต์ เป็นวิชาที่บรรจุในหลักสูตรการศึกษาที่เป็นของรัฐบาลทั้งในระดับอนุบาล ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาและระดับอุดมศึกษา ได้แก่ โรงเรียนเสสะเวชวิทยา วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร วิทยาลัยนาฏศิลป์ เชียงใหม่ โรงเรียนแก่นนครวิทยาลัย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร และคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยใช้ชื่อต่างกัน ได้แก่ นาฏศิลป์สากล และนาฏศิลป์ตะวันตก โดยผู้ที่ศึกษาวิชาการเต้นบัลเล่ต์สามารถศึกษาจบการศึกษาระดับปริญญาตรี ในประเทศไทยโดยไม่ต้องไปศึกษาต่างประเทศ และนอกจากนั้นยังได้มีการจัดตั้งสมาคมบัลเล่ต์ ในประเทศไทย โดยการร่วมมือกันของครูบัลเล่ต์ชั้นนำของเมืองไทย ซึ่งถือเป็นการพัฒนาอีกขั้นหนึ่งของวงการบัลเล่ต์ในประเทศไทย

นักเต้นบัลเล่ต์ในช่วงนี้มีความสามารถมากขึ้นเนื่องจากเริ่มมีการเรียนการสอนอย่างจริงจังมากขึ้น อีกทั้งมีครูบัลเล่ต์ที่มีความสามารถหลายท่านที่จบการศึกษาโดยตรงมาจากประเทศอังกฤษ และสหรัฐอเมริกา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักเรียนบัลเล่ต์ของครูบัลเล่ต์ของไทยในรุ่นแรกทั้งสามคน ซึ่งได้แก่ ท่านผู้หญิงวราพร ปราโมช ณ อยุธยาคุณพรพิมล กันทารธรรม และหม่อมหลวงสุจีรา วิศิษฏ์กุล โดยนักเต้นส่วนใหญ่ยังเป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย นักเต้นชายมักมีจำนวนน้อยนับคนได้ จากในช่วงที่ 2 ซึ่งมีไม่กี่คนที่สามารถเต้นบนปลายเท้าได้ แต่ในปัจจุบันมีถึงหลายร้อยคนทั่วประเทศ และมีนักเรียนบัลเล่ต์จำนวนหลายพันคน และครูสอนบัลเล่ต์อีกเกือบร้อยคน ซึ่งครูบัลเล่ต์รุ่นใหม่มักเป็นผู้ที่จบการศึกษาจากวิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร และ จากภาคศึกษานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ที่ต้องการเรียนบัลเล่ต์ในปัจจุบันมีทางเลือกมากขึ้น ผู้ที่ไม่สามารถจ่ายค่าเรียนในอัตราที่สูงได้จะต้องทำการสอบแข่งขันเพื่อเข้าเรียนในเวลาปกติที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ ผู้ที่มีฐานะดีสามารถเรียนนอกเวลาที่โรงเรียนเอกชนได้ ด้วยเหตุผลที่ต่างกันไป อาจเพราะต้องการเรียนวิชาการที่แน่นกว่า หรือเรียนหนังสือเก่ง และไม่ได้คาดหวังว่าจะใช้การเต้นหรือสอนบัลเล่ต์เป็นอาชีพหลัก เริ่มจากการเรียนเพื่อเป็นกิจกรรมพิเศษหรือเพื่อเป็นความสามารถพิเศษเท่านั้น ครั้นเมื่อเรียนไปแล้วเกิดความชอบ และมีความรู้มากพอที่จะประกอบอาชีพเสริมหรือมองเห็นแนวทางที่ใช้ดำเนินธุรกิจจึงกลายมาเป็นอาชีพหลัก

เนื่องจากการเต้นบัลเล่ต์เป็นกิจกรรมที่เกือบจะเป็นสิ่งที่จำเป็นอีกอย่างหนึ่งสำหรับสังคมคนเมือง คนไทยเริ่มมองเห็นถึงประโยชน์ต่างๆ ของการเต้นบัลเล่ต์จึงทำให้ความต้องการที่จะเรียนบัลเล่ต์มีมากขึ้นซึ่งนอกจากจะทำให้เกิดการสร้างงาน มีการแข่งขันการกระจายการเรียนบัลเล่ต์ของโรงเรียนเอกชนในปัจจุบันนั้นมีหลายวิธีแต่วิธีที่สามารถขยายได้รวดเร็วที่สุดคือ การนำระบบธุรกิจแบบแฟรนไชส์มาใช้ ซึ่งในปัจจุบัน นอกจากโรงเรียนดนตรีสยามกลการที่นำระบบธุรกิจแบบแฟรนไชส์มาใช้ในการศึกษาทางด้านดนตรีแล้ว ยังมีสถาบันบางกอกแดนซ์ ที่เป็นการดำเนินธุรกิจแบบเดียวกันแต่เป็นโรงเรียนที่เปิดสอนการเต้นรำโดยตรง จากการขยายของธุรกิจอย่างรวดเร็วมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ข้อดีคือสามารถกระจายการเรียนการสอนออกไปสู่เขตพื้นที่ที่ห่างไกลออกไป หรือในต่างจังหวัด ทำให้ผู้ที่ต้องการเรียนบัลเล่ต์ไม่ต้องใช้เวลาในการเดินทางเข้ามาเรียนในเมือง แต่ข้อเสียก็คือไม่สามารถดูแลได้อย่างทั่วถึงและเป็นการยากที่จะควบคุมคุณภาพของการเรียนการสอนให้ได้มาตรฐาน เนื่องจากต้องใช้ครูบัลเล่ต์จำนวนมาก และไม่สามารถผลิตครูบัลเล่ต์ที่มีคุณภาพได้ทันจึงต้องใช้ครูที่ดีที่สุดที่มีอยู่สะสมประสบการณ์ในการสอนไปเรื่อยๆ ซึ่งต้องใช้เวลาานาน และความสามารถหลายด้าน

ทางด้านการจัดการแสดง

สถาบันที่เปิดสอนการเต้นบัลเล่ต์ไม่ว่าจะเป็นภาคเอกชนและรัฐบาลให้ความสำคัญกับการแสดงเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากผู้เรียนมีความจำเป็นต้องได้รับประสบการณ์จากการแสดงเพื่อพัฒนาการเต้นให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และให้ผู้เรียนได้มีโอกาสได้แสดงออกถึงความสามารถและความคิดสร้างสรรค์ในทางที่ถูกต้อง ได้เป็นการจัดกิจกรรมร่วมกันของโรงเรียน ผู้เรียนและผู้ปกครอง และเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์โรงเรียนให้เป็นที่รู้จักกันมากขึ้น

การจัดการแสดงบัลเลต์เกือบทุกครั้งในช่วงนี้เป็นการจัดเพื่อการกุศล โดยมอบรายได้ทั้งหมด หรือส่วนหนึ่งให้กับองค์กรและมูลนิธิต่างๆที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม เพื่อเป็นการร่วมทำบุญ และแสดงให้เห็นถึงการไม่หวังผลกำไรเข้าโรงเรียนหรือบริษัท นอกจากนี้มีพอสสำหรับค่าใช้จ่ายต่างๆที่จะเกิดขึ้นในการจัดการเท่านั้น และเพื่อเป็นการที่ผู้เรียนได้มีโอกาสในการแสดงหน้าพระที่นั่ง เนื่องจากองค์กรและมูลนิธิต่างๆ มักมีองค์กรประธาน และทางองค์กรและมูลนิธิต่างๆเหล่านั้นจะเป็นผู้ทูลเกล้าฯ เจริญองค์ประธานหรือผู้แทนพระองค์มาทรงทอดพระเนตร หรือชมการแสดงเพื่อเป็นเกียรติแก่นักแสดง และจะช่วยในเรื่องการจำหน่ายบัตรอีกด้วย

ลักษณะของการแสดงในช่วงนี้ มีการนำเนื้อเรื่องที่เป็นเรื่องราวของไทยมาดัดแปลงเพื่อจัดเป็นการแสดงมากขึ้น โดยมักเป็นท่าทางการเต้นที่ผสมผสานกันระหว่างการเต้นบัลเลต์ และการรำไทย การแสดงเป็นเพลงสั้นๆ หลายเพลงมารวมกัน และการนำการแสดงที่เป็นการออกแบบโดยชาวต่างประเทศมาฝึกซ้อมและจัดเป็นการแสดงขึ้นใหม่ การออกแบบท่าเต้นสำหรับการแสดงในช่วงนี้ได้แก่ครูและนักเต้นบัลเลต์ทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศ

ในช่วงต้นๆของช่วงที่ 3 นี้ การจัดการแสดงยังเป็นการร่วมกันจัดและแสดงโดยกลุ่มนักเต้นบัลเลต์ในประเทศไทย เนื่องจากนักเต้นบัลเลต์ยังมีไม่มากนัก มีผู้ที่เรียนบัลเลต์มากขึ้น ทำให้สามารถจัดการแสดงได้ง่ายขึ้น แต่เมื่อนักเรียนบัลเลต์ของแต่ละโรงเรียนมีจำนวนมากขึ้นจึงเป็นการแยกกันจัดการแสดง จนเมื่อมีสมาคมบัลเลต์เกิดขึ้นจึงทำให้มีการร่วมมือกันจัดการแสดงขึ้น โดยเป็นการรวมนักแสดงที่มีความสามารถจาก โรงเรียนและสถาบันต่างๆ ซึ่งนอกเหนือจากการแยกจัดในงานประจำปีของแต่ละโรงเรียนแล้ว

ดังนั้นการจัดการแสดงบัลเลต์ในประเทศไทยจึงมีทั้งแบบเป็นการแสดงโดยนักแสดงอาชีพ และการแสดงของโรงเรียน

ตารางที่ 1

แสดงลำดับเหตุการณ์สำคัญของการศึกษาการเดินบิลเลตในประเทศไทย

ตารางที่ 1 แสดงลำดับเหตุการณ์สำคัญของการศึกษาการเดินบัลเล่ต์ในประเทศไทย

ลำดับที่	ปีพ.ศ.	เดือน	วันที่	ชื่อบุคคล	เหตุการณ์	สถานที่
1	2477	-	5	หลวงวิจิตรวาทการ	เปิดสอนโรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์	โรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์
2	2477	-	-	มาตามสวัสดีธนบาล	สอนเดินบัลเล่ต์วิชาเอกนาฏศิลป์สากล	โรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์
3	2478	-	3	คุณสุวรรณี ชลานุเคราะห์	เป็นนักเรียนเอกนาฏศิลป์สากลรุ่นที่ 2 ซึ่งต่อมาเปลี่ยนมาเป็นเรียนรำไทย	โรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์
4	2479	-	-	คุณจรี ใสศิริ	เป็นนักเรียนโรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์	โรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์
5	2480	-	-	คุณชูศรี มีสมมนต์	เป็นนักเรียนโรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์	โรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์
6	2481	มิ.ย.	1	-	โรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์เปิดอย่างเป็นทางการ	โรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์
7	2484	-	-	-	โรงเรียนปิด เนื่องจากสงครามโลกครั้งที่ 2	โรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์
8	2488	-	-	-	โรงเรียนเปิดสอนตามปกติ	โรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์
9	2488	-	-	คุณวินพ และคุณวินพัตรา	สอนนาฏศิลป์สากล ระหว่างปี พ.ศ. 2488 - 2508	โรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์
10	2489	-	-	หม่อมหลวงทรงสอางค์ ทิฆัมพร	คณะศิวารมณีนึกบัลเล่ต์กับมาตามสวัสดีธนบาล	คณะศิวารมณี
11	2490	-	-	คุณสุพรรณ นูระนะพิมพ์	เข้าคณะศิวารมณีนึกบัลเล่ต์กับมาตามสวัสดีธนบาล	คณะศิวารมณี
12	2494	-	-	มาตามโกลส์ติน	เปิดสอนบัลเล่ต์	ถนนสุขุมวิท ซอย 4 (โรงเรียนสมถวิลในปัจจุบัน)
13	2494	-	-	ท่านผู้หญิงวราพร ปราโมช ณ อยุธยา	เริ่มเรียนบัลเล่ต์กับมาตามโกลส์ติน	ถนนสุขุมวิท ซอย 4 (โรงเรียนสมถวิลในปัจจุบัน)
14	2496	-	-	คุณพรพิมล กันทาธรรม	เริ่มเรียนบัลเล่ต์กับมิสซิสแมคเคย์	โรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย
15	2497	ก.ย.	-	คุณหญิงเจเนเวียฟ เลสบันยอล เดมอน	เข้ามาในประเทศไทย	-

ตารางที่ 1 แสดงลำดับเหตุการณ์สำคัญของการศึกษาการเต้นบัลเล่ต์ในประเทศไทย (ต่อ)

ลำดับที่	ปีพ.ศ.	เดือน	วันที่	ชื่อบุคคล	เหตุการณ์	สถานที่
16	2497	พ.ย.	-	คุณหญิงเจนเวียฟ เลสบันยอล เดมอน	สอนบัลเล่ต์แทนมาตามโกลส์ติน	ถนนสุขุมวิท ซอย 4 (โรงเรียนสมถวิลในปัจจุบัน)
17	2497	-	-	ม.ล. สุจิตรา วิศิษฎ์กุล	เรียนบัลเล่ต์ต่างประเทศ	La Roche School ประเทศอังกฤษ
18	2497	-	-	คุณหญิงเจนเวียฟ เลสบันยอล เดมอน	เปิดสอนบัลเล่ต์เอง	สมาคมฝรั่งเศส และที่บ้านสุขุมวิท ซอย 23
19	2500	-	-	คุณเจนิส อิศรเสนา ณ อยุธยา	สอนบัลเล่ต์ร่วมกับมาตามโกลส์ติน	ถนนสุขุมวิท ซอย 4 (โรงเรียนสมถวิลในปัจจุบัน)
20	2501	-	-	ฟ้าหญิงอุบลรัตนฯ	เรียนบัลเล่ต์กับคุณหญิงเจนเวียฟ เลสบันยอล เดมอน	บ้านคุณหญิงเดมอน
21	2501	-	-	ฟ้าหญิงอุบลรัตนฯ, ฟ้าหญิงจุฬารัตน์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ	เรียนบัลเล่ต์กับคุณหญิงเจนเวียฟ เลสบันยอล เดมอน	วังจิตรลดา
22	2502	-	-	คุณเจนิส อิศรเสนา ณ อยุธยา	สอนบัลเล่ต์	โรงเรียนพ่อนรวิ
23	2502	-	-	คุณพรพิมล กันทาธรรม	เรียนบัลเล่ต์ ประเทศอังกฤษ	Phyllis Bedells School ประเทศอังกฤษ
24	2502	-	-	ม.ล. สุจิตรา วิศิษฎ์กุล	ศึกษาบัลเล่ต์ต่อ	Royal Ballet School ประเทศอังกฤษ
25	2503	-	-	ท่านผู้หญิงวราพร ปราโมช ณ อยุธยา	เรียนบัลเล่ต์ ประเทศอังกฤษ	Royal Ballet School ประเทศอังกฤษ
26	2504	ก.พ.	-	ท่านผู้หญิงวราพร ปราโมช ณ อยุธยา	ได้รับประกาศนียบัตรชั้น Elementary(Commended)	Royal Ballet School ประเทศอังกฤษ
27	2504	พ.ย.	-	ท่านผู้หญิงวราพร ปราโมช ณ อยุธยา	ได้รับประกาศนียบัตรชั้นIntermediate(Commended)	Royal Ballet School ประเทศอังกฤษ
28	2505	พ.ค.	-	ท่านผู้หญิงวราพร ปราโมช ณ อยุธยา	ได้รับประกาศนียบัตรชั้นAdvanced(Commended)	Royal Ballet School ประเทศอังกฤษ
29	2505	-	-	ท่านผู้หญิงวราพร ปราโมช ณ อยุธยา	ได้ร่วมแสดงบัลเล่ต์งานโรงเรียน	โรงละคร The Opera House
30	2505	มิ.ย.	6 - 7	ท่านผู้หญิงวราพร ปราโมช ณ อยุธยา	เริ่มสอนบัลเล่ต์ หลังจากจบชั้น Advanced	ประเทศไทย

ตารางที่ 1 แสดงลำดับเหตุการณ์สำคัญของการศึกษาการเต้นบัลเล่ต์ในประเทศไทย (ต่อ)

ลำดับที่	ปีพ.ศ.	เดือน	วันที่	ชื่อบุคคล	เหตุการณ์	สถานที่
31	2506	-	-	คุณพรพิมล กันธารธรรม	เริ่มสอนบัลเล่ต์	โรงเรียนพ็อนรำ
32	2506	-	-	คุณเต็มเดือน เกษะโกมล (หนีญรัฐติ)	เรียนบัลเล่ต์กับท่านผู้ญิงวราพร ปราโมช ณ อยุธยา	
33	2506	-	-	คุณเจนิส อิศรเสนา ณ อยุธยา ร่วมกับ คุณจรินทร์ ยุทธศาสตร์โกศล	เปิดสอนบัลเล่ต์	โรงเรียนบัลเล่ต์แอนิด้า
34	2507	-	-	ม.ล. สุจีรา วิศิษฏ์กุล	ได้รับประกาศนียบัตรชั้น A.R.A.D. Commended , I.S.T.D in Ballet & Folk Dance (Honour)	ประเทศอังกฤษ
35	2507	-	-	ม.ล. สุจีรา วิศิษฏ์กุล	เริ่มสอนบัลเล่ต์	โรงเรียนสมถวิล พระโขง ราชดำริ
36	2509	-	6	ม.ล. สุจีรา วิศิษฏ์กุล	เปิดสอนนาฏศิลป์สากลเป็นวิชาเอก	วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร
37	2510	-	-	คุณวัลลภา ปัจฉิมสวัสดิ์	เรียนบัลเล่ต์กับคุณเจนิส อิศรเสนา ณ อยุธยา	โรงเรียนบัลเล่ต์แอนิด้า
38	2510	-	-	คุณวราภมย์ ปัจฉิมสวัสดิ์	เรียนบัลเล่ต์กับคุณเจนิส อิศรเสนา ณ อยุธยา	โรงเรียนบัลเล่ต์แอนิด้า
39	2511	มี.ค.	19	คุณกาญจนา ชลวิจารณ์	ได้รับประกาศนียบัตรชั้น Intermediate (Solo Work)	The Institute of Choreology ประเทศอังกฤษ
40	2511	มี.ย.	25	คุณกาญจนา ชลวิจารณ์	ได้รับประกาศนียบัตร สาขา Scottish Country Dance	สถาบัน I .S.T.D. ประเทศอังกฤษ
41	2511	พ.ย.	9	คุณกาญจนา ชลวิจารณ์	ได้รับประกาศนียบัตรสาขา National Dance: Advanced	สถาบัน I .S.T.D. ประเทศอังกฤษ
42	2511	-	-	คุณชีลา พาวิทย์ (ชาวอังกฤษ)	เริ่มสอนบัลเล่ต์	สมาคม Y.W.C.A.
43	2512	พ.ค.	-	คุณกาญจนา ชลวิจารณ์	ได้รับประกาศนียบัตรชั้น Advanced (Commended)	Royal Ballet School ประเทศอังกฤษ
44	2512	ก.ค.	-	คุณกาญจนา ชลวิจารณ์	ได้รับประกาศนียบัตร (Diploma)	Royal Ballet School ประเทศอังกฤษ
45	2512	-	-	ม.ล. สุจีรา วิศิษฏ์กุล	ลาออกจากการสอนบัลเล่ต์	วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร

ตารางที่ 1 แสดงลำดับเหตุการณ์สำคัญของการศึกษาการเต้นบัลเล่ต์ในประเทศไทย (ต่อ)

ลำดับที่	ปีพ.ศ.	เดือน	วันที่	ชื่อบุคคล	เหตุการณ์	สถานที่
46	2512	-	-	คุณกาญจนา ชลวิจารณ์	เริ่มสอนบัลเล่ต์	วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร
47	2513	-	-	คุณหญิงเจนเวียฟ เลสบันยอล เดมอน	กลับมาจากประเทศสหรัฐอเมริกา	-
48	2515	-	-	คุณซีลา พาวิทท์ (ชาวอังกฤษ)	จัดให้มีการสอบวัดมาตรฐาน R.A.D. สำหรับนักเรียนบัลเล่ต์ในประเทศไทยเป็นครั้งแรก	สมาคม Y.W.C.A.
49	2515	-	-	คุณซีลา พาวิทท์ (ชาวอังกฤษ)	เดินทางกลับประเทศอังกฤษ	-
50	2516	-	-	ท่านผู้หญิงวราพร ปราโมช ณ อยุธยา	เริ่มเป็น Local Organizer ประจำประเทศไทยจนปัจจุบัน	-
51	2519	-	-	คุณหญิงเจนเวียฟ เลสบันยอล เดมอน	ทำ work shop 4 วัน สนับสนุนโดยสถานทูตสหรัฐอเมริกา	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
52	2520	-	-	Yumei Hadkiu ชาวไต้หวัน	สอนบัลเล่ต์	-
53	2520	-	-	ม.ล. วัตน์วิศิษฎ์ สวัสดิวัฒน์	เรียนบัลเล่ต์กับท่านผู้หญิงวราพร ปราโมช ณ อยุธยา	-
54	2521	-	-	คุณอนามรณ รัตนเสน	เรียนบัลเล่ต์กับท่านผู้หญิงวราพร ปราโมช ณ อยุธยา	-
55	2521	-	-	ท่านผู้หญิงวราพร ปราโมช ณ อยุธยา และคุณกาญจนา ชลวิจารณ์	เปิดโรงเรียนนาฏศิลป์สาภกวราพร - กาญจนา	-
56	2522	มี.ค.	-	-	นักเรียนบัลเล่ต์รุ่นแรกจากวิทยาลัยนาฏศิลป์ จบปริญญาตรี	-
57	2526	-	-	คุณวราภรณ์ และคุณวัลลภา ปัจฉิมสวัสดิ์	เปิดสอนบัลเล่ต์และการเต้นแจ๊ส	โรงเรียนดนตรีสยามกลการ ปทุมวัน
58	2527	ก.พ.	-	ม.ล.ปรียพรรณ พิสิษฐกุล	เปิดสอนบัลเล่ต์	Y.M.C.A (สันติธรรม)
59	2527	ธ.ค.	-	ม.ล.ปรียพรรณ พิสิษฐกุล	เปิดสอนบัลเล่ต์	Y.M.C.A (เสานิน)
60	2527	-	-	คุณวราภรณ์ ปัจฉิมสวัสดิ์	ได้รับประกาศนียบัตรชั้นAdvanced	Royal Ballet School ประเทศอังกฤษ

ตารางที่ 1 แสดงลำดับเหตุการณ์สำคัญของการศึกษาการเต้นบัลเล่ต์ในประเทศไทย (ต่อ)

ลำดับที่	ปีพ.ศ.	เดือน	วันที่	ชื่อบุคคล	เหตุการณ์	สถานที่
61	2528	-	-	คุณวราภรณ์ และคุณวัลลภา บัจฉิมสวัสดิ์	เปิดโรงเรียนสอนเต้นรำ Dance Centre	ตึกชาญอิสสระ 1 ถนนพระราม 4
62	2531	-	-	-	เปิดภาควิชานาฏศิลป์ สาขานาฏศิลป์ไทย และนาฏศิลป์ตะวันตก	คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
63	2531	-	-	Mr. William Morgan	ทำ Ballet Work Shop ให้กับครูและนักบัลเล่ต์ชาวไทย สนับสนุนโดย British Council	-
64	2532	ต.ค.	19	ท่านผู้หญิงวราพร ปราโมช ณ อยุธยา	ก่อตั้งและเป็นนายกสมาคมบัลเล่ต์	-
65	2533	ต.ค.	-	คุณวัลลภา บัจฉิมสวัสดิ์	ก่อตั้งสถาบันบางกอกแดนซ์	ถนนสุขุมวิท ซอย 49
66	2537	-	-	คุณเต็มเดือน เกษะโกมล (หิรัญจิตติ)	เป็นหัวหน้าสาขานาฏศิลป์สากล	วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร
67	2538	-	-	-	เปิดสาขานาฏศิลป์สากล ในภาควิชาศิลปการแสดง	คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
68	2540	-	-	-	โครงการจัดตั้งคณะศิลปกรรมศาสตร์และคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
69	2541	-	-	-	โครงการจัดตั้งคณะศิลปกรรมศาสตร์ แยกออกจากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ตารางที่ 2

แสดงลำดับการแสดงผลเลตในประเทศไทย

ตารางที่ 2 แสดงลำดับการแสดงบัลเลต์ในประเทศไทย

ลำดับที่	ปีพ.ศ.	เดือน	วันที่	ชื่อผู้ออกแบบท่าเต้น	ชื่อผู้จัด	ชื่อเรื่องที่แสดง	สถานที่ วัดดุประสงค์
1	2487	-	-	ท่านผู้หญิงแก้ว สนิทวงศ์เสนี		ระบำหงส์เหิร	-
2	2490	-	-	มาดามสวิสตี ธนบาล	คณะศิวารมณ	พันท้ายนรสิงห์	โรงละครเฉลิมกรุง
3	2491	ธ.ค.	16-19	คุณประสิทธิ์ จันทรินิตรา	คณะผกาวัล	มนต์นาคราช	โรงละครเฉลิมไทย
4	2492	-	-	คณะผกาวัล		เงือกน้อย	โรงละครเฉลิมไทย
5	2493	-	-	ท่านผู้หญิงแก้ว สนิทวงศ์เสนี		ขุนช้างขุนแผน จากวิญญานนางวันทอง	-
6	2498-9	-	-	คุณหญิงเจนเวียฟ เลสบันยอล เดมอน		La Sylphide	-
7	2502	ม.ค.	-	-	สโมสรคณะวิทยาศาสตร์ จุฬา ฯ	-	-
8	2502	ก.ค.	-	-	สมาคมแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล	มโนห์รา	-
9	2502	-	-	คุณหญิงเจนเวียฟ เลสบันยอล เดมอน		พระเวสสันดร กัณฑ์มัทรี	หอประชุมวัฒนธรรม กระทรวง -
10	2502	-	-	คุณหญิงเจนเวียฟ เลสบันยอล เดมอน		Queen of the Flower	วัฒนธรรม ถนนเสือป่า งานกาชาด
11	2504	-	-	คุณหญิงเจนเวียฟ เลสบันยอล เดมอน		เพลงพระราชนิพนธ์แสงเดือน(Magic Beam)	-
12	2504	-	-	คุณหญิงเจนเวียฟ เลสบันยอล เดมอน		รามเกียรติ์ องก์ 2	-
13	2504	-	-	คุณหญิงเจนเวียฟ เลสบันยอล เดมอน		Bagatelle ; short musical composition	-
14	2504	-	-	คุณหญิงเจนเวียฟ เลสบันยอล เดมอน		เพลงของ Claude Debussy	-
15	2504	-	-	คุณหญิงเจนเวียฟ เลสบันยอล เดมอน		Springtime in a Forest	-

ตารางที่ 2 แสดงลำดับการแสดงบัลเลต์ในประเทศไทย (ต่อ)

ลำดับที่	ปีพ.ศ.	เดือน	วันที่	ชื่อผู้ออกแบบท่าเต้น	ชื่อผู้จัด	ชื่อเรื่องที่แสดง	สถานที่ , วัตถุประสงค์
16	2505	ม.ค.	5-7	คุณหญิงเจนเวียฟ เลสบันยอล เดมอน	-	มโนห์รา ประกอบเพลงราชินีพันธ์	สวนอัมพร งานกาชาด
17	2506	ม.ค.	-	คุณหญิงเจนเวียฟ เลสบันยอล เดมอน		Swan Lake Act II	-
18	2507	ก.พ.	26	คุณหญิงเจนเวียฟ เลสบันยอล เดมอน		ราชินีและนางวู้ดเดิ้ล (The Queen & Wattle)	หอประชุมวัฒนธรรม กระทรวง - วัฒนธรรม ถนนเสือป่า
19	2507	พ.ค.	28	ท่านผู้หญิงวราพร ปราโมช ณ อยุธยา	-	มโนห์รา ประกอบเพลงราชินีพันธ์	หอประชุมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
20	2508	ธ.ค.	29	ท่านผู้หญิงวราพร ปราโมช ณ อยุธยา		Fugal Concerto Giselle Act II Facade Fugal Concerto	หอประชุมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
21	2508	-	-	นายแพทย์วราวุธ สุมาวงศ์	คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	-	สมทบทุนมูลนิธิราชสมาทร
22	2509	ม.ค.	1-2	ท่านผู้หญิงวราพร ปราโมช ณ อยุธยา		Giselle Act II Facade Fugal Concerto	หอประชุมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ งานกาชาด
23	2510	มี.ค.	2	คุณเสรี ลืออำรุง	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	อิไลราซ	หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2 แสดงลำดับการแสดงบัลเลต์ในประเทศไทย (ต่อ)

ลำดับที่	ปีพ.ศ.	เดือน	วันที่	ชื่อผู้ออกแบบท่าเต้น	ชื่อผู้จัด	ชื่อเรื่องที่แสดง	สถานที่ , วัตถุประสงค์
24	2511	มิ.ย.	-	คุณเจสซี (ชาวอเมริกัน)	คุณหญิงเจนเวียฟ เลสบันยอล เดมอน	Camina Burana	สวนอัมพร
25	2513	ธ.ค.	-	ท่านผู้หญิงวราพร ปราโมช ณ อยุธยา		เพลงพระราชนิพนธ์ ความฝันอันสูงสุด เพลง Double Concerto La Sylphides	โรงละครแห่งชาติ กรุงเทพฯ ฯ
26	2514	ม.ค.	-	ท่านผู้หญิงวราพร ปราโมช ณ อยุธยา		จูมพิศของนางฟ้า (Fairy 's Kiss)	สวนอัมพร งานเปิดหอประชุมใหญ่
27	2514	มิ.ย.	5-6	คุณเจนิส อิศรเสนา		Swan Lake Act II Fire Bird Act I & II Les Patineurs	โรงละครแห่งชาติ กรุงเทพฯ ฯ
28	2514	ต.ค.	9	-	-	นาฏศิลป์สากลอินทรา	โรงภาพยนตร์อินทรา
29	2515	ก.พ.	4-5	คณะศิษย์มาตามเดมอน		สังสรรค์หรรษา	หอประชุมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
30	2515	พ.ย.	-	ท่านผู้หญิงวราพร ปราโมช ณ อยุธยา		Classical Symphony Divertissement Nonet	-
31	2515	-	-	คุณหญิงเจนเวียฟ เลสบันยอล เดมอน		เพลงของ Chopin	หอประชุมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ตารางที่ 2 แสดงลำดับการแสดงบัลเลต์ในประเทศไทย (ต่อ)

ลำดับที่	ปีพ.ศ.	เดือน	วันที่	ชื่อผู้ออกแบบท่าเต้น	ชื่อผู้จัด	ชื่อเรื่องที่แสดง	สถานที่ , วัตถุประสงค์
32	2516	มี.ค.	23	คุณหญิงเจนเวียฟ เลสบันยอล เดมอน		Grand Gala	โรงละครแห่งชาติ
33	2517	ก.ย.	13	-	-	-	สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีเสด็จ
34	2517	ธ.ค.	-	ท่านผู้หญิงวราพร ปราโมช ณ อยุธยา		Class Work Cygnet Pas De Dix	-
35	2519	ก.พ.	-	ท่านผู้หญิงวราพร ปราโมช ณ อยุธยา		Les Syphides	-
36	2520	มี.ค.	-	ท่านผู้หญิงวราพร ปราโมช ณ อยุธยา		Swan Lake Act II	-
37	2520	เม.ย.	1	คณะศิษย์มาตามเดมอน		-	โรงละครแห่งชาติ
38	2520	ส.ค.	8	ท่านผู้หญิงวราพร ปราโมช ณ อยุธยา		ปางปฐม 1 องค์	โรงละครแห่งชาติ
39	2520	-	-	ม.ล. สุจีรา วิศิษฎ์กุล และคุณพรพิมล กันทาธรรม		ปลาบู่ทอง 3 องค์	โรงละครแห่งชาติ
40	2521	-	-	คุณเอกชัย ไก่แก้ว	-	มโนรีชา ประกอบเพลงราชนิพนธ์	จังหวัดขอนแก่น
41	2523	ก.ค.	11,17-18	ม.ล. สุจีรา วิศิษฎ์กุล และคุณพรพิมล กันทาธรรม		เจ้าหญิงมุก	โรงละครแห่งชาติ
42	2523	ต.ค.	3-5	Sadlers' Wells Royal Ballet, อังกฤษ	The British Council, Barclays Bank International	Paquita Prodigal Son Elite Syncopations	โรงละครแห่งชาติ

ตารางที่ 2 แสดงลำดับการแสดงบัลเลต์ในประเทศไทย (ต่อ)

ลำดับที่	ปีพ.ศ.	เดือน	วันที่	ชื่อผู้ออกแบบท่าเต้น	ชื่อผู้จัด	ชื่อเรื่องที่แสดง	สถานที่ , วัตถุประสงค์
43	2523	-	-	ท่านผู้หญิงวราพร ปราโมช ณ อยุธยา	คณะอักษรศาสตร์ จุฬาฯ	เพทรุชกา ของสตราวินสกี	โรงละครคณะอักษรศาสตร์ จุฬาฯ.
44	2523	-	-	คุณหญิงเจนเวียฟ เลสปีนยอล เดมอน	กองราชเลขาธุการใน สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ	มโนห์รา ประกอบเพลงราชนิพนธ์	โรงละครแห่งชาติ
45	2524	ต.ค.	1	คุณหญิงเจนเวียฟ เลสปีนยอล เดมอน	กองราชเลขาธุการใน สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ	มโนห์รา ประกอบเพลงราชนิพนธ์	พระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ จังหวัดนราธิวาส
46	2524	พ.ย.	-	คุณหญิงเจนเวียฟ เลสปีนยอล เดมอน	กองราชเลขาธุการใน สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ	มโนห์รา ประกอบเพลงราชนิพนธ์	พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ จังหวัดสกลนคร
47	2524	-	-	คุณหญิงเจนเวียฟ เลสปีนยอล เดมอน		นาฏลีลาน้อมเกล้า	โรงละครแห่งชาติ
48	2524	-	-	คุณอารีย์ สหเวชชภักดิ์		บัลเลต์และแจ๊สชุดพวงร้อยและมาร์ทีน	โรงละครแห่งชาติ
49	2525	ต.ค.	21	คุณหญิงเจนเวียฟ เลสปีนยอล เดมอน	กองราชเลขาธุการใน สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ	มโนห์รา ประกอบเพลงราชนิพนธ์	พระราชวังบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
50	2525	-	-	คุณหญิงเจนเวียฟ เลสปีนยอล เดมอน		Alphabetical Dance	บัลเลต์การกุศล
51	2526	ก.พ.	19-20	ท่านผู้หญิงวราพร ปราโมช ณ อยุธยา		Snow White	ธนาคารกรุงเทพ สำนักงานใหญ่ สึลมห้องประชุมชั้น 30

ตารางที่ 2 แสดงลำดับการแสดงบัลเลต์ในประเทศไทย (ต่อ)

ลำดับที่	ปีพ.ศ.	เดือน	วันที่	ชื่อผู้ออกแบบทำเต้น	ชื่อผู้จัด	ชื่อเรื่องที่แสดง	สถานที่ , วัตถุประสงค์
52	2526	มิ.ย.	25,2/7	The CCP Dance Company Ballet Philippines of the Cultural Center of Philippines, Edna Vida ฟิลิปปินส์	กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ	Vision of Fire Awit Ng Pagsinta (Ramayana) Baungkos Ang Sultan Duo (From A Tribal Wedding)	โรงละครแห่งชาติ งานมหกรรมนาฏศิลป์อาเซียน ครั้งที่ 3
53	2526	มิ.ย.	25,2/7	Singapore National Dance Troupe, Yan Chong Lian, สิงคโปร์	กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ	Dance of Welcome	โรงละครแห่งชาติ งานมหกรรมนาฏศิลป์อาเซียน ครั้งที่ 3
54	2526	ส.ค.	5-6	คุณพรพิมล กันธารธรรม และคุณวราภรณ์ บัจฉิมสวัสดิ์และคุณเสรี ลืออำรุง		เจ้าหญิงแคนดี้	โรงละครแห่งชาติ
55	2526	ธ.ค.	13-15	คุณหญิงเจนเวียฟ เลสบันยอล เดมอน		เพลงของ Chopin	โรงละครแห่งชาติ
56	2527	มี.ค.	2-4	The Washington Ballet, Choo San Goh Choo San Goh the original by Lev Ivanov Choo San Goh Choo San Goh George Balanchine George Balanchine, สหรัฐอเมริกา	สถานทูตสหรัฐอเมริกา ธนาคารเชส แมนฮัตตัน	Momentum In the Glow of the Night Nutcracker : Grand Pas de Deux Birds of Paradise Fives Allegro Brillante Tarantella	หอประชุมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สมทบทุนกองทุนสมเด็จพระเจ้า - พระศรีนครินทร์ทวารวดีราชชนนี และเฉลิมฉลองครบรอบ 20 ปี ของธนาคารเชส แมนฮัตตัน (ประเทศไทย)

ตารางที่ 2 แสดงลำดับการแสดงบัลเลต์ในประเทศไทย (ต่อ)

ลำดับที่	ปีพ.ศ.	เดือน	วันที่	ชื่อผู้ออกแบบท่าเต้น	ชื่อผู้จัด	ชื่อเรื่องที่แสดง	สถานที่ , วัตถุประสงค์
57	2527	มิ.ย.	2-4	Les Grands Ballets Canadiens Bryden Paige and John Stanze Bryden Paige and John Stanze Edward Hillyer David Lichine John Butler James Kudelka Brian Mcdonald George Balanchine James Kudelka George Balanchine Brian Mcdonald Doris Humphrey with Ruth St-Denis Antony Tudor, แคนาดา	มูลนิธิดนตรีสยามกลการ สถานทูตแคนาดา ในประเทศไทย โรงแรมดุสิตธานี	Top Hat White Tie and Tails Astaire , Puttin on the Ritz For Brad Graduation Ball Quest เพลงพระราชนิพนธ์แสงเทียน (The Candle Light Blues) Tam Ti Delam (1974) Serenade (1935) In Paradisum (1983) Concerto Barocco (1940) Double Quartet (1978) Soaring (1920) Jardin Aux Lilas (1936)	โรงละครแห่งชาติ สมทบทุนมูลนิธิราชประชาสมาสัย ในพระบรมราชูปถัมภ์

ตารางที่ 2 แสดงลำดับการแสดงบัลเล่ต์ในประเทศไทย (ต่อ)

ลำดับที่	ปีพ.ศ.	เดือน	วันที่	ชื่อผู้ออกแบบท่าเต้น	ชื่อผู้จัด	ชื่อเรื่องที่แสดง	สถานที่ , วัตถุประสงค์
58	2527	ต.ค.	12-14	The Vienna State Opera Ballet Jiri Kylian Gerlinde Dill Hans Van Manen , ออสเตเรีย	มูลนิธิดนตรีสยามกลการ สถานทูตออสเตรีย ในประเทศไทย โรงแรมรอยัลออคิด	เพลงพระราชนิพนธ์ดวงใจกับความรัก Symphony in D Viennese Waltzes Five Tangos	โรงละครแห่งชาติ โรงแรมรอยัล ออคิด ห้องบอลรูม สมทบทุนกองทุนสงเคราะห์ชุมชน สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย
59	2527	-	-	คุณหญิงเจนเวียฟ เลสปีนยอล เดมอน		เพลงของ Chopin	พระบรมมหาราชวัง
60	2527	-	-	คุณกาญจนา ชลวิจารณ์	วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร	Les Sylphides	โรงละครแห่งชาติ
61	2527	-	-	คุณกาญจนา ชลวิจารณ์	วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร	Les Sylphides	โรงละครแห่งชาติ เชียงใหม่
62	2527	ส.ค.	18	คุณอารีย์ สหเวชชภัณฑ์		การประชุมความฝัน	โรงแรมโอเรียนเต็ล
63	2528	ก.ค.	11-13	Australian Dance Theatre, C.Bruce Ruby Shang Jonathan Taylor Christopher Bruce Christopher Bruce Margaret Wilson ออสเตรเลีย	มูลนิธิดนตรีสยามกลการ สถานทูตออสเตรเลีย ในประเทศไทย	Ghost Dances Mixed Media Quicksilver Holiday Sketches Dancing Day Paradigm	ห้องประชุมธนาคารกรุงเทพ สำนักงานใหญ่ สมทบทุนสภาอากาศไทย

ตารางที่ 2 แสดงลำดับการแสดงบัลเลต์ในประเทศไทย (ต่อ)

ลำดับที่	ปีพ.ศ.	เดือน	วันที่	ชื่อผู้ออกแบบท่าเต้น	ชื่อผู้จัด	ชื่อเรื่องที่แสดง	สถานที่ , วัตถุประสงค์
64	2528	ธ.ค.	22	ม.ล. สุจีรา วิศิษฎ์กุล	โรงเรียนมาแตร์เดอีวิทยาลัย	-	โรงแรมฮิลตัน งานโรงเรียน
65	2528	ธ.ค.	14	คุณหญิงเจนเวียฟ เลสบันยอล เดมอน		Romeo and Juliet The Village	หอประชุมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ การกุศลชาวเขา
66	2529	มี.ค.	11	คุณพรพิมล กันทาธรรม		Spanish Dance	สถานีโทรทัศน์ช่อง 3
67	2529	ก.ย.	26	คุณวราภรณ์ บัจฉิมสวัสดิ์	Dance Centre	พระอภัยมณี 3 องก์	โรงแรมโอเรียนเต็ล ห้องแกรนด์บอลรูม
68	2529	พ.ย.	22	ม.ล. สุจีรา วิศิษฎ์กุล		-	สถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 สมทบทุนสร้างสวนหลวง ร.9
69	2529	ธ.ค.	6-7	-	Y.M.C.A (เสานิน)	ลูกเบ็ดชี้เหว	โรงละครแห่งชาติ เชียงใหม่
70	2529	-	-	คุณวราภรณ์ บัจฉิมสวัสดิ์	Dance Centre	พระอภัยมณี และจินตนาการแห่งสี่	-
71	2530	ก.พ.	6-8	ท่านผู้หญิงวราพร ปราโมช ณ อยุธยา		The Nutcracker	โรงละครแห่งชาติ
72	2530	ก.พ.	22-23	นาฏศิลป์ไทยและสากล	ศ.ดร. มัทนี รัตนิน	-	หอศิลป์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหกรรมนาฏศิลป์ไทย-สากล

ตารางที่ 2 แสดงลำดับการแสดงบัลเล่ต์ในประเทศไทย (ต่อ)

ลำดับที่	ปีพ.ศ.	เดือน	วันที่	ชื่อผู้ออกแบบท่าเต้น	ชื่อผู้จัด	ชื่อเรื่องที่แสดง	สถานที่ , วัตถุประสงค์
73	2530	ก.พ.	15	American Ballet Theatre's สหรัฐอเมริกา	บริษัท AT&T จำกัด	Les Sylphides Triad Paquita	สถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง7 สมทบทุน โครงการให้วิสาแม่ฟ้าหลวง และเฉลิม- พระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ในมหามงคล เฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ
74	2530	ก.ค.	28-30	คุณพรพิมล กันทาธรรม	โรงเรียนบัลเล่ต์พรพิมล	มัทนาพาธา 3 องค์	โรงละครแห่งชาติ สร้างตึก โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์
75	2530	ก.ค.	1-2	คุณหญิงเจนเวียฟ เลสบันยอล เดมอน	สมาคมแพทย์สตรีไทย	A Day in the Park Don Quixote : Pas de Deux Variations Classiques	โรงละครแห่งชาติ การแสดงบัลเล่ต์นี้อมเกล้า ครั้งที่ 1
76	2530	ก.ย.	3-6	คุณวราภรณ์ ปัจฉิมสวัสดิ์	Dance Centre, สมาคมเซ็นโยเซฟ ในพระบรมราชานุสาวรีย์	มโนห์รา	ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย สมทบทุนสร้างสวนหลวง ร.9
77	2530	พ.ย.	12-13	คุณหญิงเจนเวียฟ เลสบันยอล เดมอน		มโนห์รา ประกอบเพลงราชนิพนธ์	โรงแรม ดิ โอเรียนเต็ล ห้องแกรนด์บอลรูม

ตารางที่ 2 แสดงลำดับการแสดงบัลเลต์ในประเทศไทย (ต่อ)

ลำดับที่	ปีพ.ศ.	เดือน	วันที่	ชื่อผู้ออกแบบท่าเต้น	ชื่อผู้จัด	ชื่อเรื่องที่แสดง	สถานที่ , วัตถุประสงค์
78	2531	ม.ค.	27,28,31	The Bolshoi Theatre of the Byelorussian, V. Yelizariiev	ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย, กระทรวงศึกษาธิการ	Spartacus 3 Act	ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย มหกรรมการแสดงนานาชาติ
79	2531	ก.พ.	2-4	Canada's Royal Winnipeg Ballet George Balanchine Marius Petipa, Jean Coralli, Jules Perrot, Peter Wright Norbert Vesak Rudi van Dantzing Agnes de Mille, แคนาดา	ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย กระทรวงศึกษาธิการ	Allegro Brillante Giselle : Pas de Deux What to do till the Messiah Comes : Pas de Duex Four Last Songs Rodeo	เฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพล อดุลยเดชมหาราช ไนมหามงคล เฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ
80	2531	ก.พ.	5	The Bolshoi Ballet รัสเซีย	กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการ ต่างประเทศ,สถานทูตรัสเซีย โรงแรมรอยัล ออคิด เซอราตัน	-	
81	2531	มี.ค.	18-20	Sadlers' Wells Royal Ballet Frederick Ashton, อังกฤษ		La Fille Mal Gardee	

ตารางที่ 2 แสดงลำดับการแสดงบัลเลต์ในประเทศไทย (ต่อ)

ลำดับที่	ปีพ.ศ.	เดือน	วันที่	ชื่อผู้ออกแบบท่าเต้น	ชื่อผู้จัด	ชื่อเรื่องที่แสดง	สถานที่ , วัตถุประสงค์
82	2531	เม.ย.	20-21	Paris Opera Ballet Oleg Vinogradov from Marius Petipa Auguste Bournonville George Balanchine Henry Purcell, ฝรั่งเศส	ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย กระทรวงศึกษาธิการ	Paquita Napoli Agon The Moor's Pavane	ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย มหกรรมการแสดงนานาชาติ เฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพล อดุลยเดชมหาราช ไนมหามงคล เฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ
83	2531	ส.ค.	30	The Bolshoi Ballet Lev Ivanov , Yuri Grigorovich Marius Petipa Lev Ivanov , Marius Petipa, Alexander Gorsky Asaaf Messerer Yuri Grigorovich , Marius Petipa Asaaf Messerer Marius Petipa, Jules Perrot Vassili Vainonen Marius Petipa, Moscow รัสเซีย	มูลนิธิป้องกันและปราบปราม ยาเสพติด Forum Management Services	Swan Lake Act II The Sleeping Beauty Vain Precautions (La Fille mal Gardee) Dvorak Melody Black Swan : Pas de Deux Spring Waters Giselle : Pas de Deux Act II The Flames of Paris Pas D'Esclaves (from Le Corsaire)	โรงแรมดุสิตธานี

ตารางที่ 2 แสดงลำดับการแสดงบัลเลต์ในประเทศไทย (ต่อ)

ลำดับที่	ปีพ.ศ.	เดือน	วันที่	ชื่อผู้ออกแบบท่าเต้น	ชื่อผู้จัด	ชื่อเรื่องที่แสดง	สถานที่ , วัตถุประสงค์
83	2531	ส.ค.	30	The Bolshoi Ballet Michel Fokine Marius Petipa, Alexander Gorsky Rostislav Zakharoff Yuri Grigorovich Michel Fokine Marius Petipa, Moscow รัสเซีย	มูลนิธิป้องกันและปราบปราม ยาเสพติด Forum Management Services	Chopin Waltz Don Quixote : Grand Pas de Deux Taras Bulba - Gopak Spatacus - Adagio Dying Swan ; Le Cygne Le Corsaire : Pas de Deux	โรงแรมดุสิตธานี
84	2531	พ.ย.	11-12	Oberlin Dance Company San Francisco Brenda Way Brenda Way Brenda Way Brenda Way, สหรัฐอเมริกา	สถานทูตสหรัฐอเมริกา สถาบันอเมริกาศึกษาในประเทศไทย	Entropics Natural Causes Format II Laundry Cycle : The Long and the Shorts (1987)	หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2 แสดงลำดับการแสดงบัลเลต์ในประเทศไทย (ต่อ)

ลำดับที่	ปีพ.ศ.	เดือน	วันที่	ชื่อผู้ออกแบบท่าเต้น	ชื่อผู้จัด	ชื่อเรื่องที่แสดง	สถานที่ , วัตถุประสงค์
85	2532	เม.ย.	22	Rudolf Nureyev & Friends Nurejew, Petipa Nurejew, Petipa Balanchine Bejart Bournonville Limon, รัสเซีย	ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย Pro.&Ad.International The Oriental	Don Quixote : Pas de Deux Sleeping Beauty : Pas de Deux Apollon Musagete Chan duc Compagnon Errant Napoli : Pas de Six The Moor's Pavane	ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย
86	2532	พ.ค.	29-30	Les Ballets Jazz De Montreal Richard Levi John Cranko Mauricio Wainrot Brian Macdonald, แคนาดา	สถานทูตแคนาดา ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย	Adieux Ebony Concerto Libertango Big Band	ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 2 แสดงลำดับการแสดงบัลเลต์ในประเทศไทย (ต่อ)

ลำดับที่	ปีพ.ศ.	เดือน	วันที่	ชื่อผู้ออกแบบท่าเต้น	ชื่อผู้จัด	ชื่อเรื่องที่แสดง	สถานที่ , วัตถุประสงค์
87	2532	ต.ค.	5	Ballet Du Nord, G. Balanchine , G. Balanchine , A. Cata , J. Clifford, ฝรั่งเศส	มูลนิธิกองทุนการกุศล สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เนสกาแพ สมาคมฝรั่งเศส กรุงเทพ ฯ	Schotch Symphony Tarantella La Mer Glenn Miller Time	ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย
88	2532	พ.ย.	16-17	The Australian Ballet, ออสเตรเลีย	-	Giselle	ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย
89	2532	ธ.ค.	16-17	ม.ล. สุจิตรา วิศิษฏ์กุล	โรงเรียนบัลเลต์สุจิตรา	-	โรงละครแห่งชาติ
90	2532	ธ.ค.	-	Mr. David Shields	Dance Centre	The Nutcracker	ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย
91	2533	ก.พ.	10-11.16-18	Mr. William Morgan	สมาคมบัลเลต์	จันทกินรี รัตนโกสินทร์	ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย
92	2533	เม.ย.	28-29	คุณบัญชา สุวรรณานนท์	บริษัท Dass Entertainment	The Magical Moments in Ballet The Class Blue Bird, Spring Water : Pas de Deux Double Violin Concerto In the Garden	หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2 แสดงลำดับการแสดงบัลเลต์ในประเทศไทย (ต่อ)

ลำดับที่	ปีพ.ศ.	เดือน	วันที่	ชื่อผู้ออกแบบท่าเต้น	ชื่อผู้จัด	ชื่อเรื่องที่แสดง	สถานที่ , วัตถุประสงค์
93	2533	ก.ย.	7-8	Ballet British Columbia, Jiri Kylian William Forsythe John Clifford, แคนาดา	สถานทูตแคนาดา	Return to the Strange Land Lovesongs Dvorak Serenade	ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย
94	2533	ก.ย.	16-22,25	Bolshoi Ballet , Lev Ivanov Ibragim Yusupov Nikoli Fedyanin Ibragim Yusupov Bulat Ayupkhanov Natalia Kasatkina, Vladimir Vasiliev Marius Petipa Yuri Grigorovich, Ibragim Yusupov Igor Chernyshev Marius Petipa Jean Coralli, Marius Petipa Mikhail Fokine, Tashkent รัสเซีย	เนสกาแพ, Living in Thailand	Swan Lake Act II Raymonda : Grand Pas de Deux Paradise Lost Leili and Mejnun Carmen Suite Creation of the World Ocean and Pearl Romeo and Juliet Poem of Two Hearts Le Corsaire Giselle Act II Dying Swan	โรงแรมดุสิตธานี, หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, โรงแรมรอยัล คลิฟ บีช พัทยา ชลบุรี สมทบทุนโครงการของสมเด็จพระบรมราชินีนาถ พระนางเจ้าสิริกิติ์ กองทุนของสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ มหาจักรี สิรินคร

ตารางที่ 2 แสดงลำดับการแสดงบัลเลต์ในประเทศไทย (ต่อ)

ลำดับที่	ปีพ.ศ.	เดือน	วันที่	ชื่อผู้ออกแบบท่าเต้น	ชื่อผู้จัด	ชื่อเรื่องที่แสดง	สถานที่ , วัตถุประสงค์
94	2533	ก.ย.	16-22,25	Bolshoi Ballet , Mikhail Fokine Yuri Grigorovich Yuri Grigorovich Marius Petipa K. Vanokhin, Konstantin Vainonin Rotislav Zakharov Marius Petipa, Tashkent รัสเซีย	เนสกาแพ, Living in Thailand	Le Spectre de la Rose Spartacus Legand of Love Sleeping Beauty Nutcracker Gopak Don Quixote	โรงแรมดุสิตธานี หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, โรงแรมรอยัล คลิฟ บีช พัทยา ชลบุรี, สมทบทุนโครงการของสมเด็จพระ พระบรมราชินีนาถ พระนางเจ้าสิริกิติ์, กองทุนของสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ มหาจักรี สิริธร
95	2533	พ.ย.	23-25	Mr. David Shields	Dance Centre	A Doll with the Emerald Eyes (COPPE'LIA) 3 AC	ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย
96	2533	ธ.ค.	15-17	ม.ล. สุจิตรา วิศิษฏ์กุล และ Ms.Valerie Bayley		The Tales of Beatrix Potter Symphony in C	ศาลิปโซ่ คาบาเร่
97	2534	ก.พ.	8-10	Mr. William Morgan	สมาคมบัลเลต์	Bach by Jazz Raymonda The Chioce Parting	หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2 แสดงลำดับการแสดงบัลเลต์ในประเทศไทย (ต่อ)

ลำดับที่	ปีพ.ศ.	เดือน	วันที่	ชื่อผู้ออกแบบท่าเต้น	ชื่อผู้จัด	ชื่อเรื่องที่แสดง	สถานที่ , วัตถุประสงค์
98	2534	เม.ย.	18-19	คุณหญิงเจนเวียฟ เลสบันยอล เดมอน	สมาคมแพทย์สตรีไทย	Butterfly 's Wedding Divertissement Dear Old Vienna	โรงละครแห่งชาติ การแสดงบัลเลต์น้อมเกล้า ครั้งที่ 2
99	2534	มิ.ย.	13-14	Les Grands Ballets Canadiens , George Balanchine , George Balanchine , Nacho Duato , Nacho Duato , Marius Petipa, Terry Westmcreland(1983) , James Kudelka, แคนาดา	สถานทูตแคนาดา, ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย	Serenade (1934) Tchaikovsky : Pas De Deux (1960) Na Floresta (1990) Jardi Tancat (1983) Raymonda Act III (1898) Desir (1991)	ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย สมทบทุนมูลนิธิสายใจไทย
100	2534	ส.ค.	9-11	Mr. William Morgan	สมาคมบัลเลต์	Beauty and the Beast Le Corsaire Variation Tea Dance	หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
101	2534	พ.ย.	17	คุณวราภรณ์ ปัจฉิมสวัสดิ์	Dance Centre	The Sound of Grease	หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2 แสดงลำดับการแสดงบัลเลต์ในประเทศไทย (ต่อ)

ลำดับที่	ปีพ.ศ.	เดือน	วันที่	ชื่อผู้ออกแบบท่าเต้น	ชื่อผู้จัด	ชื่อเรื่องที่แสดง	สถานที่ , วัตถุประสงค์
102	2534	พ.ย.	4	London City Ballet, อังกฤษ	สภาภาษาชไตไทย, Pro&Ad International	Swan Lake Act IV	ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย สมทบทุนสภาภาษาชไตไทย
103	2535	ม.ค.	3-5	คุณพรพิมล กันทาธรรม	โรงเรียนบัลเลต์พรพิมล และ คณะเกสซ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	Color Your Dream	หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
104	2535	ก.พ.	7-9,14-16	Mr. William Morgan	สมาคมบัลเลต์	ศรีปราชณู 3 องค์	ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย
105	2535	เม.ย.	10-12	Les Ballets Jazz De Montreal Eric Miles Lynne Taylor-Corbett Olyses Dove Margo Sappington Brian Macdonald Mauricio Wainrot David Parsons Margo Sappington, แคนาดา	สถานทูตแคนาดา ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย, บริษัท บุญรอดบริวเวอรี่ จำกัด	102 0 F Musical Chairs Bad Blood Rencontres Red Hot Peppers Acceleranda Rise and Fall Rencontres	ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย สมทบทุนมูลนิธิสายใจไทย

ตารางที่ 2 แสดงลำดับการแสดงบัลเลต์ในประเทศไทย (ต่อ)

ลำดับที่	ปีพ.ศ.	เดือน	วันที่	ชื่อผู้ออกแบบท่าเต้น	ชื่อผู้จัด	ชื่อเรื่องที่แสดง	สถานที่, วัตถุประสงค์
106	2535	ธ.ค.	18-19	คุณเต็มเดือน เกษะโกมล (หิรัญรุติ)		สังข์ทอง 5 องก์	โรงละครแห่งชาติ
107	2535	ธ.ค.	18-20	คุณหญิงเจนเวียฟ เลสบันยอล เดมอน	กองราชเลขาธุการในสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ	มโนห์รา ประกอบเพลงราชนิพนธ์	ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย
108	2536	ก.พ.	13-14	Mr. William Morgan	สมาคมบัลเลต์	Pas de Quatre Don Quixote Option of Love Raymonda Bach by Jazz	จังหวัดเชียงใหม่ โรงละครแห่งชาติ
109	2536	พ.ค.	7- 8	The Birmingham Royal Ballet, Marius Petipa, Peter Wright	สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ สถานเอกอัครราชทูตอังกฤษ	Sleeping Beauty	ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย มหกรรมการแสดงนานาชาติ
110	2536	มิ.ย.	9-13	The Bolshoi Ballet, Minsk รัสเซีย	American Express, โรงแรมดุสิตธานี	Thai Themes for the Beloved Queen Carmen Suite Carmina Burana Spartacus	เฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ

ตารางที่ 2 แสดงลำดับการแสดงบัลเล่ต์ในประเทศไทย (ต่อ)

ลำดับที่	ปีพ.ศ.	เดือน	วันที่	ชื่อผู้ออกแบบท่าเต้น	ชื่อผู้จัด	ชื่อเรื่องที่แสดง	สถานที่ , วัตถุประสงค์
111	2536	มิ.ย.	20-21	Le Jeune Ballet De France Marius Petipa, August Burnonville et Ivonice Satie Antonio Gomes Redha Claude Brumachon Bertrand D'At Francois Raffinot Claude Brumachon Naraphong Charassri Daniel Larrieu, ฝรั่งเศส	สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ สถานทูตฝรั่งเศส ประจำประเทศไทย สมาคมฝรั่งเศส กรุงเทพ ฯ	Glimpses into the Grand Repertoire of Classical Ballet Shogun From Carnaby Street to Abbey Roa En Passant Par Acrobats of Desire Die Nacht (The Night) Mysterious Barricades The Untamables Work Mini	ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย มหกรรมการแสดงนานาชาติ เฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ
112	2536	ก.ย.	16-18	Lev Rybakov	Dance Centre	Cinderella	ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย
113	2536	ธ.ค.	18-19	คุณอารีย์ สหเวชชภักดิ์	คุณอารีย์ สหเวชชภักดิ์	เทพนิยายในฝัน(A Dream of Fairy Tales	ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย
114	2537	ม.ค.	6-8	-	สถาบันบางกอกแดนซ์	Around the World Dance Tour	หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2 แสดงลำดับการแสดงบัลเลต์ในประเทศไทย (ต่อ)

ลำดับที่	ปีพ.ศ.	เดือน	วันที่	ชื่อผู้ออกแบบท่าเต้น	ชื่อผู้จัด	ชื่อเรื่องที่แสดง	สถานที่ , วัตถุประสงค์
115	2537	ม.ค.	28-29	คุณนราพงษ์ จรัสศรี	คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬา ฯ	La Sylphide	หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และคณะศิลปกรรมศาสตร์
116	2537	ส.ค.	12-14	คุณนราพงษ์ จรัสศรี	คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬา ฯ	Blue Bird	หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
117	2537	ส.ค.	26-28	Mr.Larry Ryan	Dance Centre	หรรษาพาเหรด(Carnival of the Animals	โรงละครกรุงเทพ
118	2537	ก.ย.	24	Mr. William Morgan	กองราชเลขาอนุการในสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ	มโนห์รา ประกอบเพลงราชนิพนธ์	พระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ จังหวัดนราธิวาส
119	2537	ต.ค.	28-30	Mr. William Morgan	สมาคมบัลเลต์	มโนห์รา ประกอบเพลงราชนิพนธ์ ฝันกลางฤดูร้อน(A Mid Summer Night 's Dream)	ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย
120	2537	พ.ย.	27	Mr. William Morgan	กองราชเลขาอนุการในสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ	มโนห์รา ประกอบเพลงราชนิพนธ์	พระตำหนักภูพานราชินีเวศน์ จังหวัดสกลนคร
121	2538	มี.ค.	4	Mr. William Morgan	กองราชเลขาอนุการในสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ	มโนห์รา ประกอบเพลงราชนิพนธ์	ค่ายกาวิละ จังหวัดเชียงใหม่
122	2538	มี.ค.	-	คุณพรพิมล กันทาธรรม	โรงเรียนบัลเลต์พรพิมล	Memory of the Sound of Music	โรงละครกรุงเทพ

ตารางที่ 2 แสดงลำดับการแสดงบัลเลต์ในประเทศไทย (ต่อ)

ลำดับที่	ปีพ.ศ.	เดือน	วันที่	ชื่อผู้ออกแบบท่าเต้น	ชื่อผู้จัด	ชื่อเรื่องที่แสดง	สถานที่ , วัตถุประสงค์
123	2538	มี.ค.	10-12	Bolshoi Theatre Ballet Soloists ; Ilze Liepa, Ivanov Blanchine Vasiliev Petipa Fokin Goleyzovskiy GriGorovich Fokin Petipa Gorskiy, รัสเซีย	Carlsberg ประเทศไทย	Swan Lake Silvia Romeo and Juliet Sleeping Beauty Dying Swan Russian Dance Legend about Love Waltz N-7 La Rose Malard Don Quixote : Pas de Deux	โรงละครกรุงเทพ สมทบทุนโสสะมูลนิธิแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 2 แสดงลำดับการแสดงบัลเลต์ในประเทศไทย (ต่อ)

ลำดับที่	ปีพ.ศ.	เดือน	วันที่	ชื่อผู้ออกแบบท่าเต้น	ชื่อผู้จัด	ชื่อเรื่องที่แสดง	สถานที่ , วัตถุประสงค์
124	2538	พ.ค.	24-26	Mr. William Morgan Mr. Jean-Paul Gravicr, Mr. Jean Mario Mr. William Morgan Mr. William Morgan Mr. William Morgan Mr. William Morgan Mr. William Morgan, Mr. Jean Marion	สมาคมบัลเลต์และ คณะเจ บี เอฟ (Jeune Ballet de France)	มัทนพาธา Le Corsaire Flammes de Paris Napoli Shogun La Lecon Paquita	ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย
125	2538	ต.ค.	-	คุณอารีย์ สหเวชชภัณฑ์		Peter Pan and the Gang	ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย
126	2538	-	-	คุณนราพงษ์ จรัสศรี	คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาฯ	La Bayadere	เวทีหน้าคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาฯ
127	2538	-	-	คุณเพ็ญ ปานศรีงาม		The Nutcracker	โรงละครกรุงเทพ
128	2539	มิ.ย.	7-8	The Rembert Ballet อังกฤษ	ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย		ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย มหกรรม การแสดงนานาชาติเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ไนมหามงคล วโรกาสฉลองสิริราชสมบัติ ครบ 50 ปี

ตารางที่ 2 แสดงลำดับการแสดงบัลเล่ต์ในประเทศไทย (ต่อ)

ลำดับที่	ปีพ.ศ.	เดือน	วันที่	ชื่อผู้ออกแบบทำเต้น	ชื่อผู้จัด	ชื่อเรื่องที่แสดง	สถานที่ , วัตถุประสงค์
129	2539	มิ.ย.	14-16	Bolshoi Theatre Ballet Soloists ; Ilze Liepa, Petipa Morishiko Petipa Shiling Fokin Fokin Makmilan A. Ratmanskiy Petipa A. Ratmanskiy, รัสเซีย	โรงละครกรุงเทพ และ Dass Entertainment Company	Bayaderka Shadows Corsar Jazz Improvisation Evening Dances Dying Swan Shaheresada Duet 98 Steps Esmiralda Joke of Conductor	โรงละครกรุงเทพ

ตารางที่ 2 แสดงลำดับการแสดงบัลเลต์ในประเทศไทย (ต่อ)

ลำดับที่	ปีพ.ศ.	เดือน	วันที่	ชื่อผู้ออกแบบท่าเต้น	ชื่อผู้จัด	ชื่อเรื่องที่แสดง	สถานที่ , วัตถุประสงค์
130	2539	ก.ค.	30	The Ballet Dresden, Stephan Thob Stephan Thob Stephan Thob Stephan Thob Stephan Thob Stephan Thob Stephan Thob, เยอรมัน	สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สถาบันเกอเธ่, สมาคมนักเรียนเก่าเยอรมันในพระบรมราชูปถัมภ์	Fading Away Valse Triste Meadow Saffron The Letter Writer On Search Wish I Were Back My Way Percussion	ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย มหกรรม การแสดงนานาชาติเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชมหาราชา ในมหามงคล วโรกาสฉลองสิริราชสมบัติ ครบ 50 ปี
131	2539	ก.ย.	13	คณะ Sama Ballet ศรีลังกา	ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย	-	
132	2539	ต.ค.	24-27	Bolshoi Ballet , Tashkent รัสเซีย	การบินไทย	เจ้าหญิงนิทรา	
133	2539	-	-	Ms. Masako Hirata	คณะ Bangkok City Ballet	Junior Ballet Concert	โรงละครกรุงเทพ
134	2539	-	-	คุณเพ็ญ ปานศรีงาม		The Nutcracker	โรงละครกรุงเทพ
135	2540	ม.ค.	25-26	-	บางกอกแดนซ์	Toy Story the Musical	ห้างสรรพสินค้า เดอะมอลล์ สาขา บางกะปิ M.C.C. Hall

ตารางที่ 2 แสดงลำดับการแสดงบัลเลต์ในประเทศไทย (ต่อ)

ลำดับที่	ปีพ.ศ.	เดือน	วันที่	ชื่อผู้ออกแบบท่าเต้น	ชื่อผู้จัด	ชื่อเรื่องที่แสดง	สถานที่ , วัตถุประสงค์
136	2540	ก.ค.	25-27	คุณวราภรณ์ ปัจฉิมสวัสดิ์	Dance Centre	กากี 2 องค์กร	โรงแรมรอยัล ออร์คิด เซอราตัน
137	2540	ส.ค.	16,17,19	Ballet Folklorico, โคลอมเบีย	ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย	-	ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย มททรม
138	2540	ต.ค.	23-24 25-26	Bolshoi Ballet , Vladimir Begichev, Vasily Gilts , Ibragim Yusupov, Tashkent รัสเซีย	International Cultural Promotions Limited	Swan Lake Cinderella	การแสดงนานาชาติเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ในมหามงคล วโรกาสฉลองสิริราชสมบัติ ครบ 50 ปี
139	2540	ต.ค.	31,1,2,8,9/1	คุณวราภรณ์ ปัจฉิมสวัสดิ์ และ Mr.Vetro	Dance Centre	Swan Lake Act III	โรงละครกรุงเทพ
140	2540	พ.ย.	29-30	คุณวราภรณ์ ปัจฉิมสวัสดิ์	Dance Centre	มโนห์รา	โรงละครกรุงเทพ
141	2540	-	-	Ms. Masako Hirata	คณะ Bangkok City Ballet	Junior Ballet Concert	โรงละครกรุงเทพ
142	2540	-	-	คุณเพ็ญ ปานศรีงาม		The Nutcracker	โรงละครกรุงเทพ
143	2540	-	-	คุณนราพงษ์ จรัสศรี		Paquita : Grand Pas de Deux Spanish Dance Pas de Quatre Dying Swan Premier (Contemporary)	โรงละครกรุงเทพ แสดงมุทิตาจิตานุสรณ์แด่ ท่านผู้หญิงวราพร ปราโมช ณ อยุธยา

ตารางที่ 2 แสดงลำดับการแสดงบัลเลต์ในประเทศไทย (ต่อ)

ลำดับที่	ปีพ.ศ.	เดือน	วันที่	ชื่อผู้ออกแบบท่าเต้น	ชื่อผู้จัด	ชื่อเรื่องที่แสดง	สถานที่ , วัตถุประสงค์
144	2541	พ.ค.	15-17	คุณวราภรณ์ ปัจฉิมสวัสดิ์	Dance Centre	The Last Silver Crane	วังสวนผักกาด
145	2541	ก.ค.	11	คุณนราพงษ์ จรัสศรี Mr.Katsura Kan Mr.Lee คุณหญิงเจนเวียฟ เลสบันยอล เดมอน คุณนราพงษ์ จรัสศรี	คุณนราพงษ์ จรัสศรี	Don Quixote (Dance Medley) In a Benighted Forest (Contemporary) Infectious Fever (Contemporary) Hill Tribe Craft (Contemporary)	หอประชุมกรมประชาสัมพันธ์ แสดงมุทิตาจิตานุสรณ์แด่ คุณหญิงเจนเวียฟ เลสบันยอล เดมอน
146	2541	ส.ค.	9	Ms. Masako Hirata	คณะ Bangkok City Ballet	Junior Ballet Concert	โรงละครกรุงเทพ
147	2541	พ.ย.	29	คุณเฟย์ ปานศรีงาม		The Sleeping Beauty	โรงละครกรุงเทพ